

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA

har utgivits sedan 1921. Nedan förtecknas de senaste årens utgivning.

- 1997: 185 Minnen och dokument IX: Spjutspets mot framtiden? Skolministrar, riksdagsmän och SÖ-chefer om skola och skolpolitik. Red.: *Gunnar Richardson*
186 *Sven Ekwall*, ABC-bok, katekes och kulram – kamin och kvast. Skolans lokalvård och småskollärayrkets feminisering i ett historiskt perspektiv
- 1998: 187 *Sixten Marklund*, Det svenska skolväsendets centrala ledning
188 Utbildningshistoria 1998 (Statlig styrning och lokalt självbestämmande på skolans område)
- 1999: 189 *Gunnar Richardson*, Torsten Rudenschöld. Samhällskritiker och skolreformatör
190 *Karin Wilmenius*, Folkskollärarinnor i Stockholm
- 2000: 191 Utbildningshistoria 2000 (Skolbyggnadernas utformning, finansiering och hyressättning under 1800- och 1900-talen)
192 *Nils Slunga*, Arbetsstugorna i norra Sverige. Ett filantropiskt företag i skolans tjänst
193 *Torsten Husén-Kjell Härnqvist*, Begåvningsreserven. En återblick på ett halvsekels forskning och debatt
- 2001: 194 *Lars Larsson*, Industri- och hantverksutbildning under två sekler
195 *Jan Stigare*, Skolan och ungdomspucklarna
- 2002: 196 Minnen och dokument X: *J.P. Martinelle*, En utnött folkskollärares anteckningar och minnen
197 Utbildningshistoria 2002 (Skolresornas historia)
198 *Karin Wilmenius*, ABC-boken berättar. En didaktisk studie från Stockholm åren 1770–1900
- 2003: 199 *Sonja Hjorth*, Statens kaka. Om nedläggningen av Skolöverstyrelsen och Länskolnämnderna
200 *Gunnar Richardson*, Hitler-Jugend i svensk skol- och ungdomspolitik. Beredskapspedagogik och demokratifostran under andra världskriget
- 2004: 201 *Sven-Åke Johansson*, Den ryska revolutionen och det sovjetiska samhället i debatten och skolans läroböcker
- 2005: 202 *Carl-Axel Axelsson*, Engelska åt alla
203 *Sven-Åke Johansson*, Östersjöområdet i skolans undervisning och värderingar
- 2006: 204 Lärarprofession i förändring. Från ”skolkök” till hem- och konsumentkunskap. Red.: *Karin Hjälmeskog*
205 *Ebbe Lindell*, Om rättskrivning. Fakta och kuriosa
- 2007: 206 Var det bättre förr? En avgångsklass 1947 berättar om de första

KADETTMINNEN AV ÖVERSTE CLAËS BRATT

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA

207

MINNEN OCH DOKUMENT XII

KADETTMINNEN AV ÖVERSTE CLAËS BRATT

Redigerade och kommenterade av
Esbjörn Larsson

207

FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA

UNDERVISNINGSHISTORIA
UPPSALA
0347-8461

imc:k(p)



16000

002168553

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK

KADETTMINNEN AV
ÖVERSTE CLAËS BRATT

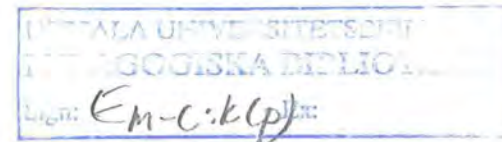
ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
ÅRGÅNG LXXXVII 2007 VOLYM 207
UNDER REDAKTION AV STIG G NORDSTRÖM

Makuleras

MINNEN OCH DOKUMENT XII

KADETTMINNEN AV
ÖVERSTE CLAËS BRATT

Redigerade och kommenterade av
Esbjörn Larsson



FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA

Redaktör: Docent Stig G Nordström

Adress: Box 2056, 750 02 Uppsala

Telefon: 018 – 51 05 50

Telefax: 018 – 54 44 53

Plusgiro: 5 80 01 – 9

Medlemsavgift: 250 kr (studerande 100 kr)

Tidigare utgivna volymer kan beställas och i mån av tillgång expedieras från ovanstående adress.

© Författaren och Föreningen för svensk undervisningshistoria

ISBN 91-85130-80-X

ISSN 0347-8461

Tryck: Universitetstryckeriet Uppsala 2007

Innehåll

<i>Esbjörn Larsson: Introduktion till Claës Bratts Kadettminnen</i>	7
Ett fönster mot 1800-talets utbildningshistoria	8
Claës Bratt – hans leverne och tid på Karlberg	10
Kadetternas skrivande	13
Självbiografier som källmaterial	15
Noter till Introduktion	18
<i>Claës Bratt: Kadettminnen</i>	23
Mitt hem – Mina föräldrar – Skoltiden vid kadett- avdelningen i Stockholms Lyceum	25
Karlberg den 1/6 1859	30
Sommarövningar – Storläger	36
Sommarledighet	38
Åter vid Karlberg	39
Befälet	41
Lärarna	45
Kadetterna själva i helg och söcken	56
Norgefärden 1862	77
Åter på Karlberg	85
<i>Esbjörn Larsson: Personförteckning</i>	87
Noter till Personförteckning	130

Introduktion till Claës Bratts *Kadettminnen*

Torsdagen den 6 juni 1929 samlades 1850- och 1860-talens kadetter på restaurang Hasselbacken i Stockholm på samma sätt som man regelbundet gjort sedan 1895. Syftet med dessa sammankomster var att högtidlighålla ungdomsårens dagar som kadett på Karlberg. Fram till och med 1915 var uppslutningen vid dessa fester tämligen god, med över 100 deltagare. Därefter minskade deltagarantalet successivt och 1929, som var det sista år man träffades, var det bara 18 av de forna kadetterna som deltog.¹

Av det protokoll som upprättades den kvällen framgår att kadetterna i likhet med tidigare möten hade låtit fotografera sig och traditionsenligt sänt konungen ett telegram. I telegrammet framförde de sin "undersåtliga, vörnadsfulla hyllning" med anledning av Gustavdagen, varefter kungen senare under kvällen svarade genom att sända de forna kadetterna sitt "hjärtliga tack och vänliga helsning". Efter maten förflyttade sig sällskapet ut på Hasselbackens balkong, där en liten orkester framförde militärmarschen *Alte Kameraden*. Enligt protokollet kom dessa "äggande toner" att stimulera Claës Bratts känslor till den grad att han anhöll om att kyssa den unga kvinnliga violinistens hand, varvid "[h]ans exempel följdes av flera alten kamraden enligt den berömda sentensen på Riddarhuset". Enligt Johan August Poignant, som för kvällen höll i pennan, kunde "den unga damen [däri-genom] tillskriva sig en triumf som hon väl knappast lär få uppleva en gång till".²

Efter middagens slut ledsagades ålderspresidenten – 90-årige Johan Hägg – till hissen. Samtidigt gick flertalet av deltagarna hem. Kvar blev sju forna kadetter "som ansågo sig hava ännu något otaladt med

varandra under den gula nektarns stimulerande inverkan". Dessa höll ut fram emot 12-slaget, då även dessa herrar ansåg att det var dags att säga adjö. När man lämnade Hasselbacken gjorde Carl och Carl Fredrik Hyllén-Cavallius, Olof Fredrik Bratt samt Johan August Poignant sällskap. "Då man kom till den förstnämndes bostad, väckte han det lika vänskapliga som ungdomsfulla förslaget att gå med honom upp in och utföra s.k. eftersläckning ur hans välförsedda vinskåp. Förslaget strandade på 'eftertankens kranke blekhet' och man åtskiljdes utan vidare passering".³ Några fler minnesfester blev det inte utan 1930 års planerade tillställning fick ställas in.⁴ Carl Hyllén-Cavallius' inbjudan markerade därmed det definitiva slutet på en era vid Karlberg.

Ett fönster mot 1800-talets utbildningshistoria

I det följande publiceras den nämnde Claës Bratts beskrivning av sin tid som kadett. Hans manus färdigställdes 1927 och har allt sedan handlingarna från minnesfesterna överfördes till Krigsarkivet inordnats i Forna kadettens arkiv. Syftet med denna utgivning är att ge inblick i en svunnen utbildningskultur som rådde på Karlbergs slott under 1800-talet.

Just 1800-talet utgör en viktig period i svensk undervisningshistoria. Under detta århundrade föddes inte bara den svenska folkskolan; Sverige fick även ett mer organiserat utbildningssystem. Skolan expanderade runt 1800 till en självklar del av samhället vid nästa sekelskifte.⁵ Framväxten av ett modernt utbildningssystem följde emellertid inte någon väl utstakad väg. Många av 1800-talets skolformer överlevde inte denna omvälvande tid. Kungliga Krigsakademien är ett exempel på en sådan skolform.⁶

Krigsakademien var namnet på den kadettutbildning som grundades 1792. Själva utbildningen var förlagd till Karlbergs slott norr om Stockholm, vilket gör att namnet Karlberg allt sedan dess har haft en stark koppling till just militär utbildning.⁷ Den utbildning som bedrevs på Karlberg under 1800-talet skiljde sig på en rad punkter från vad vi i dag förknippar med officersutbildning.⁸ Exempelvis krävdes ingen militär erfarenhet för att bli kadett och kadetterna antogs redan i nedre tonåren. Vidare var mycket av den undervisning som bedrevs på

Karlberg att betrakta som civil realläroverksutbildning. Utbildningen var vid den tid då Bratt kom till akademien indelad i två avdelningar, en nedre och en övre. Avdelningarna var i sin tur uppdelade i två klasser och något förenklat innebar denna uppdelning att man i den nedre ägnade sig åt realundervisning, medan den övre mer fick karaktären av tillämpningsskola.⁹

I fråga om undervisningsmetoder var Krigsakademien närmast en nydanande utbildningsanstalt. Sedan början av 1820-talet bedrevs undervisningen enligt metoder som i Sverige är kända som växelundervisning. Inom denna undervisningsform utsågs så kallade monitörer bland de mer erfarna eleverna. Dessa skulle sedan fungera som lärarens biträden.¹⁰ Till skillnad från denna metods användning vid folkskolorna präglades undervisningen på Karlberg till stor del av självständigt arbete.¹¹ Under Krigsakademiens sista tid tillämpades monitörsystemet främst i de lägre klasserna. Monitörerna hade tillsammans med särskilda ordningsmän samt klassens främsta elever, primarierna, ett slags befälsställning inom klassen.¹²

Utöver ordningen i klassrummen fanns det även en hierarki bland kadetterna under resten av dygnets timmar. Organisatoriskt var skolan ordnad som ett internat och 25 till 26 kadetter var förlagda i varje logement. Till skillnad från undervisningen var placeringen i logementen oberoende av i vilken klass man gick. Logementet var i sin tur delat på två korpralskap och av kadetterna utsågs en korpral och hans ställföreträdare för varje korpralskap.¹³

Onekligen skiljer sig denna utbildningsform markant från hur vi idag ser på utbildning. Vid Krigsakademiens tillkomst fanns heller inget uttalat syfte att ge blivande officerare alla de kunskaper de behövde för att lösa sina framtida yrkesuppgifter. Snarare betonade man utbildningens danande karaktär och fram till 1820-talet talade man om verksamheten som uppfostran. Tanken var att man som kadett skulle dans till rätt karaktär. Yrkeskunskaper skulle komma genom erfarenheter i tjänsten. Under första hälften av 1800-talet skedde en gradvis förskjutning av syftet med den officersutbildning som bedrevs på Karlberg. Som ett resultat av denna utveckling beslutade man 1862 att göra om kadettutbildningen till en utpräglad yrkesutbildning. Detta skedde 1867, då Krigsakademien fullt ut omorganiserades till Kung-

liga Krigsskolan. Som ett resultat av denna reform försvann läroverksutbildningen från Karlberg och strax därefter infördes även krav på genomförd rekryttjänstgöring för att bli antagen som kadett.¹⁴

Krigsakademien med sin kombination av ungdomsskola och yrkesutbildning kan så här i efterhand ses som ett slags undantag, en skolform som inte överlevde 1800-talets utveckling. Trots detta är Krigsakademien en viktig pusselbit för förståelsen av hur vårt moderna utbildningssystem växte fram. Den visar bland annat att den utbildningshistoriska utvecklingen inte har följt någon färdig plan. Varje tid har haft sina egna förutsättningar, vilka påverkat uppfattningarna om hur man skall fostra och forma kommande generationer. Dessa uppfattningar har sedan förändrats i takt med att samhället förändrats; nya idéer har utmanat det gamla. Det var på det sättet som vårt utbildningssystem växte fram och det är även på det viset som utbildningssystemet fortsätter att utvecklas.

* * *

För att ge närmare vägledning till Bratts *Kadettminnen* kommer följande avsnitt att ägnas åt en kort beskrivning av Bratts liv. Vidare behandlas kadettberättelserna som genre. Slutligen följer en diskussion om självbiografier som historiskt källmaterial. Förhoppningsvis kan dessa delar både bidra till läsningen av Bratt och väcka nya tankar kring hur hans berättelse skall förstås.

Claës Bratt – hans leverne och tid på Karlberg

Claës August Christian Bratt föddes på Näs i Värmland 1844. Han var son till kaptenen Karl Mauritz Bratt och Sofia Magdalena Lilliehöök af Gälared och Kolbäck.¹⁵ Med en sådan bakgrund kan han ses som ett typexempel för de kadetter som antogs vid Krigsakademien under 1850- och 1860-talen.¹⁶

När Bratt kom till Karlberg 1859 fick han nummer 142 och placerades tillsammans med de övriga nykomlingarna i första klass. Vid denna tid användes fortfarande så kallad fri flyttning vid akademien, vilket innebar att en kadett fick flytta upp till nästa klass först efter det

att han klarat examen i alla ämnen. Detta gjorde att många kadetter tog mer än ett år på sig att bli färdiga med en klass. Bratt kunde emellertid flyttas upp i andra klass redan året efter sin ankomst och 1861 blev han upphöjd till tredjeklassare. I tredjeklassen blev han kvar fram till hösten 1863, samma år som han för övrigt utsågs till klassens ordningsman. Under 1864 utnämndes Bratt till kadettkorpral innan han tog sin officersexamen den 18 juni.¹⁷ Det är svårt att utifrån de officiella källorna säga något om hur Bratt var som kadett. Av straffregistret att döma var han emellertid skötsam, då den enda anmärkning som står att finna härrör från en sen ankomst till aftonexercisen.¹⁸ Ser man till hans examensbetyg var han i högsta grad medelmåttig.¹⁹

Drygt en månad efter examen gick Bratt till Värmlands fältjägarregemente, men likt många andra nyblivna officerare vid den här tiden fick han tjänstgöra en tid utan lön. Först året därpå utsågs han till 2:e regementsadjutant.²⁰ Vid tiden för Bratts inträde på den militära banan var officerarnas tjänstgöringsplikt högst begränsad och regementets tid för övningar var bestämd till två månader under sommaren. Det gjorde att officerare ofta kunde ägna sig åt andra sysslor än truppföring.²¹ En sådan sysselsättning var de kurser som ordnades av Gymnastiska Centralinstitutet (GCI). Under 1867–1870 var Bratt kommanderad att delta i GCI:s undervisning och med denna utbildning i bagaget kunde han sedan tjänstgöra som gymnastiklärare vid Åmåls lägre allmänna läroverk (1871–1872), Karlstads högre allmänna läroverk (1873–1886) och Karlstads folkskoleseminarium (1873–1886). Därtill fungerade han som ledare för gymnastik- och fäktningsövningarna vid infanterivolontärs- och infanterikorpralsskolorna i Karlsborg under 1883–1884.²²

Med åren steg Bratt i graderna och 1882 blev han kaptän och 1886 fick han också ta över ansvaret som chef för fältjägarregementets fjärde kompani. Vid det laget var Bratt redan gift för andra gången. I första giftet hade han äktat Olga Catharina Ekelund, dotter till regementets läkare Daniel Ekelund. Hon dog emellertid redan på våren 1879, tre och ett halvt år efter bröllopet. Bratt gifte om sig året därpå med sin brylling Agnes Lilliehöök af Gälared och Kolbäck, dottern till dåvarande majoren vid regementet, Axel Lilliehöök af Gälared och Kolbäck.²³

Åtta år efter sin befordran till kompanichef kommenderades Bratt som major och bataljonschef till Skaraborgs regemente och året därpå, 1894, utsågs han till major vid Älvsborgs regemente. Där stannade han inte mer än tre år och 1897 var han tillbaka vid Skaraborgs regemente som överstelöjtnant. Under denna period hade han även en rad uppdrag varav det mest långvariga var inspektör för de allmänna högre läroverkens militärövningar (1894–1901).²⁴

Efter fyra år som överstelöjtnant lämnade Bratt sin anställning med tillstånd att kvarstå i armén som överste. Att officerare som tjänat länge och väl på detta sätt befordrades när de lämnade aktiv tjänst hade varit kutym inom krigsmakten sedan 1700-talet. Avskedet innebar inte heller att Bratt lämnade krigsmakten helt och hållet. År 1905 var han ordförande för inskrivningsnämnden i Falun och 1912–1913 fungerade han som regeringens sakkunnige i försvarsberedningen.²⁵

Vid sidan om de militära uppdragen var Bratt aktiv i lokalsamhället i Värmland. Mellan åren 1906 och 1910 var han ledamot i By sockens pastoralstämma och taxeringsnämnd samt i Näs härads vägstämman. Därtill var han nämndeman inom Näs härad under perioden 1907–1910 och landstingsman i Värmlands län från 1909 till 1912. Hans koppling till Näs stärktes även av att han från och med 1906 erhöll fideikommissrätten över sitt barndomshem – Sjönebols fideikommiss.²⁶

Utöver andra engagemang var Bratt en flitig skriftställare och publicerade en lång rad texter. Hans skrivande kan i huvudsak delas in i tre olika kategorier: militärhistoriska texter, debattskrifter och levnadsminnen. Till den första kategorin hör de texter som bland annat publicerades i *Läsning för folket* och *Svenska Veckobladet*. Dessa rörde centrala militärhistoriska personer och händelser, särskilt i anslutning till 1808–1809 års krig.²⁷ Gällande debattskrifterna var det framförallt militära ämnen som dryftades,²⁸ men Bratt gjorde även inlägg rörande egnahemsfrågan²⁹ och skolväsendet.³⁰ Därtill publicerade han också två minnesskildringar på sin ålders höst.³¹ Bratt bodde under sina sista år i Stockholm och efter sin död på hösten 1937 begravdes han i Solna.³²

Kadetternas skrivande

Claës Bratts manus är långtifrån den första beskrivningen av livet på Karlberg. Bland tidigare publicerade verk om kadettlivet är det tio som rör Krigsakademiens tid (1792–1866). Dessa författarskap har tidigare behandlats av Bure Holmbäck i samlingsverket *Karlberg. Slott och skola*. Holmbäck gör under rubriken "Memoarernas Karlberg" en genomgång av de självbiografiska verken och målar med dem bilden av kadettidens förändrade karaktär. Särskilt uppmärksammas det stora utrymme som ges anekdoter och beskrivningar av traditionerna, på bekostnad av reflektioner kring studierna.³³

Beskrivningar av kadettlivet på Karlbergs slott

Period	Författare	Titel	Utgivningsår
1810–1814	Henrik Lilljebjörn	<i>Hågkomster från ungdomen</i>	(1865)
1816–1820	Erik Gustaf Oxenstierna	<i>Kadetten, eller Carlberg för nära trettio år sedan</i>	(1843)
1828–1834	Wilhelm von Braun	<i>Napoleon. En kadetts äventyr</i>	(1849)
1852–1856	Harald Oscar Prytz	<i>Carlberg förr och nu. Korta historiska uppgifter om Kongl slottet, krigsskolan och kadettlivet för tjugo år sedan</i>	(1872)
1853–1858	Knut Reutersvärd	<i>Kadettlif på Karlberg för 50 år sedan</i>	(1908)
1859–1864	Claës Bratt	<i>Minnesbilder från en nittio-tvåårig levnad</i>	(1937)
1860–1864	Nils Selander	<i>Två gamla Stockholmares anteckningar</i>	(1920)
1861–1866	Viktor Gustaf Balck	<i>Viktor Balcks minnen, Ungdomen</i>	(1929)
1863–1870	Carl Ankarcrona	<i>När jag ser tillbaka</i>	(1926)
1864–1871	"Murre" (Fredrik Pereswetoff-Morath)	<i>Kadettminnen från det gamla Carlberg</i>	(1889)

Källa: Hulthander 1892.

Alla utom ett av ovanstående verk är att betrakta som självbiografiska. Undantaget är Wilhelm von Brauns "Napoleon. En kadetts äventyr" som är en fiktiv berättelse om en kadett på Karlberg. Brauns skildring är dock mycket snarlik de beskrivningar man finner i de självbiografiska framställningarna.³⁴ Av självbiografierna är det tre som utslutande rör Karlberg,³⁵ medan de övriga i mer eller mindre grad tar upp författarnas vistelse vid Krigsakademien.³⁶

Vid ett närmare betraktande av kadetternas skrivande bör självklart självbiografien som genre beaktas. Det självbiografiska skrivandet har sin utgångspunkt i jaget, vilket gör att berättare och huvudperson blir en och samma person. Det som skiljer självbiografien från fiktionen är att den förutsätter en gemenskap mellan berättaren och författaren. I förlängningen innebär detta en styrning av läsaren. Vi förutsätter helt enkelt att självbiografien, till skillnad från den rena fiktionen, överensstämmer med författarens upplevelser. Enligt Johnny Kondrup är detta bara ett av självbiografins särdrag. Till skillnad från exempelvis dagboken kännetecknas självbiografien av dess tydliga retrospektiva utformning. Det gör att berättarformen får en kronologisk prägel, där författarens liv rullas upp framför våra ögon. Därutöver innehåller självbiografien, till skillnad från exempelvis memoaren och reseberättelsen, ett visst mått av självreflektion. Det är alltså inte fråga om någon enkel uppräknings av händelser. Självbiografien är att se som ett försök till självanalys, där de händelser som inkluderas sätts in i ett sammanhang.³⁷

Ser man till berättelserna om tiden vid Krigsakademien uppvisar de en liknande kronologi. Inte oväntat tar berättelserna sin början i ankomsten till Karlberg. Mer överraskande är kanske att samtliga skildrar den pennalism som rådde på skolan.³⁸ Just det interna livet inom kadettkollektivet, speciellt hur detta upplevdes såsom nyantagen (så kallad ruka), är den aspekt av kadettlivet som får störst uppmärksamhet. Beskrivningen av pennalismen är ofta hopflätad med beskrivningen av andra delar av kadettlivet. Exempelvis får läsaren veta att mathållningen ansågs som usel samtidigt som begreppet "länsätning" introduceras som benämning på hur de äldre kadetterna tvingade de yngre att äta slut på den mat som serverats, för att kadetterna som kompensation för den undermåliga förplägnaden skulle erhålla smör.³⁹

På ett liknande sätt beskrivs kadettbalerna genom återberättandet av hur de äldre kadetterna hade för vana att tvinga rukan att underhålla sin danspartner med allehanda uppiktade konversationsämnen.⁴⁰

Utöver pennalismen, mathållningen och balerna utgör även presentationen av lärare och befäl ett stående inslag i berättelserna om Karlberg.⁴¹ Porträtten fylls gärna med anekdoter av olika slag. Den mest kända av dessa är antagligen Erik Oxenstiernas historia om hur kansli-rådet Wallman skall ha blivit hånad av kadetterna, som i klassen utklätt sig till grisar.⁴²

I jämförelse med ankomsten får de senare åren på Karlberg en flyktigare beskrivning. Endast speciella tilldragelser, såsom storläger eller examen, ges någon större uppmärksamhet.⁴³ När det gäller just dessa tilldragelser närmar vi oss den andra egenskapen som Kondrup tillskriver självbiografien – självreflektionen. I detta avseende skiljer sig de verk som bara rör Karlberg från dem som beskriver författarens liv. Självklart återfinns i skildringarna av Karlberg reflektioner över kadetttiden som sådan, men inga djupare funderingar om hur Karlberg påverkade berättarens liv. I livsskildringarna återfinns mer av den varan. Tydligast blir detta i Viktor Balcks fall, där mötet med gymnastiken beskrivs som en händelse som radikalt förändrade författarens liv.⁴⁴

Det som gör utgivningen av Bratts *Kadettminnen* angelägen är inte bara att han på ett helt annat sätt än i sitt självbiografiska verk *Minnesbilder* ägnar sig åt sin skoltid.⁴⁵ Bratts beskrivning av kadettutbildningen är på många punkter betydligt mer färgstark än tidigare utgivna verk. Exempelvis har han till skillnad från sina föregångare inte anonymiserat sin berättelse.⁴⁶ Vidare är han betydligt mer polemisk än andra författare och i linje med sitt övriga författarskap drar han sig inte för att diskutera de problem han såg med utbildningens utformning.

Självbiografier som källmaterial

Mot bakgrund av självbiografien som genre kan man fråga sig vad ett verk av Bratts slag har för värde som vittnesmål om det förflutna. I resonandet kring självbiografien som ett uttryck för författarens egna upplevelser betonar Kondrup dess begränsade värde som historiskt

källmaterial med hänvisning till subjektivitetsprivilegiet.⁴⁷ Liknande betänkligheter ligger även i Georges Gusdorfs konstaterande att självbiografier inte ger oss bilden av hur en person var eller är, utan snarare hur personer tror eller önskar att de var.⁴⁸ Frågan har också behandlats av Jonas Frykman som framhåller att självbiografier tillkommer i dialog med andras berättelser genom förekomsten av olika stereotyper i skrivandet.⁴⁹ I ljuset av dessa betänkligheter kan man fråga sig vad vi egentligen kan använda självbiografier till.

De självbiografier som rör Karlberg har använts av flera författare, ibland utan några källkritiska överväganden. I Sigvard Ekstrands *Karlberg. Kungl. Krigsakademiens och Kungl. Krigsskolans historia 1792–1936* finns ingen närmare reflektion rörande de självbiografiska verkens källvärde. I stället väljer Ekstrand exempelvis att helt okritiskt låta en berättelse om hur kadetten Wrede lär ha lurat guvernören Cronstedt, stå som exempel på de disciplinära förhållandena vid Karlberg. Upprinnelsen till historien är guvernören Cronstedts påträffande av kadett Wrede i staden, när den senare förväntades sitta i arresten. Genom att låtsas vara sin egen bror, och därefter tjuvåka bakpå guvernörens droska för att hinna före guvernören hem, lyckades Wrede undvika upptäckt. Berättelsen framläggs som något som lär ha ägt rum runt 1800.⁵⁰ Ser vi till källan till denna berättelse, Oxenstiernas *Kadetten, eller Carlberg för nära trettio år sedan*, framgår det att det inte rör sig om någon självupplevd händelse, utan återberättandet av något som hänt långt innan Oxenstierna blev antagen.⁵¹

En helt annan behandling av självbiografierna finns i Lennart Hellspongs analys av kadettraditionerna i *Karlberg. Slott och skola*. Här jämförs olika biografier med varandra och deras innehåll ställs också vid enskilda tillfällen mot uppgifter hämtade ur straffjournalerna.⁵² Vidare ligger inte fokus i Hellspongs studie på händelserna i sig utan på vilka traditioner och ritualer som fördes vidare.⁵³ Trots denna föresats kan man fråga sig om det är möjligt att med självbiografier som utgångspunkt studera exempelvis traderingen av kadetternas penalistiska lekar genom att jämföra vittnesmål från olika perioder. Att uppgifterna kommer från publicerade självbiografier väcker frågan om *beroende*, då en del av självbiografierna kan ha skrivits med tidigare skildringarna som förlagor.⁵⁴

I mina egna studier av Karlberg har jag konsekvent sökt ställa de självbiografiska verken mot andra källor, såsom straffregister, förhörprotokoll och brevlitteratur.⁵⁵ Syftet med detta har varit att utifrån oberoende källor försöka rekonstruera kadettlivet. Med hjälp av bland annat Bratts text har det därmed varit möjligt att teckna bilden av kadettkåren som en sammanslutning där unga pojkar fostrade varandra. Ett av denna utbildningskulturs kännetecken var en stark sammanhållning inom ramen för en minst sagt hierarkisk struktur. Det gjorde att de pojkar som kom till Karlberg hamnade längst ned i hackordningen. Med åren kunde de sedan kämpa sig till en dominerande position varifrån de själva hade att uppfostra nästa generation av nybakade kadetter. Detta avancemang var av allt att döma en viktig aspekt av den utbildning som bedrevs inom Krigsakademien.⁵⁶

Ser man till överensstämmelsen mellan uppgifterna i Bratts manus och andra källkategorier upptäcker man att Bratts text är väl underbyggd.⁵⁷ Det gör att hans skildring är en viktig pusselbit för att förstå den utbildning som bedrevs på Karlberg vid 1800-talets mitt. Detta till trots kan man inte oförbehållet se denna typ av vittnesmål som en säker källa till det som beskrivs. Utan stöd från andra källor blir självbiografien alltid en minst sagt osäker källkategori.

Ett sätt att undvika frågan om självbiografiers reliabilitet är att sätta fokus på bilden av det som beskrivs, snarare än att studera det beskrivna i sig. Texterna används därmed inte som en berättande källa, utan som en kvarleva. Ett exempel på ett sådant metodiskt grepp är David Tjeders studie av det svenska 1800-talets medelklassmaskuliniteter, utifrån bland annat självbiografier. Med stöd i Gusdorfs syn på självbiografier väljer Tjeder att studera hur författarna porträtterar sig själva som män.⁵⁸ Detta görs genom en analys av inte mindre än 76 författares självbiografiska texter; texter vilka skrivits under perioden 1834–1954.⁵⁹

Ett källkritiskt problem i en studie av Tjeders slag är huruvida författarnas självbild är ett uttryck för hur de såg på sig själva under den tid de skriver om, eller om deras berättelser snarare utgör en bild av hur de uppfattade sig i den stund de skrev. Tjeder argumenterar med stöd i fransk litteraturvetenskaplig forskning för den förstnämnda tolkningen.⁶⁰ En sådan argumentation kan dock ifrågasättas. Att vi

präglas starkt av våra ungdomsår innebär inte automatiskt att vår självbild inte förändras nämnvärt under resten av livet. Den logiska konsekvensen vore i stället att om man utgår från att den text som återfinns i en självbiografi säger mer om författarens föreställningar än om det liv som beskrivs, borde man också acceptera att denna text har mer att skaffa med den tid då den skrevs än med den tid som beskrivs.⁶¹

Om man ser på Bratts text utifrån detta perspektiv skulle hans verk även kunna användas för att studera den roll de forna Karlbergskadetternas ungdomsminnen spelade för dessa åldrande mäns identitet. Frågan blir då inte hur de unga män som kom till Karlberg formades till män, utan snarare hur berättelserna om denna tid fungerade som ett sätt för de forna kadetterna att reproducera ett manlighetsideal. Att berättelser som Bratts kan ha spelat en sådan roll stöds bland annat av att delar av hans manus lästes i samband med 1929 års minnesfest.⁶² Vidare finns det flera exempel på tal som hölls vid dessa fester och hälsningar som skickades i samband med sammankomsterna, som tyder på att dessa sammankomster i sig kan ha fyllt en liknande funktion.⁶³ Därmed är det min förhoppning att publiceringen av Bratts manus inte bara skall inspirera till ny forskning rörande 1800-talets utbildningshistoria, utan även till studier av hur sådana levnadsberättelser kan förstås som en del i reproduktionen av såväl författarens som läsarnas ideal.

Esbjörn Larsson

Noter till Introduktion

1. Forna kadeters minnesfest den 30 mars 1895, den 19 april 1900, den 6 april 1905, den 30 april 1910, den 12 maj 1915, den 21 maj 1920, den 5 maj 1923, den 3 maj 1926, den 6 juni 1929, Forna kadeters arkiv 40 (FKA), Krigsarkivet (KrA).
2. Forna kadeters minnesfest den 6 juni 1929, FKA, KrA.
3. Forna kadeters minnesfest den 6 juni 1929, FKA, KrA.
4. Handlingar angående förberedelserna till 1930 års planerade men sedermera inställda minnesfest, FKA, KrA.

5. Se Esbjörn Larsson, "Det svenska utbildningssystemets födelse. Olika perspektiv på den svenska läroverksutbildningens utveckling under 1800-talet" i Hans Albin Larssons *Forskningsfronten flyttas fram. Utbildningskultur och maktkultur*, Bromma 2003 och där anförd litteratur.
6. Ett annat exempel på detta är de så kallade småbarnskolorna. Se Johannes Fredriksson, "Från undervisning till lek. Barnet, folkskolan och förskolepedagogikens förändring, ca 1860–1900" i E-tidskriften *Studies in Educational Policy and Educational Philosophy*, 2005:3.
7. Karlbergs slott används än i dag för officersutbildning. <http://www.mhsk.mil.se>
8. För modern svensk officersutbildning, se Erik Hedlund, *Yrkesofficersutbildning, yrkeskunnande och legitimitet. En studie av yrkesofficersprogrammet i spänningsfältet mellan förändring och tradition*. Stockholm 2004.
9. Esbjörn Larsson, *Från adlig uppfostran till borgerlig utbildning. Kungl. krigsakademien mellan åren 1792 och 1866*, Uppsala 2005, s. 22–25.
10. Thor Nordin, *Växelundervisningens allmänna utveckling och dess utformning i Sverige till omkring 1830*, Stockholm 1974, s. 12 f.
11. Larsson 2005, s. 232 f.
12. Sigvard Ekstrand, *Karlberg. Kungl. Krigsakademiens och Kungl. Krigsskolans historia 1792–1936*, Stockholm 1937, s. 86, 100; Ann Hörsell, "Krigsakademien 1818–1869. Reform och tradition" i Erik Norberg (red.) *Karlberg. Slott och skola. Utbildning till officer 1792–1992*, 1, Stockholm 1992, s. 74, 110.
13. Ekstrand 1937, s. 33, 41, 58, 63.
14. Larsson 2005, s. 185–199.
15. Carl Hulthander, *Biografiska anteckningar från Carlberg 1792–1892*, Norrköping 1892; Lilliehöök af Gälaled och Kolbäck A66A, tab. 36 & 44 i *Riddarhusets stamtavlor* (CD-ROM), Stockholm 2000.
16. Nästan var tredje (31,7 %) av kadetterna hade en far som var kapten eller motsvarande och drygt hälften av kadettkåren var av ofrälse släkt. Larsson 2005, s. 81.
17. Larsson 2005, s. 233; Matrikel: Officerskurserna 1854–1872, Vol 3, DIIa, Stabsavdelningen med skolexpeditionen (SMS), Kungl. Krigsskolan 219:2b (KK), KrA.
18. Denna förseelse renderade i permissionsförbud. Nr 142 Bratt, Straffregister 1848–1875, Vol 4, DIX, SMS, KK, KrA.
19. På den tiogradiga skala som användes vid Krigsakademien var Bratts medelbetyg 7,6 i de teoretiska ämnena och 6,7 i de praktiska övningarna. Dessa värden utgör även medelvärdet för betygen vid officersexamen bland 1850- och 1860-talens kadetter. Bratt den 18/6 1864, Betyg, Officerskurserna 1860–1865, Vol 10, BIII, SMS, KK, KrA; Larsson 2005, s. 116.
20. Axel Kindberg, *Anteckningar om Värmlands fältjägare. Okt. 1814–1901 samt lefnadsanteckningar*, 2, Stockholm 1919, s. 263.
21. Kindberg 1919, s. 60; Åke Bernström, *Officerskår i förvandling. Den svenska arméofficerskårens rekrytering, utbildning och tjänstgöringsförhållanden från 1860-talet fram till 1920*, Stockholm 1988, s. 35 f.
22. Kindberg 1919, s. 263 f.
23. Kindberg 1919, s. 253, 263, 318; Lilliehöök af Gälaled och Kolbäck A66A, tab. 36 & 44 i *Riddarhusets stamtavlor* 2000.
24. Kindberg 1919, s. 263.
25. Kindberg 1919, s. 263 f.

26. Kindberg 1919, s. 264 f.
27. Claës Bratt, *Slaget vid Lappo*, Stockholm 1876; dens, *Från sista finska kriget*, Stockholm 1877; dens, *Den eviga freden. En undersökning af C.*, Stockholm 1879; dens, *Döbelns återåg från Åland*, Stockholm 1881; dens, *Sandels i Savolaks*, Stockholm 1881; dens, *Krigshistoriska berättelser*, Stockholm 1883; dens, *Waterloo. En krigshistorisk studie*, Karlstad 1886; dens, *Gustaf II Adolf som fältherre. Försök till karaktäristik*, Stockholm 1891; dens, *Karl XII som härförare. Utdrag och anteckningar*, Lund 1931; dens, *Napoleon, fältherre och fredsvän*, Stockholm 1936.
28. Claës Bratt, *Hafva ringa öfvade och löst organiserade massor med hopp om framgång kunnat bjuda öfvade, ordnade krigshärrar spetsen, eller äro militäriske öfving och uppfostran nödvändiga vilkor för andra än tillfälliga och betydelselösa framgångar i krig?* Stockholm 1879; dens, *Hvar bör Sveriges lufvudetablissemant för vapentillverkning vara beläget?* Karlstad 1880; dens, *Om folkskoleungdomens militäröfvingar*, Stockholm 1882; dens, *Om infanteristens utbildning i fälttjänst*, Stockholm 1883; dens, *Tio frågor angående några taktiska exempel lämpade efter öfvingarna under officersmötet*, Karlstad 1883; dens, *Militärvanor. Fria tankar om andan, kamratlivet, disciplinen och öfvingarna inom svenska armén. Särskildt vid det indelta infanteriet*, Stockholm 1896; dens, *Militära spörsmål. Betraktelser och antydningar. Svenska riksdagen tillägnade*, Stockholm 1902.
29. Claës Bratt, *Egna hem på statens mark. Socialpolitiska betraktelser angående jordens nationalisering*, Uppsala 1904; dens, "I egna-hems-frågan. Strödda betraktelser" i *Ystadts Allehanda* 1905.
30. Bland hans inlägg i skoldebatten kan särskilt nämnas "Kan slöjdskolan med folkskolan förenas?" (1876), ett dussin artiklar i *Veckoblad för folkundervisning* under rubriken "I slöjdfrågan" under åren 1878–1879 samt "Öfveranstängningen i våra skolor och kroppsöfningar såsom medel däremot" i *Skolan och hemmet* 1884. Kindberg 1919, s. 265.
31. Claës Bratt, *Jägarlif på 1860, 1870 och 1880-talen*, Stockholm 1919; dens, *Mminnesbilder från en nitiotvårig levnad*, Stockholm 1937.
32. Lilliehöök af Gälared och Kolbäck A66A, tab. 44 i *Riddarhusets stamtavlor* 2000.
33. Bure Holmbäck, "Den kultiverade militären", i Bo Kjellander (red.) *Karlberg, slott och skola. Människor och miljö*, 3, Stockholm 1992, s. 319–336.
34. Wilhelm von Braun, "Napoleon. En kadetts äventyr", i *Samlade berättelser*, Stockholm (1849) 1900.
35. Erik Gustaf Oxenstierna, *Kadetten, eller Carlberg för nära trettio år sedan. Vänligen tillägnad fordnade och nuvarande kadetter af en f.d. kadett*, Stockholm 1843; Harald Oscar Prytz, *Carlberg förr och nu. Korta historiska uppgifter om Kongl. slottet, krigsskolan och kadettlivet för tjugo år sedan*, Stockholm 1872; Knut Reutersvärd, *Kadettlif på Carlberg för 50 år sedan*, Stockholm 1908.
36. Omfånget sträcker sig från de 10 sidor i Bratts *Mminnesbilder* som ägnas Karlbergstiden till de närmare 70 sidor som Viktor Balck avsätter för återberättandet av sina kadettår. Bratt 1937, s. 36–46; Viktor Gustaf Balck, *Viktor Balcks minnen. Ungdomen*, 1, Stockholm 1929, s. 100–168.
37. Johnny Kondrup, "Självbiografin. En traditionalistisk genrebekrivning", i red. Christoffer Tigerstedt, J. P. Roos & Anni Vilkkö (red.) *Självbiografi, kultur, liv. Levnadshistoriska studier inom human- och samhällsvetenskap*, Stockholm 1992, s. 44–50.
38. Ett undantag är Carl Ankarcrona som trots att han återger en liknande bild som de övriga författarna, ihärdigt argumenterar för att det inte rörde sig om pennialism. Carl Ankarcrona, *När jag ser tillbaka*, Stockholm 1926, s. 65 ff. För övriga beskrivningar, se Oxenstierna 1843, s. 5, 7–11, 41 ff, 26 ff, 90 f, 96–104, 117, 154 f; Henrik Lilljebjörn, *Hågkomster från ungdomen*, Stockholm 1865, s. 48, 58 f; Prytz 1872, s. 13 f, 17–26; Reutersvärd 1908, s. 15 f, 18–32; Nils Selander & Edvard Selander, *Two gamla Stockholmares anteckningar*, Stockholm 1920, s. 237–245; Balck 1929, s. 105–108; Bratt 1937, s. 39.
39. Oxenstierna 1843, s. 7 f; Prytz 1872, s. 18; Selander & Edvard 1920, s. 240 f; Balck 1929, s. 147 f.
40. Prytz 1872, s. 25. Se även Reutersvärd 1908, s. 27 f; Balck 1929, s. 151.
41. Oxenstierna 1843, s. 43–51, 88f; Lilljebjörn 1865, s. 49–57; Reutersvärd 1908, s. 79–91; Selander & Edvard 1920, s. 245–252; Ankarcrona 1926, s. 58–63, 68–75; Balck 1929, s. 122–127; Bratt 1937, s. 37–41.
42. Oxenstierna 1843, s. 46–50. Denna berättelse har även publicerats i *Muntra upptåg af kadetter vid Carlberg*, Stockholm 1854.
43. Om läger, se Reutersvärd 1908, s. 95–100; Selander & Edvard 1920, s. 256 ff; Ankarcrona 1926, s. 84–89; Balck 1929, s. 170 f; Bratt 1937, s. 41–46. Om examen, se Reutersvärd 1908, s. 110–119; Selander & Edvard 1920, s. 259–264, Ankarcrona 1926, s. 88 ff; Balck 1929, s. 168 f.
44. Balck 1929, s. 169.
45. Claës Bratts *Mminnesbilder från en nitiotvårig levnad* får kadettären en undanskymd plats med hänvisningar till det andra redan skrivit. Bratt 1937, s. 46.
46. Se exempelvis Oxenstierna 1843; Prytz 1872; Reutersvärd 1908.
47. Kondrup 1992, s. 46.
48. Georges Gusdorf, "Conditions and Limits of Autobiography", i James Olney (red.) *Autobiography. Essays theoretical and critical*, New Jersey 1980, s. 45.
49. Jonas Frykman, "Biografi och kulturanalys", i Christoffer Tigerstedt, J. P. Roos & Anni Vilkkö (red.) *Självbiografi, kultur, liv. Levnadshistoriska studier inom human- och samhällsvetenskap*, Stockholm 1992, s. 242.
50. Ekstrand 1937, s. 214 ff.
51. Oxenstierna 1843.
52. Exempelvis Knut Reutersvärd's uppgifter om kroppsvisitationer för att få bukt med pennialismen, som ställs mot straffjournalens uppgifter om hur nr 54 Aschan vid en sådan visitation skall ha försökt dölja det faktum att han fått stryk av nr 143 Horn, genom att säga att han halkat i trappan. Hellspong, Mats, "Kadetttraditionerna på Carlberg", i Bo Kjellander (red.) *Karlberg. Slott och skola. Människor och miljö*, 3, Stockholm 1992, s. 195.
53. Hellspong 1992, s. 149.
54. Exempelvis Harald Oscar Prytz' *Carlberg för och nu*, där författaren till och med refererar till Oxenstiernas och von Brauns verk. Prytz 1872, s. 16 f.
55. Larsson 2005, s. 63–66.
56. Larsson 2005, s. 323–326, 335 f.
57. Se Larsson 2005, s. 253, 271, 278, 283, 286, 292, 294, 317.
58. David Tjeder, *The Power of Character. Middle-Class Masculinities, 1800-1900*, Stockholm 2003, s. 27 f.
59. Tjeder 2003, s. 29, 293–296.
60. Tjeder 2003, s. 28 f.
61. För en liknande kritik, se Åsa Bergenheim, "Manlighetens ständiga kris". *Historisk tidskrift* 124:4, 2004, s. 791 f.

62. Forna kadetters minnesfest den 6 juni 1929, FKA, KrA.

63. Se exempelvis Överste Ugglas tal vid Forna kadetters minnesfester den 30 mars 1895, den 6 april 1905 och den 12 maj 1915; Tal Major Th av Rudelius vid Forna kadetters minnesfest den 30 april 1910; Tal av General Balck den 5 maj 1923 och den 3 maj 1926, FKA, KrA.

Kadett-minnen 1859–1864



Nr 142 Claës August Christian Bratt
Johan Henning von Horns arkiv,
Enskilda arkiv (35), KrA.
Foto KrA.

Inledning

Mitt hem – Mina föräldrar – Skoltiden vid kadettavdelningen i Stockholms Lyceum

Jag föddes den 25 oktober 1844 på Sjönebols, av mig nu innehavda fideikommiss, belägen invid sjön Vänern i Näs härad och Värmlands län. Min far var kaptenen vid Värmlands regemente Karl Mauritz Bratt (1815–1880) och min mor var hans maka Sofia Magdalena Lilliehöök till Sjönebol. Min far var en av sin ords mest betrodda män. Så var han redan från unga år ledamot i länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt efter 1865 även landstingsman. Vidare var han ordförande i Styrelsen för länets lantbruksskola, i häradets hushållsgille samt efter vartannat i Södra Ny, Bro och By socknars kommunstyrelser och fattigvård; hela massan av mera tillfälliga förtroendeuppdrag att förtiga.

Redan 1838 hade han – då 23 årig – övertagit sin blivande svärfaders vidsträckta fideikommiss Sjönebol på arrende. År 1847 inköpte han det nästliggande säteriet Brosäter och det lilla hemmanet Steglene, och kort därefter övertog han på arrende dels det lilla Sovernd, dels det stora – Riddarhuset tillhöriga – Mellbygodset i Bro; varigenom allt han fick på sin lott att sköta och bruka över 3 000 tunnland åker och 10 000 tunnland skog.

Allt det arbete, skötandet av denna vidlyftiga ekonomi och alla dessa offentliga uppdrag krävde, tvang honom till sist att giva det militära yrket till spillo. Han var då – ehuru endast ett par och trettio år gammal – sedan ett år kapten samt i sin sinnessjuka vordne kompanichefs – Edmund Gammal Ehrencronas stad och ställe t.f. chef för Näs kompani. Att det var med stort vemod han tog detta steg har han mångfaldiga gånger försäkrat. Han stod emellertid kvar i armén ända fram till hösten 1859, och var under tiden upprepade gånger inkommanderad till militärtjänstgöring dels vid sitt eget regemente, dels vid Hallands bataljon.

* * *

År 1858 på sommaren hade vi emellertid i mitt hem kommit så långt, att det skulle avgöras vilken levnadsbana jag skulle välja. Själv ville jag – som väl de flesta herrgårdspojkar på den tiden – bli officer. Min far, som ansåg det militära kallet alltför litet ekonomiskt givande, prulade i det längsta emot, men gav dock slutligen med sig; varav följderna blev ett samstämmigt beslut om att jag redan samma år skulle sättas in i den s.k. kadettavdelningen vid Stockholms Lyceum för att där beredas till inträdesexamen vid Kungliga Krigsskolan på Karlberg nästinstundande vår.

Förberedelserna härtill bedrevos därefter med den fart, att färden till Stockholm kunde företagas en av de första dagarna i augusti månad. På densamma beledsagades jag – utom av far och mor – av två nära jämnåriga kamrater: Rudolf Björk – numera major – och Gustav Ugglå – numera general – vilka valt samma bana som jag, och nu av sina föräldrar under denna viktiga resa ställs under mina föräldrars inseende.

Till Karlstad – där första nattlägret togs – skedde färden med våra egna hästar på den kända, flera gånger befarna vägen. Förrättningen av färden företogs med ångbåten *Karlstad* – kapten Blixt – kanalvägen till Stockholm. Denna del av resan var för tre ungdomar en enda rosenskimrande sagofärd. Ingen av oss hade någonsin varit längre från våra respektive hem än på sin höjd till Karlstad, och våra intryck av allt det myckna nya vi nu fingo skåda voro för den skull särdeles livliga.

Efter tre dagars färd voro vi emellertid framme vid vårt mål: Sveriges ståtliga huvudstad. Alla tre vi pojkar skulle bo hos vår blivande rektor Karl Johan Boman, som hade sin bostad i det än idag kvarstående huset nr 68 Regeringsgatan. Björck och Ugglå förpassades genast till denna vår bostad. Jag däremot fick följa föräldrarna till deras hotell, där jag kvarbodde ända till dagen före deras hemresa. Våra måltider intogo vi på skilda ställen. Djurgården besökte vi. De kungliga lustslotten besågos. Några museer likaså. Visiter gjordes i flera med far och mor befryndade familjer. På Drottningholm fick jag tillfälle att se både kung Oskar I och hans gemål. Han var då mera död än levande, men åkte ändå ut. Den då nyfödde hertigen av Värmland – numera Gustav V – sågo vi även. Han drogs av en sköterska i korg-

vagn i parken. Min mor kysste i förtjusningen hans utanför vagnen hängande lilla hand. Själv sov hans höghet tryggt och lugnt fullständigt okänslig för denna devota hyllningsprocedur.

Kom så slutligen dagen för föräldrarnas avresa. Skilsmässan var gripande svår och saknaden efteråt oerhörd, och under hela den påföljande höstterminen vek inte hemlängtan ifrån mig. Visa den ville och vågade jag inte, men jag blev inbunden och fåordig samt sökte så ofta jag kunde komma åt ensamheten. Hagaparken eller den nuvarande Vanadislunden voro därvid oftast mina tillflyktsorter.

* * *

Nu några ord om den miljö, varuti jag nu inträdde, Rektor Bomans hem och Stockholms Lyceum. Såsom redan nämnts bodde Rektor Boman i huset 68 Regeringsgatan, där han hyrde en våning om 5 rum, jungfrukammare och kök. Ett av dessa rum bebodde rektorn själv. Ett innehades av magister Hallström som var lärare vid Lyceum. Ett rum var matsal under det att de två återstående – därav det ena var ett mycket litet krypin – voro upplåtna åt oss sju – 7 – helinackorderingar, två i det lilla och fem i det större rummet. Att det icke var lätt att reda sig så många i detta, om en väl packad sardinlåda påminnande rum, säger sig själv, men sänja ger rum, och denna rådde bland oss oförkränkt.

Rektorn och magistern sågo vi sällan mer än vid måltiderna. Den som regerade både dem och oss var hushållerskan, gamla Kristin, stor som en dragare och myndig värre än en medeltidspåve. Och inte blott över oss, utan över vem som kom tog hon befälet. ”Torka fötterna herre” hörde vi henne mer än en gång ryta åt personer, som sökte rektorn, och som uraktlåto denna snygghetsåtgärd.

Rektor Boman var en på sitt område mycket framstående man. Karl Snoilsky – själv lyseist vid denna tid – har i det härliga kväde han ägnat honom ristat en vacker runa till hans minne. Hans storhet fattade vi pojkar nog inte *då*, men vi funno honom alltid human och välvillig, vilket dock inte hindrade att han hade en oerhörd respekt med sig. Och däruti – d.v.s. att han var på samma gång human och respektingivande – låg kanske just hans största storhet.

Mina kamrater i Lysei kadettavdelning voro sammanrafsade från så gott som alla landets kanter. Det största antalet hade dock lämnats av Stockholm, och dessa storstads-gaminer voro inte så goda att tagas med för oss landsortspojkar med våra provinsvanor och landsortsdialekter. Denna senare var för mig – näst min hemlängtan – det som vållade mig de största svårigheterna under min första skoltermin. Vart enda ord jag sade härmades och skojades med av mina obarmhertiga stockholmskamrater. Mig pinade detta så, att jag föresatte mig att min provinsialism skulle bort. Till en början resulterade detta uti att jag talade så uppstyllat korrekt som om jag läste innantill i bok. Men småningom nöttes dock det förkonstlade bort och samtidigt försvann också den värmländska brytningen ända därhän, att då jag sommaren 1859 gjorde mitt inträde vid Karlberg, så tog man mig där för stockholmare.

Med kamratflocken redde jag mig i övrigt rätt bra. Jag var för mina under hösten fyllda 14 år rätt stor och ganska stark, och efter Levin, Werner och Sternhagen säkerligen den starkaste i vår avdelning. Sternhagen var fromsint och väl uppfostrad, så av honom hade ingen av oss ont. Vårre var det beträffande Werner och Levin. Den förre var emellertid – trots sitt översitteri – i grunden en hederspojke. Med Levin var det däremot helt annorlunda. Han var rå och ohyfsad och en formlig plåga för hela vår avdelning, den han också toppred som den värsta tyrann. Han var förövrigt bror till hjälten från det bekanta "Djurgårdsslagsmålet" – Löjtnant Levin, och bärssärkalynnet låg honom för den skull säkerligen i blodet. Inträdesexamen till Karlberg förmådde han aldrig avlägga. Gick i stället till sjös och blev väl – kan jag tro – till sist riktigt hamnbuse.

Bland lärarna var det – utom rektorn – endast vice rektorn von Feilitzen, magister Lagerberg samt löjtnant Tjäder, som intresserade oss. Den sistnämnde, som senare blev vår lärare på Karlberg, hade många öden innan han vid endast 49 års ålder gick hädan. Ömsom var han rik, ömsom var han fattig, men alltid initiativkraftig och skötsam. Föll han, så föll han likt katten på fötterna samt spänstade omedelbart upp sig på nytt. Som lärare var han mycket duglig och av oss knektapojkar beundrades han mycket för sitt öppna, glada och vänsälla sätt.

* * *

Några ord torde kanske här böra sägas om det intryck, som Sveriges huvudstad gjorde på den unge landsortsgossen. Då inga andra jämförelser än städerna Åmål och Karlstad härvid stodo till buds så var det just inte så underligt att detta intryck till en början blev i viss mån överväldigande. Det fanns så väl inom Stockholm som i dess omgivningar så mycket både vackert och sevärt, att man kände sig benägen att giva stockholmarna rätt i deras Grönköpingstro, att deras stad gott kunde mäta sig med de vackraste städer i Världen.

Men då man kom saken närmare fann man snart, att medaljen hade en fränsida, som inte var fullt så tilltalande. Vad som främst av allt stack den nykomne i ögonen var det snusk, som stockholmarna höllo till godo med. För den, som var van vid landsbygdens friska luft var den stank, som rådde i staden, i hög grad pinsam. Främsta orsaken härtill var att husens gårdar voro fullpackade med en massa vanskötta avträden samt att gatuhållningen ej på långt när var sådan som den borde vara. Det med häst- och hundspillning och annan orenlighet starkt uppblandade gatudamm, som man hade att inandas, kändes för främlingen lika vedervärdigt, som för den från födseln därmed vane smakligt och behagligt. Det dricksvatten, som fanns att tillgå, var dessutom så uselt, att jag för min del inte kunde förmå mig att dricka därav. Innan jag kom underfund med att gott dricksvatten fanns att tillgå i en inom kungliga slottet befintlig källa – dit jag sedan dagligen vallfärdade – höll jag bokstavligen på att förgås av törst.

Stadens utsträckning var på 1850- 1860-talen på långt när inte densamma som nu. Största delen av det nuvarande Östermalm, en god del av Norrmalm samt hela den nu så kallade Vasastaden utgjorde den tidens tobaksland samt mer eller mindre kala bergåsar. Av den nu så stolta Strandvägen fanns då ej ett spår. Gamla ruggiga plank delade där upp de ända till vattnet sig sträckande gårdarna och upplagsplatserna. Storgatan var den enda gata, som ledde ut till Djurgården. Hela området nordväst om den nuvarande Engelbrektskatan var rena rama landet. Roslags- och Norrtullsgatorna funnos; längst i norr dock kåkbebyggda samt omgivna av tobaks- och planteringsland. Ladugårdsgårde skildes då från staden genom de skrovliga Tyskbagarebergen, dessa kaptan von Franken senare lät genomspränga. Åt detta som han trodde evigt bestående verk gav han det ståtliga namnet

Karl den femtondes port. Numera finns det nog inte många stockholmare som känna till var den porten var belägen. Så förgångliga äro ofta människornas stora verk.

Klara sjö fanns då ännu i behåll fastän kantad med knappast mindre ruskiga strandpartier än de, som nu vanpryda den otrevliga göl, som därav än nu återstår.

Humlegården fanns, men var ej som nu en välskött park, utan mera en sorts vildskog. Den nuvarande Kungsträdgården var – de långa sidovallarna oräknade – en enda stor sandöken; och av våra andra parker fanns ej ett spår.

Efter ett års kurs vid Lycei kadettavdelning ansågs jag mogen för inträdesexamen till krigsskolan. Anmälan därtill skedde alltså på våren 1859. På denna följde sedan ganska allvarliga tentamina i alla ämnen, som ingingo i inträdeskursen samt sist själva inträdesexamen. Vad mig beträffar genomgick jag alla dessa eldprov – trots den klena informatorgrundlagda underbyggnad jag i själva verket hade – så pass skapligt, att jag godkändes såsom inträdesberättigad, varpå följde guvernörsämbetets förståndigande att den 1 juni inställa mig vid "akademien", som det på den tiden högst oegentligt hette.

Karlberg den 1/6 1859

När så den nämnda dagen randades samlades alla de 16, som samtidigt godkänts, på angiven plats, där vi mottogos av dagofficeren, löjtnanten vid I 22 Otto von Axelson, som förde oss till 2 kompaniets klädesörråd, där vi fingo iföra oss de för oss avsedda uniformerna.

Löjtnant von Axelson – med vilken jag var bekant från hembygden – sade mig efteråt, att han lagt märke till att jag av alla de sexton var den ende, som gjorde honnör och svarade "ja löjtnant" på hans fråga om hans meddelande om vad vi vidare hade att iakttaga voro förstådda. Jag kände mig mycket smickrad häröver, och tog saken som ett bevis på att det var jag, som bland alla sexton satt inne med de största militära anlagen.

Emellertid rättfärdigades detta antagande inte av utgången av vår tävlingskamp på den militära arenan, vars resultat framgår av nedanstående korta redogörelse.

Den, som av oss alla gick in med den högsta betygsumman, var *Algernon af Ekenstam*, som dock redan den 24 oktober samma år lämnade Karlberg för att övergå till statens järnvägar, vid vilka han slutade såsom stationsinspektör. Såsom numro två kom den förut nämnde *Fritz Sternhagen*, som för sjuklighet nödgades lämna Karlberg i början av 1861, och som avled redan 1869 vid 25 års ålder. Efter honom kom *August Leijonhjelms*, som slutade såsom kapten vid flottan, och efter honom *Herman Holmberg*, chef för Norrlands artilleri. Därefter följde *Hampus Mörner*, som steg till chef för hästgardet och hovmarskalk. Efter honom kom *Viktor Tham*, som från löjtnant vid I 2 övergick till statens järnvägar, där han slutade såsom trafikdirektör. Likadant var förhållandet med *Oskar Arhen*. Från löjtnant vid flottan övergick han till statens järnvägar, där han nådde anställningen såsom trafikinspektör. *Valdemar Ruuth*, som kom därefter, stannade endast tre månader på Karlberg. Hans vidare öden äro för mig obekanta. Efter honom kom *Karl-Axel Nordenskjöld*, som steg till generallöjtnant och arméfördelningschef. Efter Nordenskjöld kom *Ernst Jakob Jakobsson*, vilken tog avsked såsom husarlöjtnant redan 1877. Hans vidare öden känner jag ej. Han hade en härlig tenorstämman. Därefter kom *Lars Gustav Jegerhjelms*, som slutade såsom överstelöjtnant vid I 4. Den efter honom följande, i det föregående nämnda *Gustav Ugglas* var dock den, som gick längst av oss alla. Han blev nämligen general utan alla inskränkande tillägg, Serafimerriddare m.m., m.m. *Gösta Warberg*, som kom därefter, slutade som major, och den därpå följande *Per Oskar Ossian Ahlgrens* som kapten. Efter den sistnämnde kom *jag själv*, som avgick ur aktiv tjänst såsom överste i armén. Efter mig, och alltså sist i hela raden, kom *Albert Meurlings*, vilken dog som nyutnämnd kapten vid 35 års ålder. Av alla dessa sexton leva när detta skrives, utom jag själv och möjligen Ruuth och Jakobsson, om vilka jag ingenting känner, endast Holmberg och Mörner. Alla de andra äro borta.

* * *

Vid mitt inträde på Karlberg insattes jag på 2 kompaniet, 12 korpalskapet samt tilldelades numret 142. Min korpral var nr 122 Rudbeck, en ståtlig 23-åring med stor förmåga att inge respekt. Logementsofficer var den ovannämnde von Axelsson, som dock inom kort avlöstes av Robert Charpentier. Kompanichef var Figge Ennes – lika stor hedersman som utpräglad original. Tjänstgörande major var Erik Oskar Weidenhielm sedermera general och krigsminister. Guvernör – som det på den tiden hette – var överste Karl Magnus Thulstrup, även han sedermera general och statsråd. Båda dessa voro särdeles högt ansedda och för sina poster passande män.

Kl. 7 på morgnarna gick reveljen med efterföljande uppstigning och toalett. Egendomligt nog kom till Karlberg en del ungdomar med rätt enkla toalettvanor; ja det gavs t.o.m. en och annan, som inte kunde bibringas gentlemannamässiga sådana under hela kursen trots den stränga eftersynen och kamraternas hån. Sådant hörde emellertid till undantagen. Den ofta hårda undervisningen drev nämligen rätt snart även de mindre renlighetsvana till en långt över den allmänna civila liggande snygghetsnivå. I detta fall var alltså Karlberg en mycket god skola. I en del andra hade den däremot nog sina fel. Till dessa hörde bland annat den rådande pennalismen, och tiden i första klassen var för den skull rätt så svår. Med kamraterna i de båda högsta klasserna redde man sig emellertid bäst. Deras ställning var i regel så överlägsen, att den pennalism de utövade närmast antog formen av storbroderlig, ibland visserligen något hårdhänt uppfostran. Men rättade man sig efter de i ett och annat hänseende mer eller mindre egendomliga, men i andra däremot mycket hälsosamma lagar, som kadetttraditionen stiftat, så kunde man i de flesta fall reda sig rätt bra. Värre var det med andraklassisterna och de äldsta i första. Med dem stod man dagen lång i närmare beröring, och med dem var det för den skull svårare att leva i fred. Dess bättre var det dock tillåtet att som svar på deras kitsligheter använda slående argument. Detta vållade emellertid att – sedan jag blivit lite varm i kläderna – knappast någon vecka förgick utan att jag var i slagsmål. En gång kom jag till och med i batalj med ett par vida äldre kamrater av en anledning som var egendomlig nog. 195 Sjöberg, 111 Ugglå, 113 Mörner, 20 Björck och jag vandrade en dag tillsammans utåt Rörstrandsvägen. Nära "långa

raden" mötte vi tvänne båtsmän, därav den ene under utrop: "se upp förbannade kotlett" puttade den några steg framför oss gående Ugglå i diket. Ugglå försökte "sträcka upp" den oförsämde, men detta renderade honom en ny knuff ned i diket. I en blink voro vi andra framme till Ugglåns hjälp, och väl framme small det ögonblickligen. Av den ene gynnaren kastades jag ett par gånger kraftigt till marken, men genast var jag uppe igen och i full aktion. Men min fasa kan ingen skildra när vid mitt sista anlopp båda båtsmännen genom lösskäggens avtagande avslöjades sig såsom de fruktade 4:de sjöklasskadetterna 196 Hollsten och 160 Westman, vilka under denna förklädnad smitit till staden, och nu på hemvägen ville pröva sina mötande förstaklasskamraters mod. Att vi till deras fulla belåtenhet bestått provet uttalade de under den gynnsamma hempromenaden på det livligaste.

En gång förskaffade mig dessa mina kämpavanor klass-smörj. Några av de äldsta förstklassarna, vilka legat under i tvekamp mot mig, förmådde nämligen sina radkamrater att besluta att jag skulle straffas. Till den ändan greps jag en eftermiddags-rast av fem av de starkaste bland dessa "överklassare" och *inbars* av dem i nedre avdelningens förstuga samt pryglades där rätt eftertryckligt med en i beredskap hållen sjömansdagg. Jag tog alls ingen skada av saken, men kunde inte undgå att anse det vara både feigt och lumpet att på sådant sätt hämnas ett nederlag, som man lidit i ärlig, öppen strid. Egendomligt nog blev en av dem, som i denna lilla tragikomed spelade främsta rollen – nr 83 Åstrand – längre fram min synnerligen gode vän. Då jag 37 år senare såsom överstelöjtnant vid I 9 bosatte mig i Skara fann jag honom före mig där såsom pensionerad kapten. Familjerna kommo i umgänge, och han visade mig därunder och alltfört så mycken uppmärksamhet och gästfrihet, att det var som om han riktigt grundligt ville utplåna intrycket av sitt fula dåd mot mig på Karlberg.

Blott en enda gång vidrörde jag skämtsamt vårt lilla mellanhavande från den tiden, men förstod genast, att det gick honom till sinnes. Det enda svar han gav var följande: "ja man bar sig många gånger dumt åt som pojke. Men man hade inte bättre vett." Nu är den hedersmannen längesedan borta.

* * *

Till överläsning och lektioner anslogos vintertiden 7 timmar dagligen. Resten upptogs av måltider och ledighet. Onsdagar och lördagar utbyttes 2 å 3 timmar mot gymnastik och fäktning, en som man finner rent avvita anordning, enår under uppväxttiden *daglig* gymnastik kräves såväl för kropparnas harmoniska utveckling som såsom motvikt mot det dagslånga hängandet över böckerna.

Når man – såsom förhållandet rätt snart blev med mig – kommit upp i högsta fäkt- och gymnastikavdelningen, så pressades man under båda dessa dagar över hövan för att under de återstående veckodagarna gå miste om all utbildande kroppsrörelse, när inte sådan togs frivilligt under fritid, vilket på den tiden var rätt vanligt. Så levde 11 von Rosen och 22 Nordenskjöld under så gott som hela min kadett-tid sin fritid i gymnastiken, gymnastiserande och fäktande eller givande lektioner i dessa idrotter till yngre kamrater. En tid greps även jag av denna vurm, och så länge den höll i sig var jag en trägen deltagare i de nämnda båda föregångsmännens fritidsövningar. Jag uppdrev därvid min styrka så, att jag mot slutet av min kadett-tid nog var en av de starkaste inom kåren Beijerlieb, Kull och ett par andra undantagna. Sedan Grischotti och Ingelman utexaminerats voro 83 Åstrand och jag de som efter dessa två vid alla uppvisningar tilldelades de stora slutnumren i fråga om armgång och utliggning.

Emellertid var det egentligast dylika akrobatkonster, som drevs i gymnastiken på Karlberg. Om sakta stegrad, kroppens hela muskelsystem omfattande, på de inre organen verkande rörelsemängd var eller blev det där aldrig fråga. Först på Gymnastiska centralinstitutet fick jag för min del under Hjalmar Lings ledning en närmare inblick i allt detta.

Inte heller i de praktiska militärövningarna stod undervisningen så särdeles högt. I rent formell exercisfärdighet nåddes visserligen rent glänsande resultat, men långt däröver kom man aldrig. De s.k. fälttjänstövningar, som då och då anordnades, voro nämligen mera att förlikna vid små trevliga, ibland dock rätt så ansträngande kurragömma eller rymmare- och fasttagarelekar, än vid taktiska utbildningsserier. Knappast hade vi dock någonsin roligare än när vi under dessa enkla krigslekar fingo genomströva slottets vackra omgivningar eller de längre bort belägna terrängområdena och skogarna. Det var det friska

rörliga utelivet, den härliga kroppsansträngningen och själsspänningen därunder, de uppfriskande baden och den sköna sömnen efteråt, som gjorde dessa dagar så angenäma, samt så kroppsligt om också inte militäriskt utbildande.

Såsom exempel på hur ringa utbyte en övning i sistnämnda hänseende kunde ge kan nedanstående anföras. Under befäl av en av våra kompaniofficerare – jag minns nu ej vilken – avmarscherade bataljonen tidigt en morgon på den till Solna ledande vägen. Mitt för gården Ingenting gjordes halt och meddelades: att 1 kompaniet skulle i linjen Stallmästaregården – Eklund – Ulvsundasjön skydda Karlberg mot en nordväst ifrån anryckande fiende, vars röl skulle övertagas av 2 kompaniet. Detta som bestod under befäl av dess äldste korpral nr 141 Karl Axel von Riben beordrades att avmarschera till det i nordväst ut liggande Stora Alby samt att – efter en stunds rast där – begynna utspanandet av den under tiden intagna fiendeställningen i och för utrönande på vilken väg anloppet mot Karlberg sedermera kunde utföras. Så snart visshet härom vunnits skulle framryckningen sätta i gång.

Befälhavaren för 1 kompaniet besatte – riktigt nog – med huvuddelen av sin styrka Solnavägen, avdelade en tropp till Eklund och en mindre postering till det nära Stallmästaregården belägna Norrbacka. Därpå utsände han från alla tre dessa poster patruller åt den fientliga sidan, och avvaktade sedan vad som komma skulle.

Ledarens avsikt hade tydligen varit att vid huvudvägen få till stånd en stridsövning, däruti de båda flygelavdelningarna – därest de själva ej blevo anfallna – kunnat ingripa. Men han hade dels underlåtit att begränsa fiendeavdelningens rörelsefrihet, dels givit motparten ett så vidsträckt område att skydda, att terrängen mellan de tre posterna endast helt ofullständigt kunde bevakas. Allt detta vållade att Riben så snart han genom sina patruller fått klart för sig läget resolut satte sitt kompani i marsch tvärs igenom skogspartiet mellan Stora Alby och Tomteboda rakt på Karlberg, som nåddes utan att vi fått se ens så mycket som röken av vår fiende. Först flera timmar efter oss kom denne, som halva dagen under ivrigt patrullerande förgäfves sökt finna våra spår, trött, uppgiven, arg och snopen hem. Vårt kompani däremot kände sig oerhört stolt över sin ledares fintlighet – vars verkliga värde

ingen kritik ådagalade – ty någon sådan förekom inte – samt utpekade Riben såsom generalsämne, en spådom som denne dock på det grymmaste svek i det att han redan som underlöjtnant gav det militära helt och hållet på båten. På tal om Karl Axel av Riben kan jag inte avhålla mig från att omtala en episod från ett tillfälle då han för en fotskada låg på vårt sjukhus. Till historien hör att han hade en i hög grad blomstrande hy, vilket åter vållade att han i den vita sjukhusdräkten tog sig ut som allting annat än en sjukling. Hände sig så, att under sagda hans sjukhusvistelse riksdagens revisorer och bland dem den myndige dalarepresentanten Liss Lars Olsson (Liss Olov Larssons far) inspekterade krigsskolan och därvid också dess sjukhus. När så Liss vid rondan genom sjuksalarna fick syn på den rödlätte Riben kunde han inte tillbakahålla sin nyfikenhet, utan vände sig till Riben med frågan: ”vad har du för sjukdom”, därtill Riben med gapande mun och så långt han förmådde utsträckt tunga blixtnabbt svarade: ”Bläksot”, och det med sådan kraft, att den myndige dalmasen girade flera steg baklänges innan han under sina kollegers och samtliga sjuklingars högljudda munterhet vandrade vidare.

Sommarövningar – Storläger

Efter vårt inträde på Karlberg sattes vi 16 nykomna genast in i rekrytklassen och exerceades därefter kraftigt sju timmar dagligen. Hemma på Brosäter hade jag av soldat Löf fått lära alla då reglementerade gevärsföreläsningar, vändningar och marscher så att det, som nu förekom, inte vållade mig några svårigheter. Men ett par veckor senare skulle hela kåren rycka ut till ”storläger” på Ladugårdsgården, och det blev värre. Utan den allra ringaste träning på förband fingo vi nykomna 13- och 14-åringar liksom alla de andra kadetterna spänna på oss packningarna för att sålunda belastade tåga genom Stockholm ut till ”Borgen” på Gärdet invid vilken vi fingo oss vår lägerplats anvisad, och fastän för mina 14 år rätt både stor och stark trodde jag flera gånger under den marschen att jag skulle nödgas lämna mig efter. Men allting har en ända och så även denna svåra pers, som för några av mina nyinkomna yngre och svagare kamrater varit ännu mera prövande än för mig.

De övningar i bataljon och högre förband, som nu utan några förmedlande övergång följde, verkade på oss 16 till en början rent förbryllande. Den omedelbara beröringen med de kungliga (kung Karl förde från ”Borgen” högsta befälet på platsen, och prins August låg såsom vår brigadchef i vårt läger), musiken och all den övriga militära och kungliga ståten imponerade i allra högsta grad på oss landsortspojkar, men i övrigt var det nog ett och annat, som inte var fullt så bedårande. Dit hörde i första rummet de ledsamheter som obekantskapen med lokala och andra förhållanden titt och tätt medförde. Under den första dagen blev jag av dessa anledningar rent av vimmelkantig. Jag minns nu inte hur många gånger jag den dagen fick smörj, men att det var en hel hop påminner jag mig däremot mycket säkert. För att få vara i fred smög jag mig till sist upp i skogen bakom lägret och satte mig där till att längta hem. Under dessa mina drömerier hörde jag plötsligt nattskottet ljuda, men trots att jag skyndade allt vad benen förmådde kom jag ändå ett par minuter för sent till kvällsuppropet, vilket återigen renderade mig en bastonad, den sista för dagen.

Ett par av de föregående erinrar jag mig ännu, och skall här redogöra för dem såsom varande i någon mån ägnade att klargöra tidsfärgen. Den länge, godmodige Mårten Mannerstråle gav mig i uppdrag att gå till nr 57 av Klercker för att hos denne, som hade om hand bådas gemensamma snusbuk, få Mårtens snusdosa påfylld. På min fråga var jag skulle finna Klercker svarade Mårten, samtidigt som han gav mig en hård klapp på ena kinden, ”dumma gosse det får du ta reda på själv. Jag har ingen aning om var han nu kan hålla hus.” Jag gav mig emellertid ut att söka och fick slutligen reda på Klercker. Inkommen i hans tält fick jag mig emellertid genast ett par kraftiga örfilar för att jag gick med snusdosan öppen i handen. ”Du vet ju – röt han – att allt bruk av tobak är strängeligen förbjudet och du kan göra både dig själv, Mårten och mej olyckliga om du möter en officer.”

Knappt var jag efter detta lilla äventyr återkommen till mitt tält förr än 154 Johan Baner sände mig till ”förrådstältet” att hämta honom tvättvatten. Rätt länge fick jag hållas innan jag fick reda på vilket av de många som var förrådstält. Väl kommen dit fick jag emellertid besked att där intet vatten fanns att få, och med detta vände jag med

tom flaska tillbaka till min otåligt väntande vän Johan, som vid den tidningen befallde mig att följa med till förrådstältet, där jag till min med fasa blandade överraskning fann att ett där stående större kar under min korta frånvaro blivit till brädden fyllt med vatten. På denna förklaring vill vännen Johan emellertid inte tro, utan gav mig *stante pede* [på stående fot] ett stadigt kok stryk för att jag *ljög*. Det var då jag lopp till skogs!

* * *

Våra övningar pågingo emellertid oförtrutet. För det mesta utgjordes de av slutna bataljons- och brigadexercis. Blott en enda gång utfördes under kung Karls befäl en några timmars stridsövning på själva gårdet, därvid den beryktade "punkt O" anfölls och försvarades; allt en tvådagars, tämligen intetsägande fältmanöver åt Bromma-Spångahållet oräknat.

Sommarledighet

Emellertid gick – trots övningarnas enformighet – tiden ganska fort, och snart randades den dagen då vi fingo anträda återfärden till Karlberg för att omedelbart efter ankomsten dit rusta oss för den stundande sommarledigheten. Snart voro dessa rustningar undangjorda och jublande drogo vi åstad. Färden gick med ångbåt till Arboga, därifrån med järnväg till Örebro,* samt sedermera med skjuts till Karlstad. Där mötte gamla kusken Andersson med Brosätersekipaget, som nästföljande dag avlämnade mig i hemmet.

Det är inte lätt att med ord uttrycka hur det kändes att efter så lång frånvaro åter få beträda hemmets tröskel, att åter få andas den atmosfär av stillhet och frid, som där var rådande.

Emellertid flög denna permissionsmånad alltför fort förbi. Avskedet från hemmet var som alltid svårt och än i dag känner jag en viss beklämning när jag tänker tillbaka därpå. Mors vita näsduksviftningar från trädgårdens nordöstra hörn kunde jag nu som förr länge iakttaga och besvara och ännu kan jag inte tänka därpå utan rörelse. Men så försvann både den och den höga vita mansbyggnadsgaveln ur min

* Första året visst med skjuts. Järnvägen var då ännu ej färdig.

åsyn, och så bar det för mig åter ut i stora vida världen igen till tävlan, kamp och strid.

Åter vid Karlberg

Vid återkomsten till Karlberg återupptogs de av sommarledigheten avbrutna militära övningarna, efter vilkas genomgående vår rekrytkurs avslutades med uppvisning för majoren, därvid även vi 16 senast inkomna approberades.

Dagen till ära fingo vi alla rekryter extra permission till staden. Jag begagnade denna min ledighet till att göra min uppvaktning för min f d rektor Karl Johan Boman, hos vilken jag blev vänligt emottagen samt kvarbjuden till middagen den Kristin – nådigt nog – piffade upp så att den någotsånär passade till det vin, som serverades, och i vilket rektorn drack den nykläckte unge krigarens skål samt önskade honom framgång på den nyinslagna banan.

På kvällen var jag på operan där jag hörde "Vita Frun" med Arnoldson, Willman, fru Strandberg, fröken Gelhaar. Detta operabesök var inte mitt första och blev ej heller mitt sista. Jag greps nämligen under min Stockholmsvistelse av formligt operadille. Under kadett-tiden blevo dock inte operabesöken så många. Bestämmelsen att kadetter på teatrarna inte fingo begagna andra platser än parkett och första raden vållade nämligen att man (trots de då gällande låga priser: t ex operaparkett 1,75) endast sällan hade råd att kosta på sig det förädlade nöje dessa kunde bjuda. Men under de år jag längre fram tillbrakte i Stockholm vid gradpassering, Gymnastiska centralinstitutet, skjutskolan m.m. tog jag skadan igen. Första och andra gångerna jag hörde en opera brukade jag sitta på parkett. Men när jag senare hörde den intog jag alltid min bestämda plats på fjärde radens sida logen nr 19 (närmast scenen), tredje raden. Denna plats, på vilken aldrig någon annan fanns än jag, kostade endast 50 öre. Från densamma såg man absolut ingenting av scenen, men hörde däremot alldeles utmärkt; ja säkerligen bättre än från någon annan plats i hela salongen, vars akustik var så ojämförligt mycket bättre än den nuvarande operans. Och hur jag där på min av alla andra föraktade bänk

njöt av att höra tonströmmarna virvla omkring mig, så att kalla kårar gingo över min rygg, kan jag näppeligen ens antyda.

Ibland hände det dock att jag blev störd i min njutning däruppe. Några av mina kamrater ansågo det nämligen alldeles urfånigt av mig att så ofta hålla till däruppe samt kostade någon gång då och då på sig en femtioöring för att komma dit och störa mig. På så sätt fick jag gång efter annan besök av bland andra Axel Geijer, Charles Kantzow och Gustav Lagerbring, vilka bråkade och väsnades så att inte blott mitt, utan också den närsittande publikens nöje totalt förstördes. Men så fanns det väl knappast vid den tiden i hela Stockholm några så omusikaliska personer, som dessa tre och enkannerligen då Lagerbring och Kantzow. Den förstnämnde var så föga road av musik: att om i ett sällskap där det musicerades han tillfrågades om det spelade styckets namn hans stående svar var: "det är Gunås [Gounod] musik"; och i fråga om Kantzow, så kan med trygghet påstås: att den, som ansåg ett lejons rytande för det mest omusikaliska av alla ljud, den hade inte hört Charles Kantzow sjunga.

* * *

Men jag återvänder till Karlberg och till våra vidare öden därstädes.

Efter exercisperiodens slut började lästerminen omedelbart – avbruten endast av de ovan omnämnda gymnastik- och fäktövningarna samt för oss yngre en timmes exercis i veckan. Något det allra ringaste begrepp om militära vinterövningar hade man inom vår armé på den tiden inte. Det blev min uppgift att några och tjuugo år längre fram i tiden i en uppsats i Kungliga Krigsvetenskapsakademiens tidskrift dels framhålla nyttan och nödvändigheten av sådana, dels påminna om den röl, som skidlöpartrupper spelat i vårt krig i Finland åren 1808 och 1809.*

Läsningen på Karlberg var ordnad så att man efter eget val fick anmäla sig till genomgående av lektioner i de ämnen, som man först ville göra sig fri ifrån. När man undangjort denna ämnesgrupp grep

* Det dröjde i alla fall ännu några tialt år innan denna min anmaning ledde till efterföljd. Den nämnde tidskriftsartikelns titel var: "Användningen av skidlöpare i fält."

man sig på samma sätt an med nästa, vilket emellertid inte hindrade att man även utan lektionstvång kunde anmäla sig till examen i vilket ämne som helst. I så fall var alltså Karlbergs studieplan att anse såsom Akademisk.

För många gick genomgåendet av skolans fyra klasser ganska raskt. Under fyra år d.v.s. ett år i varje klass var det dock just inte många som kommo.

Själv gick jag ett år i första, ett och ett halft i andra, två år i tredje, men endast ett halft i vad som efter skolans omorganisation motsvarade fjärde klassen. Detta åter bevisar, att jag var särdeles flitig i första klassen, där jag hade rätt mycket emot mig på grund av min kläna underbyggnad i matematik och språk, mindre flitig i andra, ännu mindre i tredje, samt att i den fjärde min återvaknade ambition drev mig till ett verkligt kraftprov.

En stor mängd av mina kamrater använde emellertid rätt mycket längre tid än jag på genomgående av krigsskolekursen. De i denna riktning mest framstående voro 150 Forsell och 159 Björck, vilka dvaldes på Karlberg i över *nio* år, 87 Tegnér, 107 Falkenberg, 19 Schwerin, 22 Nordenskjöld, 41 Koskull, 129 Cederström, 49 Oldevig, 93 Sundström, 56 Lundmark och 24 Thörn m.fl., som höllo till darsammanstädes mellan åtta och nio år. Därefter kommo dels 3 Palander (af Vega), 1 Mylenfels och 82 von Rosen med 7 ½, dels 175 Berggren och 188 Nordenfelt med i de allra närmaste sju, en hel del andra de båda sistnämndas nära jämlingar att förtiga.

Befälet

Något skall väl nu förtäljas om vårt befäl och våra lärare. I det föregående har det talats något om guvernören överste Karl Magnus Thulstrup och tjänstgörande majoren Oskar Weidenhielm, vilka vi dock snart miste, den förre 1861, den senare redan hösten 1859. Överste Thulstrup efterträddes av överstelöjtnanten, senare översten och ännu senare statsrådet Karl Gustav Lagercrantz, den senares majoren i I 13 Anders Gustav Örn.

Överste Thulstrup sågo vi sällan till och hörde heller inte mycket av. Han var mera den höge guden, som osynlig vakade ned från sin upphöjda plats, men som – när han uppenbarade sig – alltid gjorde ett överväldigande intryck. Överste Lagercrantz däremot låg under hela sin guvernörstid i som en igel från morgon till kväll, var med överallt, styrde och ställde med allt vare sig det gällde ämnesläsning, examina, persedelvård, kadetternas personliga uppträdande eller vad som hälst annat.

För den, som uppträder i så nära beröring med sina underordnade, är det naturligtvis svårare att bevara sin prestige, än för den, som regerar mera á la Dalai Lama. Men detta oaktat nedsteg överste Lagercrantz under hela sin guvernörstid aldrig ett ögonblick från den höga ställning han från första stunden förstått intaga, vilket återigen bevisar vilken alltigenom gedigen personlighet han i själva verket var. Det fanns för visso heller ingen kadett med någon smula frö till omdöme, som inte redan *då* insåg detta. Men då jag nu tänker tillbaka på honom och hans sätt att fylla sin plats, så känner jag formligen samvetsföbräelser för att jag inte på den tiden nog uppskattade hans högtstående personlighet.

Såsom ett bland bevisen för överste Lagercrantz omvårdnad om oss pojkar kan nämnas det sätt varpå han, genom brevväxling med ett par hundra fäder och målsmän, reglerade frågan om våra månadspengar. Förut hade av vederbörande befäl ingen befattning tagits med denna sak, vilket åter hade till följd att en del kadetter levde i ett ganska farligt överflöd. Härutinnan stadgade överste Lagercrantz inom de olika avdelningarna absolut jämlikhet, samt bestämde dessutom, att utbetalningarna – för kontrollens skull – skulle gå genom guvernörs-ämbetet. Vilket oerhört extra arbete han därigenom ådrog sig själv är lätt att förstå.

En annan sak, som visar hur han handlade mot oss, var den gästfrihet, varmed han mottog oss i sin familj. Under min tid hade sådant aldrig tidigare inträffat. Men hos honom blevo samtliga kadetter undan för undan inbjudna: ibland på supéer – ofta med dans – ibland på middagar, där det gick enkelt, men dock i högsta grad komfortabelt till.

På den kraft överste Lagercrantz kunde utveckla när det krävdes fingo vi det kanske mest anmärkningsvärda beviset vid den stora konflikten mellan honom och kadetterna i 3 klassen, till vilken jag då hörde. Denna konflikt, som hade sitt upphov i en mycket dum pryglingshistoria, och som slutade med att sex av våra kamrater relegerades, fick sin tillspetsning därigenom att vi övriga tredjeklassare – för att söka rädda våra kamrater – angåvo oss såsom deras medbrottslingar och sålunda förtjänta af samma straff som de. Vi hade nämligen gemensamt beslutat, att den kamrat vi ville straffa skulle ha ett lindrigt slag av var och en av oss, fastän exekutionen bröts vid sjätte slaget av den i vår klass just i det ögonblicket inträdande piketkorpralen. Överste Lagercrantz ville dock inte ha fram några medbrottslingar, utan var fast mera glad åt att genom statuerande av ett kraftigt exempel på de sex, som han redan hade fast, kunna få bort den rest av pennialism, som han redan från början med all makt sökt utrota.

Hans svar blev för den skull helt kort: "De arresterades straff blir relegation. De av Er, som vilja dela detta skola på slaget 24 timmar härefter anteckna sig på en lista, som jag skall hålla i beredskap."

Vid den utsatta tiden stodo vi alla, under anförande av vår äldste primarie nr 3 Louis Palander (den sedermera så ryktbare amiralen) inför guvernören beredda att utföra den fordrade underskriften. Men det blev annat av! I stället för att som vi hoppats ingå i resonemang om saken mötte guvernören oss med befallning att omedelbart samlas på rikssalen, där han skulle ge oss svar. Väl däruppe emottogos vi av majoren, formerades av honom i en ledig öppen fyrkant med allt det övriga befälet framför fronten, samt avlämnades därefter till guvernören sedan denne – mörk som ett åskmoln – sist av alla kommit tillstädes, och aldrig glömmer jag den scen, som sedan följde. I ett par timmar fingo vi däruppe stå stramaste giv akt och under tiden ljöd guvernörens stämman än som det våldsammaste tordön, än som de mildaste västanfläktar, än riktade till en och en, än till oss alla, och allt detta utan att man kunde spåra någon avmattning vare sig i hans hållning eller hans tal, under det att vi å vår sida till sist endast med den allra största möda förmådde hålla oss upprätta. Men när scenen var slut fanns det nog ingen bland oss, som inte insåg att han hade rätt i vart enda ord han sagt; och från den stunden var – kan man säga –

karlbergspennalismen för långa tider så gott som helt och hållet avlyst. Att den sedermera åter uppflammat och det på en tid, då skolans elever voro fullväxta karlar med befälsgrad inom armén, anser jag för en vida större skandal, än att det fanns spår därav på den tid, då halva kadettantalet bestod av pojkar under 16 år.

Men var överste Lagercrantz en i allo imponerande gestalt, så var förhållandet nära nog motsatt beträffande vår hederliga nya major. Men han var snäll och välvillig samt både såsom befälhavare och lärare rättvis och opartisk, och detta vill i själva verket inte säga så litet. Redan hans yttre var emellertid en fullständig motsats till hans eleganta företrädare. När han välvilligt nickande, med huvudet på sned, vänstra handen bakvänd i sidan samt inte så litet kutryggig kom vankande över borggården, så hade man rätt svårt att förstå varför just han bland svenska arméns alla majorer varit den, som skulle ställas på den för observation så utsatta post, som han satts att bekläda. Härtill kom att han var allt utom snarfyndig, och att han av den anledningen då och då kom att släppa ut en och annan groda, som väckte inte så lite uppmärksamhet. (Exempel: hans utrop i orderrummet: "Di som inte ä närvarande få inte svara.")!

Hans ämnen såsom lärare, voro taktik och reglementen och krigslagar. I det förstnämnda av dessa hade vi före hans tid haft dels en av major Weidenhielm författad lärobok, som inte var utan förtjänst, dels en fälttjänstpromemoria, som tillskrevs konung Oskar I, men som nu var inte blott väl knapphändig, utan också inte så lite efter sin tid. Major Örn författade och utgav en ganska utförlig lärobok i båda dessa ämnen, vilken i rätt väsentlig grad fyllde de fordringar, som den tiden i ty fall kunde ställa, och som förskaffade honom hedern av ett inval i Krigsvetenskapsakademien, vilket åter – mer än hans övriga förtjänster – torde hava vållat hans följande framgångar på den militära banan.

Chef för kårens första kompani var kapten Boman och för den andra löjtnant Ennes. Kompaniofficerare voro: löjtnanterna greve Horn, von Axelson, friherre d'Albedyhll, Lindmark, Burman, greve Mörner, af Klinteberg och Charpentier. Av dessa avgingo under de närmaste åren kompanichefen Ennes, som ersattes med greve Horn, och vidare Lindmark, Mörner, Burman, von Axelson och af Klinte-

berg, Thestrup, greve Taube, friherre Rappe, Stålhane och Reuterskjöld. Senare avgingo von Hedenberg och Thestrup, vilka till efterträdare fingo friherre Ruuth och Nerman, den sistnämnde dock först omedelbart före min avgång från skolan. Kvartermästare var under hela min tid major Lyström, adjutant till 1860 löjtnant d'Ailly och därefter Henning Thulstrup, guvernörens son; båda senare regementschefer.

Alla dessa voro aktningvärda män, som – utan att vara på något mera märkbart sätt framstående – fullgjorde sina tjänsteåligganden oklanderligt. Reformatorer voro inga av dem, original däremot rätt många. Mest framstående var nog Stålhane, Ruth, Rappe, af Klinteberg och Charpentier. Svagast var utan all jämförelse Reuterskjöld, som dock – utom Rappe och de båda adjutanterna – var den ende, som sedermera nådde regementschefsggraden. *Sic itur ad astra!!* [så går man mot stjärnorna]

Lärarna

Historielärare var på min tid lektorn, fil. doktorn Wilhelm Tham. Denne satt inne med stora kunskaper, och ägde dessutom en särdeles stor förmåga att levandegöra dessa för sina lärjungar, vilket senare var så mycket märkligare som han helt och hållet saknade den *eloquentia corporis* [kroppslig elegans], som kan göra så mycket till, där den finnes för handen. Men när man hörde honom med sin svaga, väsande stämma giva en översikt av ett tidevarvs historia samt förnam huru väl han förstod att därvid låta det för tiden karaktäristiska dominera, då höjdes hans bräckliga gestalt, då kom där in vissa tonfall i rösten, som inte kunde undgå att gripa den intresserade; ja då blev den ovanligt fule mannen rent av som förklarad.

Såsom historisk författare utanför läroboksstudiet var han ej särdeles produktiv. Men hans arbete om 1786 och 1789 årens riksdagar äro mycket märkliga för den objektivitet och den sanningskärlek, som däruti läggas i dagen, och detta så mycket mera som på den tiden kungaförgudningen förvandlat det, som skulle vara historia, till rent panegyriska karikatyrer.

Mitt intresse för historiska studier har jag från början från lektor Tham. Och så mycket glädje har jag under min långa levnad haft av historiens studium, och av mina egna anspråkslösa försök såsom historisk skribent, att jag aldrig kan vara honom nog tacksam därför.

I ingen annan lärares undervisning förekom emellertid något så märkvärdigt ämne som de fysiska geografiritningar, som ingingo i lektor Thams. På graderade plån skulle man nämligen ur minnet kunna upprita båda jordhalvorna med land, hav, floder, sjöar, vikar och uddar m.m. Det oerhörda arbete, som detta ämne krävde, föreföll dock många så tidsödande, att de använde alla möjliga fuskmeter för att slippa undan för så gott pris som möjligt. Originellast var nog härvid min storslagne nummergranne nr 141 Karl Axel af Riben. Vid repetitionsexamen i detta kitsliga ämne lät han nämligen med krita upprita de båda halvkloten på ryggarna på ett par i andra ämnen samtidigt examenstagande kamrater, vilka placerade sig så, att de kunde ses från Ribens plats. Att lektor Tham skulle bli knepet varse var inte att frukta, och saken slöt sålunda till såväl dennes som Ribens fulla belåtenhet.

Men hur god lärare lektor Tham än var, så saknade han dock egenskapen att kunna upprätthålla disciplinen. Härtill bidrog nog i första rummet hans till blindhet gränsande närsynthet och hans starkt ned-satta hörsel – (exempel hans fråga till 125 Sandels: "Vad heta sjöarna i mindre Asien?" Svar: "Då vete fan" – Lektor Tham: "Dä va rätt; Urmi och Van") – allt egenskaper, dem Riben vid nyss nämnda tillfälle och andra vid andra, förstodo att draga nytta av.

Lärare i logik och svenska språket var lektorn fil. doktorn Per Sven Willgott Lundblad son till den bekante biskop Lundblad i Skara, som från torpardräng vid Brunsbo biskopsgård arbetade sig fram till ställets boställsinnehavare. Lektor Lundblad var en jättestor men samtidigt mycket lugn och saktmodig man varför det än i dag är mig en gåta varför kadetterna en gång bestodo honom en s.k. kattserenad. Lundblad tog emellertid saken som den aldrig passerat, och om någon efterräkning blev det aldrig fråga.

Lektionerna i svenska omfattade grammatik, rättskrivningslära samt uppsatsskrivning. Än i dag kan jag långa ordramsor, som jag i dessa (och en del andra) ämnen för nu snart 70 år sedan nödgades lära mig

att uppräknat, men några hum om *varför* äger jag däremot inte. Vål använd tid alltså. I logik använde vi en lärobok, som lektor Lundblad själv skrivit. Om denna påstods han vid något tillfälle ha yttrat: "Det finns två slags logik. Dels en naturlig, som innebor hos varje sunt utvecklad människa, dels en onaturlig och om den handlar den här boken, som jag har skrivit." men förmodligen är historien till väsentlig del "gjord".

I franska hade vi – sedan den chevalereske överste Staaff lämnat oss – två infödda fransmän till lärare. Den ene var licencié Jules Henri Cramér, den andre Louis Guillaume Ténint. Med den senare hade jag aldrig något att göra. Under den förres ledning stod jag däremot både länge och väl. Han var en obeskrivligen älskvärd om än stundom lite hetlevrad man – (han hade bland annat fått ena öga utstucket i en duell) – som vi alla högt värderade.

Sträng i sina fordringar var han inte, vilket vi nog då satte värde på, men som vi senare haft inte lite ont utav. Egendomligt var, att han inte förde sina lektioner på franska, vilket för en infödd fransman varit det naturligaste, liksom för oss det lärrikaste. När överste Lagercrantz blev guvernör så påbjöd han att samtliga språklektioner skulle föras på originalspråken, och övervar själv en massa lektioner för att bringa det därhän. Men så snart han inte var närvarande föllo lärarna – undantagen de Ténint, som inte kunde svenska – tillbaka i det gamla spåret; allt med det resultat att vi ingenting lärde.

Enligt min åsikt finns det förövrigt inte mer än en enda riktig metod att lära språk, och det är den som naturen själv anvisat, nämligen att första lära sig att tala språket, samt först därefter övergå till de grammatikaliska studierna. Att denna metod är den enda rätta bevisade för övrigt på Karlberg kamraten nr 73 Viktor Balk (den beryktade idrotts-generalen). Genom att under så gott som alla våra ferietider sällskapa med guvernörens flickor Sofi och Elisabet Lagercrantz och deras franska *bonne*, mademoiselle Duncan, lärde han sig nämligen under sin kadettid att fullkomligt flytande tala franska, en färdighet den ingen enda av oss andra, som arbetade efter det förvända pedagogiska receptet, nådde fram till.

I tyska var till en början kaptenen vid I 22 Fredrik Larsson vår lärare, och han var efter den gamla förvanda ordningen en mycket god

och kraftig sådan, men samtidigt ett mycket framstående original. Dessutom var han stark som en jätte samt en ovanligt skicklig florett-fäktare. Mer än en gång såg jag honom i gymnastiken iklädd full järnrustning gå armgång på lodlinorna upp till taket och på florett spetsade han när han vill upp de allra bästa bland oss som små, små tuppkycklingar.

Mot slutet av min tid fingo vi till efterträdare åt Larsson en ytterligt obetydlig jägmästare vid namn Dieterich. Av denne har jag dock endast ett svagt minne. Att han såsom lärare var ett sannskyldigt vitt plåster erinrar jag mig däremot mycket väl.

I matematik, analytisk geometri samt fysik och kemi hade vi lektorn och fil. doktorn Walter Jochnick till lärare. Han var en mycket kunnig och enligt de allra flestas mening en mycket skicklig lärare. I den senare åsikten kan jag för min del dock inte instämma. Ty för ingen av alla mina många lärare har jag lärt mig så litet som för honom, vartill kommer att han var i allra högsta grad orättvis och partisk. Dessutom tog han i form av betalning för privata lektioner formliga mutor, vilket till sist tog en så oförsynt oblyg form, att då överste Lagercrantz fick reda på saken, så blev lektor Jochnick förbjuden allt vidare privatlektionsgivande.

Jag har visst redan nämnt, att jag var dåligt underbyggd i matematik, och detta var anledningen till att jag från första stund fick en avgjord fiende i lektor Jochnick. Detta åter hade till följd att han placerade mig bland slynglarna på klassrummets allra bakersta bänk, därifrån jag – lite närsynt som jag var – inte kunde se eller uppfatta det allra ringaste av vad som föredrogs framme vid svarta tavlan. Härav följde åter att när jag någon sällsynt gång kallades fram för att redogöra för vad som genomgåts, så kunde jag naturligtvis inte detta, vilket åter gav lektorn anledning att ösa över mig formliga kaskader av sarkasmer och okvädningsord. Detta upprörde mig givetvis i allra högsta grad, då jag ju noggsamt visste att felet var *hans* och inte mitt, samt skapade i mitt sinne en bitterhet, som ännu efter nära sjuttio år inte alldeles förgått.

Hade jag nu gjort så, som så många andra: anmält mig att genomgå enskilda lektioner, så hade saken nog varit hjälpt. Men för en 8 á 10 sådana tog han 100 á 150 kronor och gav samtidigt lektionstagarna så

mycket ovet som hans uppfinningsrika huvud och slagfärdiga mun kunde åstadkomma; och för ingendera ville jag utsätta mig. Det återstod mig för den skull intet annat än att söka slå mig fram honom förutan. Av det följande skall framgå i vad mån jag därutinnan lyckades.

Såsom exempel på hur lektor Jochnick under sina privatlektioner plägade hundsvottera sina lärjungar kan här anföras en från andra håll i något förvanskad form många gånger berättad historia om något som hände 175 Berggren och 188 Nordenfelt under en av deras Jochnickska privatlektioner. Sedan Jochnick under deras första lektion haft ur sig en del sarkasmer frågade han plötsligt Berggren varifrån denne var. Då Berggren genmälde att han var från Värmland så föll Jochnick genast in: "Ja då vet ja käraste han då vet ja. Värmland du sköna du härliga land. Karlsta, Kristinehamn och Filipsta. Fryken, Värmeln och Glafs fjorden, å Björck och Bratt och Berggren; jo då måtte allt vara ett skönt och härligt land."

Sedan han väl fått ur sig denna lustiga ramsa tillade han: "Nå men Nordenfelt då, varifrån ä han?" Svar: "Jo jag är även värmlänning och liksom Berggren ifrån Kristinehamn", därvid lektorn med sin allra försmädligaste röst återigen föll in "Jaså han ä också värmlänning å ifrån självaste Kristinehamn. Ja då får han i alla fall medge: att Gud va' bra orättvis när han skapte två så dumma människor i samma sta." Ingen av dessa två var dock dum. Lata och klent underbyggda voro de – deras långa vistelse på Karlberg har i det föregående omnämnts – men inte dumma. Men orden dum, åsna, träskalle och dylika flödade ständigt ur Jochnicks mun mot dem, som inte hörde till hans favoriter.

Nisse Selander har i sin och brodern Edwards bok *Två gamla Stockholmares minnen* förbättrat den här ovan anförda gamla historien genom att sammanföra oss alla tre Björck, Bratt och Berggren i en och samma examen inför Jochnick, därvid vi alla tre skulle blivit underkända efter det Jochnick först nystat ur sig ovan anförda tirad om oss och vår färdernesprovins. Detta är emellertid alldeles falskt. Jag hade *aldrig* några examen gemensam med vare sig Björck eller Berggren. Jag låg hela min Karlbergstid – ehuru yngre – före dem och lämnade Karlberg 1½ år före Berggren och 5 år före Björck. Jag blev heller

aldrig under hela min tid underkänd i någon enda examen vare sig för Jochnick eller någon annan.

Vad så mina matematikstudier beträffar, så fick jag mig lyckligtvis i min kamrat nr 69 Viktor Tham en hjälpare, som gjorde mig oberoende av lektor Jochnicks lärometoder. Tham var en begåvad och särskilt beträffande de matematiska ämnena mycket kunnig ung man. För honom tog jag långa tider formliga lektioner, vilka hjälpte mig därhän, att jag sedan vid 19 års ålder blev officer, vilket förvisso inte gått om jag i de matematiska ämnena haft enbart Jochnick att hålla mig till.

Hur den senare tog sig av mina honom förutan förvärvade kunskaper i matematik fick jag emellertid erfara då jag var uppe i examen i andra klassens algebra. Alla tal jag då fick löste jag rätt, och i perser vid svarta tavlan redde jag mig så att jag såg att Jochnick gjorde stora ögon. Men så kom betygsättningen, och den avkunnade lektorn sålunda: "Beijerlieb får 9. Lindencrona får 8. Kantzow har förväntat mig. Han har ingenting kunnat, han får 7:a. Bratt har också förväntat mej. Han har kunnat. Han får 5:a."

Det var ju formlig skandal detta. Men Jochnick ansåg det naturligtvis för oförskämt, att en sådan matematisk ynkrygg som jag, vågade anmäla mig till examen i ett av hans ämnen utan att ens ha gått igenom lektionerna däri, och detta skulle förstås straffas.

Mer än 5 hade jag nog ej heller senare fått av Jochnick om inte överste Lagercrantz kommit till Karlberg. Han hade troligen funnit det så anmärkningsvärt att jag, som i militära, historiska med flera ämnen tog goda betyg, skulle stå så illa till baks hos Jochnick, att han fann nödigt att undersöka saken närmare. Jag slöt mig till detta därutav, att när jag i 3 klassen kom upp i examen i fysik, så satt – utom Jochnick och jag – själve guvernören vid examensbordet.

Till följd av min ställning till Jochnick hade jag inte vågat mig upp i examen utan en grundlig förberedelse. Jag redde mig på den grund så, att när examen var slut, guvernören själv bestämde betyget till 10. Att jag fröjdade mig oerhört över den seger jag genom guvernörens ingripande vid detta tillfälle vunnit över Jochnick, och hur tacksam jag kände mig för detta senare torde vara lätt sätta sig in uti.

Ett mitt ytterligare nappatag med den goda lektorn kan jag emellertid inte underlåta att här beröra. Förhållandet var nämligen: att jag även efter infångandet av den nämnda 10:an stod lika illa anskriven hos Jochnick som förut, samt att jag lika samvetsgrant undvek hans lektioner. Men så en gång var jag då bliven korpral och tjänstgörande för tillfället som piketkorpral (det vill med andra ord säga såsom under piketofficeren befälhavare över övre avdelningens båda klasser 3 och 4) nödgades jag på befallning av guvernören i en tjänstangelägenhet in i 4:e klassens rum, där Jochnick då höll lektion. Jag märkte genast att han med välbehag vädrade rovt när han fick se mig. Under det att jag utförde mitt uppdrag följde mig hans ögon hela tiden, men så snart detta var fullgjort grep han genast in. "Nej se Bratt" läspade han "Dä va då riktigt rart. Honom har jag inte sett på år och dag. Men efter att han gjort säj så gemen att komma hit, så ska han gå fram te tavlan och lösa det problem, som står där. Det passar just för honom. Dä ä så lätt, så lätt, att vilken åsna som hälst kan lösa det."

Men knappt hade han hasplat ur sig denna oförskämda tirad förr än jag avbröt med förklaringen att jag stod där på guvernörens bud å tjänstens vägnar, att jag inte tog emot några förolämpningar, samt jag omedelbart skulle till guvernören, som befann sig i det närgränsande orderrummet, anmäla det passerade. Men då blev i hast både lektorn helt mjuk. För guvernören var han rädd. Det var inte så länge sedan han av honom blivit allvarligt tilltvålad i anledning av oskicket med privatläsningen, och han anade att nya obehag kunde vara att vänta om den nu timade förlöpningen kom till höga vederbörandes öron. Han följde för den skull efter mig ända till orderrumsdörren och nedlät sig därunder att formligen tiggas mig att inte göra sak av det passerade. "Käraste han, inte trodde ja att han skulle ta detta så illa. Det var ju mera ett skämt. Ställ för all del inte till något bråk för den lilla saken o.s.v." Ja det slutade naturligtvis så, att jag gav med mig. Men den gången var guvernörens blotta namn tillräckligt för att hjälpa mig till seger över min gamla antagonist.

Sedan jag lämnat Karlberg återsåg jag inte lektor Jochnick mer än en enda gång: Det var i Krigsvetenskapsakademien sedan jag såsom ung kapten blivit invald till ledamot däri. Jag bockade mig på avstånd

och fick en bock igen, men vet inte om han kände igen mig. Men *om* han det gjorde, så borde han dock av den omständigheten, att vi råkades såsom kolleger på den platsen och i den samlingen hava känt med sig, att han blivit i rätt påtaglig grad desavouerad i sitt omdöme om min person. Och så tog den sagan en ände!

När jag nu tänker tillbaka på de omfattande kurser i de matematiska ämnena, som på min tid hörde till krigsskolans studieplan, så kommer jag till den bestämda slutsatsen, att så gott som all den tid, som ägnades däråt, var bortkastad. Tänk om denna i stället fått användas på biologi, sociologi, kulturhistoria, nationalekonomi och dylikt huru mycket mera höjande och bildande det skulle hava verkat. Fysik, kemi, mekanik och astronomi mera populärt hållna höra emellertid till de bildande ämnena. Så däremot inte de vidlyftiga kurserna i algebra, geometri, trigonometri, analytisk geometri, integral och differential m.m. Hela tal, bråk, decimalbråk, proportionslära och tre böcker Euclides anser jag på det rent matematiska området fullkomligt nog för *profanum vulgus* [den obildade massan].

I egendomlig samstämmighet med vad jag här anfört finner jag presidenten von Hindenburgs uttalande stå. I sitt verk *Aus meinem Leben* framhåller han sid 48 i Hirzelupplagan 1920, att första året i krigshögskolan inte motsvarade hans förväntningar bland annat därför: att eleverna under densamma tvångsvis (*zwangsweise*) sysselsattes med matematikstudier, av vilka endast det fåtal hade någon nytta, som ägnade sig åt kartografyrket!

I trigonometri, mekanik och astronomi hade vi kapten Alfred af Wetterstedt till lärare. Han var en fin och välvillig person och med honom hade jag aldrig några svårigheter. Det betyg jag erhöll av honom utgjordes i allmänhet av sjuor. En enda gång – det var i 3 klassens trigonometri – fick jag till och med en 8:a, men det berodde – det påminner jag mig med bestämdhet – mera på tur än på egen förtjänst.

Matematik har emellertid under ett ganska långt tidsskede inom det militära haft ett alltför stort anseende. Detta inte blott vid Karlberg, utan i ännu högre grad vid den gamla Krigshögskolan på Marieberg, där den var det över allt dominerande, inför vilket de rent militära ämnena fingo nedsjunka i värde nära nog till noll.

Den som där hade höga matematikbetyg ansågs à priori såsom en för högre uppgifter lämplig officer. Särskilt var detta fallet inom artilleriet, där matematikvurmen en lång tid övergick till rent fåneri. Det gick där så långt, att en i denna slentrian uppammad chef för ett av våra artilleriregementen ogärna tog in någon officersaspirant, som inte hade stort A i studentbetyg i matematik. En gång hände det emellertid, att han fick fatt på en sådan, som i den reformerade krigsskolan gick ut sist av hela den till 120-tal man uppgående kursen. Så litet bevänt kan det understundom vara med den matematiska intelligensen.

* * *

I teologi och morallära var hovpredikanten Per Hampus Scherini en snäll och stillsam lärare. Att han alls ingen inverkan utövade på vår teologiska åskådning eller vår moral är emellertid aldeles säkert. Som bekant är förhållandet sådant med flertalet präster. Deras verksamhet inskränker sig *i regel* till kyrkobokföring och söndagspredikande och därmed punkt. Scherini var härutinnan varken bättre eller sämre än sina kolleger. Han kom och gick när han skulle, men sade aldrig ett ord, vartill han inte var tvungen, och ungefär likadant var förhållandet med hans förman prosten och slottspastorn Harald Ahlberger, med den skillnaden dock, att denne var en väldig predikant, vilket däremot inte kunde sägas om Scherini.

I musik var associén vid Musikaliska akademien Pettersson lärare. Utan att ett spår till mening fanns däri kallades han: "ankan". Han var obeskrivligt snäll och tålmodig man, med vilken det just på den grund bråkades inte så lite för mycket. Sin åsikt härom uttryckte tyskläraren kapten Larsson sålunda: "om kadetterna ropa oförsämdheter efter mej, så rör det mej inte i ryggen. Men när de ropa anka efter den beskedlige Pettersson, så grämer det mej i själen."

Vår ritlärare Plagemann förde den stålga titeln: Kunglig Hov- och historiemålare, och var på den grund antagligen en berömdhet fastän vi kadetter därav stort ingenting fingo se.

* * *

Övergår jag så till våra militära lärare. Alla dessa voro inom sina respektive fack både kunniga och dugliga. För bristerna i ämnesval, studieplan och delvis även läroböcker måste man anklaga tiden och

icke dem. Om major Örn såsom lärare är redan talat. I befästningskonst hade vi kapten Erik Gustaf Klingenstierna och i topografi och fältmätning kapten Oscar Vilhelm Matton, båda två högt värderade av oss alla. Lärare i artilleri och handgevärslära samt skjutning var kaptenen, sedermera generalen och krigsministern Axel Ryding, och han var nog den yppersta av alla lärarna på min tid – både militära och civila. Hans förmåga att ta oss kadetter var dessutom lika stor som hans oförlikneliga sätt att utan användande av hårda ord – när så behövdes – ge lika skarpa som kraftigt verkande tillrättavisningar. Så avsnäste han exempelvis en betydligt ”dragen” kamrats i anledning av dennes näsvisa bravorop vid ett av Ryding under en allvarlig lektion fält yttrande med en stillsam förfrågan om han läst Anna Maria Lenngrens *Björndansen*. Alla visste vi att det åsyftade stället lydde så:

Under smädelsen och grinet
nalle modet än behöll,
men vid bifallet av svinet
vem kan undra om det föll;

och vi beundrade inte blott den snabba, träffande repliken, utan ock dess förmåga att göra åsyftad verkan på det skamslagna föremålet därför.

Ehuru i regel mycket fordrande i sina examina visste dock Ryding att visa ädelmod där han insåg att ingenting fanns att ta. Så t.ex. vid 175 Berggrens examen i artilleriritning, där Ryding vid första ögonkastet såg att en främmande hand fört ritstiftet vid verkets tillblivelse. I anledning därav frågade han Berggren – i det han gjorde sig redo att slita fuskverket i tu – om han erinrade sig vad skriften säger om den, som plöjer med andras kalvar. Men då han såg den förtvivlan som målade sig i Berggrens ansikte och förnam hans förkrossade svar: ”Men det står också: att det i gören en av dessa minsta mina små det haven i ock gjort mig”, så satte han utan vidare ordande raskt ett ”Godkänd Rng” på pappret och överräckte det till Berggren som därefter för hela livet var och förblev sin ridderlige artillerilärares varme beundrare.

I gymnastik och fäktning hade vi till 1:e lärare den ryktbare fäktmästaren major Pålle Wahlfelt. Han så väl som de flesta gymnastiklärare på den tiden hade inte klart för sig innebörden av de båda

Lingarnas – fars och sons – beundransvärda skapelse, och han förde för den skull gymnastiken på Karlberg efter ett system, som inte var något system alls. Men han hade en mycket stor förmåga att elda oss pojkar med sitt elektriserande kommando och sina energiska rop: ”villigts”. Efter honom skapade kadetterna av adjektivet ”villig” ett substantiv: ”villits”, vilket betydde så mycket som en god fäktare och gymnast. Han är en ”villits” eller: han blir aldrig någon ”villits” hette det för den skull på kadettslagen.

Att se major Wahlfelt fäktas florett mot 2 motståndare var en fröjd. Efter honom har hos oss väl knappast någon nått en liknande skicklighet på sagda vapen.

Andrelärare i dessa övningar var kaptenen sedermera översten Elov von Boisman, en gladlynt och humoristisk man, som på det gymnastiska området dock inte spelade den allra ringaste röl.

I ridning var kaptenen Willehad Limnelius lärare. Han var ett stort original, men inte desto mindre – eller kanske just därför – av oss mycket högt värderad.

Men även ridningen fördes på den tiden efter en galen metod. Den utgjordes av idel manégekonster. Skritta, trava, galoppera, öppna, sluta och changera, volter och kadriljer i oföränderlig ordningsföljd. Fält- och hinderridning förekom inte alls; och därför blevo aldrig ens de bästa av oss några dugliga fältryttare, utan endast ett slags cirkusdockor. För övrigt var förhållandet på den tiden alldeles enahanda inom hela vårt kavalleri. Såsom ett exempel härpå kan jag, efter min gamle vän ryttmästare Gustav Örn anföra, att på hans underlöjtnantstid han och Nyblæus voro de enda på livhusarerna, som till häst kunde sätta över ett i sydkanten av Sanna hed löpande större dragdike. När han lämnade tjänsten kunde däremot varenda *beväring* taga samma i alldeles oförändrat skick varande hinder.

Här så ett nog så talande exempel på ”gubben” Limnelius originalitet. När Limnelius vid omkring 50 års ålder skulle till att gifta sig, så vände han sig – som föreskrivet var – till vederbörande prästerskap för utfående av lysning. Där fick han emellertid det beskedet att ingen anteckning fanns om att han var till äktenskap ledig, samt att till följd därav lysning inte kunde beviljas förr än Limnelius från föregående bopplatsen anskaffat intyg om att så var förhållandet.

Limnelius, som inte tyckte om bråk, blev till en början både häpen och ond, men fann sig snart samt förklarade helt resolut för den bestörte prästen: "att om det möter det ringaste hinder, så ger jag helt enkelt hela saken fan", och därav tog han inte en bokstav tillbaka. Antagligen föll det på brudens lott att genom någon av sina närmaste införskaffa den felande handlingen.

Kadetterna själva i helg och i söcken

Något skall väl nu ytterligare sägas om kadetterna själva och om deras vanor m.m. samt om fortsättningen av min karlbergsvistelse med vad därtill hörer eller räknas kan.

Efter sommarövningarnas slut 1859 började lästerminen omedelbart. Vi 16 föregående vårtermin sist inkomna placerades därvid på 5 och 4 raderna, dem vi helt och hållet fyllde. Där blevo vi nu välkomna föremål för våra äldre kamraters närgångenhet, men redde oss bra nog däremot så snart det gällde våra egna primarier.* Vi hade nu varit nära fyra månader på platsen, voro approberade rekryter och i följd av allt detta nog så självmedvetna. Men mot övermakten var det ändå inte lätt att spjärna. Vårst av det som mötte, var dock de täta nummerlistförhören. Ty inte nog med att blixtsnabba svar skulle avgivas på de som en störtskur haglande frågorna, utan dessas innehåll var stundom sådant, att det även för de munvigaste var omöjligt att komma ifrån ett sådant förhör utan ett påbröd av en eller annan örfil. Det var andra klassens primarier som, med ett visst officiöst bemyndigande att bättra på de nykomnas vid den officiella examen törhända något svaga kunskaper i detta ämne, åtagit sig denna examinatorspåлага. Dessa höga poster bekläddes under min förstaklasstid av de båda potentaterna 116 Sparre och 79 Jennings. Bägge dessa hade en väldig respekt med sig – i synnerhet dock Sparre, säkerligen den ståtligaste kadetten på sin tid. Ett vackert huvud på en lång, smärt, välväxt kropp med en hållning som en halvgud samt, en stämma skarp som en trumpets, men på samma gång klangfull och välljudande. Lägre fram blevo vi rätt

* Ordningsmän.

goda vänner, och jag gladdde mig mycket åt att få honom till regementskamrat. Hans avsikt var nämligen att gå in vid I 26, dit jag också ämnade mig. Ödet ville emellertid annorlunda. Sparre var nämligen en av de många kadetter, som 1863 lämnade Karlberg för att gå ut i dansk-tyska kriget. Han utnämndes till dansk premiärlöjtnant, gjorde med berömmelse kriget, och blev, när detta var slut, verkligen utnämnd till underlöjtnant vid I 26, där jag då var vederbörligen anställd i samma höga värdighet. Han kom emellertid aldrig att göra någon tjänst där. Under kriget hade hans lungor blivit svårt angripna och efter ett långsamt avtynande avled han 1868 endast 26 år gammal. För våra bröder på andra sidan sundet lät han sitt liv.

Jennings var ingen Sparre. Hos honom var allting mycket både tyngre, klumpigare och disgraciösare. En god egenskap hade han dock. Han var musikalisk samt därtill begåvad med en särdeles vacker basröst, som gjorde sig utmärkt gällande i den dubbelkvartett, som kåren under första delen av min kadett-tid förfogade över.

Första stämman i denna sköttes på ett utmärkt sätt av 73 Littorin, 168 Gravenhorst-Löwenstierna och 27 Westerling, alla tre mycket väl röstbegåvade tenorer. Andra bas var – utom den nyss nämnde Jennings – 173 Printzenskjöld. I mellanstämmorna stodo sådana män som 41 Koskull (den sedermera så ansedda sångläraren), 200 von Heland (senare bekant som kompositör), 61 Falkman (längre fram kallad: den falske Willman) samt 18 Wrangel, varav det torde framgå att kvartetten var sammansatt på ett särdeles lyckligt sätt. Ledsamt nog var de som ryckte in vid dessa stöttepinnars avgång, inte av samma kvalitet, som föregångarna. Särskilt var detta fallet med tenorerna, varav åter följderna blev att efter 1862 det knappast fanns någon kvartett alls. Efter min avgång blev det i ty fall bättre. Koskull var länge kvar. Jakobsson, en ung kull, Johan Oldevig och Otto Smith m.fl. trädde till, så att jag under min centralisttid då och då fick höra ganska vacker sång ute vid det gamla Karlberg.

Det kan måhända förefalla egendomligt, att när det gäller så unga personer som kadetter, tala om original. Säkert är dock att det fanns rätt så många sådana bland mina samtida på Karlberg. 10 Ruuth, 22 Nordenskjöld, 70 Weidenhielm, 145 Norderling, 188 Mannerheim, 188 Nordenfelt, 190 Werner, 192 Wahlberg m.fl. torde i ty fall gott

kunna mätta sig med vilka som hälst äldre av samma sort; men främst av alla stodo dock i detta avseende 175 Berggren och 150 Forsell, och i all synnerhet då den sistnämnde. Om dennes egenheter skulle en hel bok kunna skrivas. Att här återge ens en bråkdel av detta skulle redan kräva ett allt för stort utrymme. Ett och annat må dock nämnas. Forsell gick aldrig genom en dörr, upp eller ned för en trappa, utan taga första steget med *högra* foten, och att samtidigt beröra pannan eller kompanimärket med högra handen. Detta kallade han att "göra sina konster", och var han innerligt övertygad om att det skulle gå honom på något sätt illa om utförandet av dessa "konster" någon gång underläts. En gång hände det verkligen att han på ett eklatant sätt fick rätt uti sagda påstående. Vid ifrågavarande tillfälle hade han tagit sig en liten siesta uppe i klassrummet och inte vaknat förr än signal till middagsspisning gavs, och trots den största skyndsamhet hann han av den anledningen inte längre än till stora slottstrappans översta trappsteg innan dagofficeren emottagit matsalsparaden.

I brådskan glömde nu Forsell totalt bort sina "konster" med den påföljd: att han dels föll huvudstupa utför hela trappan, dels nedkommen, men ännu liggande, med högan röst utropade: "Ja ser I där att ja har rätt när ja säger, att ja en vacker da schlår ihjäl mäj därför att en ska ha så brått, att en inte hinner mä å göra sina konster". Det kunde inte undvikas att både vi och dagofficeren under denna scenavslutningstirad vred oss i skratt – så "parad" det än var.

Redan förut har jag nämnt att Forsell var den av alla mina kadettkamrater, som tillbragte längsta tiden – nio hela år – på Karlberg. Han hade inte dåligt huvud, men han läste aldrig och ägde *aldrig*, under alla de 5 år jag var kamrat med honom, mer än en enda bok, om vilken ytterligare några ord här nedan. Men så kom han en dag i dispyt med klasskamraten Palander om vilken var svårast att avlägga, lantofficers- eller sjöofficersexamen. Forsell höll förstås på den förra, Palander på den senare. Slutligen föll Forsell på den idén, att var och en av dem skulle stapla upp samtliga de böcker, som inte voro gemensamma för båda kurserna, för att därmedels få avgjort vem, "som hade mest att läsa" av de båda officersaspiranterna. Palander gick å sin sida in på att mäta med detta märkeliga mått. Forsell hade ett par dagars knog med att av kamraterna få låna ihop allt vad som till hans hög hörde. Men

när högen omsider blivit färdig visade han den i triumf för Palander med orden: "Kom nu med din smörja ska du få se hur lite den förslår". Palander var emellertid inte sen att plocka ut allt sitt, *und hast du mir gesehen*, det befanns att hans hög var en bok högre än Forsells. Forsell vart till en början lite flat, men fann sig snart och sade: "Ja en tocken liten lortbok. Den kan en då lära säj på ett par, tre veckor," "Den" inföll Palander "är vår ångmaskinslära, och om du kan ta godkänd examen i den inom en månad så bjuder jag dig och ett par kamrater, dem du själv får välja, på en hygglig middag." "Gott" genmälde Forsell "idag om en månad förutsatt att ja får låna din bok." Och nu skulle man se hur denne Forsell, som ingen förut sett ta i en bok, i hast blev förvandlad till den värsta plugghäst. Bittida och sent hängde han över Palanders ångmaskinslära, skaffade sig till och med ritstift, passare och mallar och sågs till allas vår stora förbluffelse dagarna i ände sysselsatt med det nya ämnet. Men när examen kom var han beredd. Palander hade tillsatt en examenskommission av 2 de i ämnet styvaste i 4:e sjöklassen, och när denna efter en ingående prövning slutat sitt värv, så förklarade den att den inte kunde sätta betyget lägre än godkänd med beröm, men möjligen högre.

Middagen kom – vill jag tro – till stånd, men vad som var vida märkligare var att kärleken till ångmaskinsläran inte ville släppa Forsell. Han fortsatte nämligen ivrigt sina studier däruti. Ja han kom till och med härutinnan så långt, att han uppfann en roterande ångmaskin – som bekant en dittills och kanske ännu olöst gåta – av en så genial typ, att fackmän på området på initiativ av ångmaskinsläraren vid Karlberg, kaptenen vid flottan friherre Magnus Ruuth, läto tillverka en modell för uppfinningens praktiska avprovning. Denna utföll dock så att ytterligare tillverkning inställdes, enär friktionen befanns vara så stark, att kostnaderna för maskinens vidmakthållande ansågos komma att ställa sig för höga.

Jag nämnde nyss att Forsell under hela min kadett-tid ägde blott en enda bok, ångmaskinsläran hade han, som nämnts, lånat av Palander. Med den andra förhöll det sig på följande sätt. När Forsell för andra eller tredje gången underkändes i nyare tidens historia för lektor Tham, så beklagade han sig för denne över att han skulle avlägga examen uti den vidlyftiga lärobok i ämnet som författats av lektor

Tham trots att, när Forsell kom till Karlberg, där begagnades Jakob Ekelunds, vars volym inte var mer än högst tredjedelen av Thams. Detta klagomål upptog lektor Tham så: att han med hand och mund lovade Forsell att om han vid nästa examen kunde Ekelund, så skulle han godkännas.

Det var då som Forsell skaffade sig det ex. av Ekelunds historia, han sedermera aldrig lämnade ur sin hand. T.o.m. om natten fanns den alltid bredvid honom i sängen. Emellertid läste Forsell – trogen sin vana – aldrig ett enda ord däri. Men han hade fått tag uti en kamrat (Wickenberg) som avlagt studentexamen med högt betyg i historia, och med denne gjorde Forsell upp, att han föredragningsvis skulle genomgå Ekelunds kurser; och så stor var i alla fall Forsells receptivitet, att han efter 2 å 3 dylika genomdragningar kunde anmäla sig till examen och därvid mycket riktigt undfå sitt efterlängtrade godkänd.

Forsells öde blev mycket sorgligt. Detta var dock inte att undra på så besynnerlig som han i själva verket var. När han efter mer än nioårig Karlbergsvistelse vid fyllda 26 år utexaminerades, så gick han in vid Jönköpings regemente, vilket – antagligen endast av det skälet: att dit under det senaste årtiondet avlastats allt det sämsta kadettkåren hade att avlämna – på Karlberg ansågs för det sämsta inom hela armén. När Forsell efter långa både om och men slutat gradpasseringen mottog han order att omedelbart inställa sig vid regementet. Men detta passade honom inte. Han föredrog att stanna i Stockholm. Där trivdes han gott särdeles sedan han blivit kvitt den besvärliga garnisonstjänstgöringen. Han hade köpt sig ridhäst (han var utmärkt ryttare och säkerligen den förnämste kadetten i den idrotten) och sågs på denna dagligen briljera på Djurgårdsvägarna. Och varken detta eller andra huvudstadens lockande nöjen var han sinnad att byta mot de mera anspråkslösa, som den vackra Vetterstaden antogs kunna bjuda på. "Dom skriver från då uschla Jönsping" berättade han "att ja ska komma dit. Men va fan ska ja där å göra förr än mötena börjät. Di få lugna säj te dess!"

Men när han till sist kom dit, så gav honom chefen – general Leuhusen – först en så grundlig duvning, som det stod i hans makt, samt befallde honom därefter att, innan hans dom fördes, ange vad han hade att anföra till försvar för sin uraktlåtenhet att lyda order. Man

kan emellertid tänka sig vilken verkan Forsells svar skulle utöva på den uppretade generalen då detta i all sin lakonism lydde sålunda: "Ja trodde inte att dä va så noga på jönköpingarna." Men då var måttet rågat. "Herre" röt generalen "ni kommer inte ur detta rum förr än ni skrivit er avskedsansökan." Härtill svarade Forsell lugnt och stolt: "Ja få bara hit papper och bläck och panna, så ska dä snart vara gjort. Dä ska tusen tjäna på ett regemente där en blir mottagen på dä här vise."

Och så skrev han, och så var efter tioåriga förberedelser hans militära bana all. Ett sorgligt slut för en i grund och botten så begåvad man. Efter fleraårig bortovaro återvände han efter denna bedrövlige "sorti" till sitt föräldrahem. Det var nog – har man skäl att antaga – intet glatt återseende. En tid vankade han sedan hemma utan sysselsättning, men sändes av fadern slutligen till Amerika. Där var han en tid kusk, en tid spårvagnskonduktör samt lär där även blivit gift. År 1888 avled han emellertid i New York 48 år gammal.

* * *

Under 1830-talet hade – berättas det – en kadett Lagerberg – sedermera kommendörkapten vid flottan – försökt att från Terrassen åvanför den stora slottstrappan taga denna i ett språng ned till borggården: samma färd alltså, som Forsell några årtionden senare gjorde åkande på magen. Lagerbergs försök utföll dock så att han i fallet bröt sitt ena ben. Men knappt hade han efter en lång sjukhusvistelse utskrivits såsom frisk förr än han förnyade försöket och lyckades.

Jag nämner denna djärva bragd för att därigenom komma till en ännu djärvare som under min tid utfördes av min kamrat nr 20 Björck. Därvid tillgick sålunda: Björck, Balck, jag och ett par andra kamrater hade under en fritidspromenad kommit fram till krönet av den betydande höjd, som begränsar Karlbergs djurgård mot Ulvsundasjön i närheten av vårt därvarande badställe. Berget stupade där 50 å 60 fot eller mera tvärbrant ned mot den längs sjön till lantstället Eklund ledande vägen.

När vi däruppifrån tittade ned i djupet yttrade Balck: att om man försökte ge sig ned här så slog man absolut säkert ihjäl sig, vartill emellertid Björck genmälde: "Å skräp. Det åtar jag mig att göra om någon vill slå vad om en riktigt hygglig backartryck." Balck var

genast färdig att slå till, och vadet ingicks trots att vi andra i övrigt avrådde galenskapen. Men knappt var saken avgjord förr än Björck springer an, tar sats och hoppar rätt ut i avgrunden med sådan fart att vi åskådare – Balck inbegripen – skreko högt av förskräckelse i tro att Björck antingen blivit vansinnig eller med avsikt ärnade ta sitt liv.

Björck hade emellertid gjort en beräkning, som ingen av oss andra anade. Han riktade nämligen sitt språng mot toppen av en av de väldiga björkar, som växte på en avsats i nederkanten av berget, och högg med all sin kraft sig fast däri så att grenarna brakade omkring honom. Trädets stam var – där han fick den fatt – inte tjockare än en vanlig mansarm. Den böjde sig för den skull för tyngden flera gånger långt över avgrunden, så att vi i andlös spänning trodde att den skulle brista, eller att Björck inte skulle förmå att hålla sitt krampaktiga tag. Småningom blevo dock svängningarna svagare, och knappt var detta fullt förnimbart förr än Björck vög som en katt klättrade ned till marken, därifrån han med händerna som en lur för munnen ropade upp till oss: "Nu går vi till bagarn!"

Hos denne slutade alltså detta oerhört farliga tilltag lika lyckligt som gemytligt. Men än i dag kan jag hisna när jag tänker tillbaka därpå, och för intet pris i världen hade jag – som därpå var bra mycket styvare gymnast än Björck – vågat göra hans vansinnigt djärva språng efter!

* * *

År 1860 på våren uppflyttades jag till skolans andra klass. Omedelbart efter sagda flyttning vart man på ordentliga kort av de äldre kamraterna i klassen bjudna på fäst *under runda bordet*, där tesupé på utsatt klockslag serverades. In under sagda bord kröpo alltså på bestämd tid samtliga de inbjudna. Det te, som serverades utgjordes av vatten och sockret av kritbitar, som i rika mängder hyvades in över människohögen därinne.

När delinkventerna ansågos ha fått nog av denna rara traktat så ropade primarien, som svarade för värdskapet: "kalaset är slut", var- efter "bordsällskapet" fick krypa ut och försvinna. Det hela var ett mycket enfaldigt och osmakligt upptåg, som under överste Lagercrantz regim helt och hållet utdog.

Några dagar efter denna ståtliga flyttningsfest avslutades lästerni- nen och vidtogo sommarövningarna. Under dessa utgjorde till en början 2 och 3 klasserna en särskild exercisavdelning, vilkens övning- ar uteslutande utgjordes av rent formell exercis. De utfördes hela tiden på planerna i parken och blevo för den skull mycket enformiga. Längre fram vidtogo bataljonsövningarna och vid sidan av dem övningar i fältbefästnings- och broslagningskonst samt skjutning med gevär och kanoner samt också kastning med mörsare.

Av dessa var broslagningen den utan jämförelse nöjsammaste. Det var oss nämligen en stor fröjd att därunder få bryggorna att brista så att ju fler ju bättre av oss kommo i vattnet. Man fick sig då alltid en stunds ledighet för att få på sig torra kläder, och ville det sig rätt väl också en stund över att hos bagarn få sig en kopp kaffe och ett par franska bröd "med smör och ost på bägge sidor", som facktermen löd.

Enär denna sommar inte storläger ägde rum så förlades vi under några veckor i läger i Karlbergs f.d. djurgård. På den tiden ansågs det nödvändigt att för vinnande av militär kompetens varje år ligga någon tid i tält, och för denna egendomliga åsikts skull nödgades vi lämna våra logement för att några hundra meter därifrån förläggas i läger.

I våra övningar åstadkom denna förflyttning dock inte den allra ringaste förändring. Det enda nya, som kom till var vaktgöring, och denna är som bekant allt utom scientifik.

Den sommarledighet, som följde på denna lägertid, var för oss värmlandsnäckadetter särdeles livlig och angenäm. I vår hemort pågick då under fröken Anette Zipelii förfarna ledning en dansskola, uti vilken ortens alla flickor mellan 12 och 16 år togo del. Själva hade vi under den föregående vintern på Karlberg utbildats i Terpsichores ädla konst. Vår lärare i denna konst var balettmästaren vid kungliga operan Anders Selinder, och han utförde sitt värv så väl, att alla kadetter, som inte hade naturen i ty fall allt för mycket emot sig – och sådana funnos – blevo utmärkta dansörer. Man fick under honom lära sig inte blott alla då brukliga danser, utan också att sirligt buga, att artigt bjuda upp till dans, att gå så att man inte generade damernas på den tiden oerhört långa släp, samt att figurera och chassera med vad mera som till danskonsten hörde och då brukligt var. Därförutom var han mycket noga med att alla det yttre skicket städade former noga

iakttogos. Likaså höll han hårt på att vid händer och armars hållande och fötters förande "skönhetslinjerna" – som han uttryckte sig – inte överskredos. Mycket noga var han även med att inga knuffningar eller andra tölpigheter förekommo; och bakom hans rygg voro primariernas järnkättingar livligt i rörelse för att på ett slående sätt ytterligare inskräpa dessa den gamla lärarens välgrundade råd och förmaningar.

Det var sålunda en mycket nyttig undervisning i yttre skick man på Karlberg undfick, och fröken Zipelius blev mycket glad åt den förstärkning hennes skola fick i och med vår hemkomst. Det blev en helt annan stil på flickorna – yttrade hon mer än en gång – när kadetterna kommo till.

Skolan var ambulatorisk mellan de familjer, som hade flickor med densamma, och vi kadettkavaljerer mötte upp alla onsdagar och lördagar för att övervaka de s.k. uppdansningarna. Glädjen stod då högt i tak; och de som inte voro minst roade det var vi. Mina ritter till och från dessa småbarnsbaler voro emellertid inte det minst nöjsamma, vare sig ditvägen i strålende sol, eller hemritterna i midnattens trolska halvdunkel.

Men så tog denna härlighet slut och snart voro vi åter på Karlberg, där efter ett par korta exercisveckor lästerminen tog vid med allt sitt knog och all sin ävlan. Under denna gingo veckorna en efter en sin jämna gång med läsning, gymnastik och fäktning i enformig växling. Fritimmen efter kvällsvarden, vilken vintertiden måste tillbringas i logementen, hörde under de båda första åren till ställets värsta. Särskilt under fipsnings- och spännakyrkalekarna gick det ofta ganska hårdhänt till. Än värre var det emellertid med en del påhitt, som vissa kamrater kunde komma med, såsom exempelvis nr 132 Cronstedt i vårt logement, som då och då trakterade oss yngre med vedervärdiga doser dyvelsträck, eller då samme man gav oss varsin "ton" för att sedermera med våldsamma slag med järnladdstock på våra armar och ben på oss spela gubben Noak eller någon annan gammal slagdänga.

Ett angenämt avbrott i vardagslaget var söndagsledigheten. Denna begagnades nämligen ganska allmänt till avläggande av visiter hos bekanta familjer i huvudstaden, då man – egendomligt nog – så gott som alltid blev kvarbjuden till middag; allt vittnande om en högst ovanlig grad av gästfrihet.

Söndagsledigheten började omedelbart efter gudstjänsten, till vilken klädseln städse var parad. Kadettuniformen var ganska nätt. Till densamma hörde blå vapenrock med förgyllda knappar bärande Sveriges vapen tre kronor, likafärgade långbyxor, rätt vackra epouletter, en kort huggare i mässningsskodd läderbalja, blankläderslivrem, käppi eller mössa samt kappa med till midjan räckande "pelterinkrage". Till daglig dräkt nyttjades öppen jacka och väst samt s.k. spens av samma outslitliga blågrå tyg som kappan.

* * *

Under lästerminerna var efter varje timme tio minuters uppehåll, därunder kadetterna tilläts vistas ute på den s.k. kyrkplanen. I alla väder tvungna härtill voro endast de av första klassen, som sutto på raderna 3, 4 och 5. De av samma klass 1 och 2 raderna hade rätt att tillbringa uppehållen i klassrummens förstugor, medan alla andra fingo stanna inne i sina respektive klasser om det så behagade dem. Under alla andra fritider hade vi däremot ett ganska vidsträckt område att röra oss på. Dock hände det inte så sällan att man svävade något därutanför, såsom till den vidliggande Bergianska trädgården, där frukt kunde köpas, till det närbelägna våffelbruket, dit våfflorna lockade; ja någon gång till och med till det ännu mera lockande Norrbacka, vars magnifika biffstekar stodo högt i kurs för dem, som någon gång hade råd att få något med därav.

Under fritiden fick ingen förstaklassist visa sig på Stora borggården, utan officiellt ärende, dit äldre kamraters budskickning dock räknades. I de popplar, som växte utmed borggårdens södersida, klättrade vi dock ofta upp, och sutto där i stora flockar ej olikt fåglar, som sökte skydd för nedanför gångande vilda djur. Stundom hände det dock att en eller annan äldre, som erinrade sig knepet kom och skakade ned de "trynande" för att få fatt på någon budgångare, vadan det nog var säkrast att välja längre bort belägna skyddsarter om man ville vara riktigt i fred.

Alla dessa nu nämnda föreskrifter hörde till kadettlagarna ej till ordningsstadgans. Visserligen hade denna senare bland sina många paragrafer en, som talade om: att kadett må inte inbilla sig att allt vad, som i denna stadga inte angives som förbjudet, är tillåtet; men till dylika småaktigheter sträckte den sig likvisst ej. Det fanns i alla fall

ändå så mycket därigenom, som man kunde komma i klammeri för, att det räckte till dessa små påhitt förutan.

* * *

Här följer nu en liten studie över vad livet och världen gjort av mina forna kadettkamrater. En sådan kan ju kulturhistoriskt sett vara intressant nog då den visar hur olika även från begynnelsen likställda ödets lotter kunna falla. En enda Christian Lundeberg – såsom kadett en mycket stillsam och tillbakadragen ung man – kom så högt som till statsminister. En – min svåger Malkolm Lilliehöök – blev förste hovmarskalk. Generals- och amiralsgraderna nåddes av 18, överstes och kommandörs av 34, överstelöjtnants, majors och kommandörkapitens av 87. Som kaptener slutade 118, såsom subalterner 13. Två blevo landshövdingar, 10 nådde andra mera framstående och 15 något ringare civila anställningar. 47 dogo i helt unga år, 50 avgingo i förtid från Karlberg, 5 gingo alldeles under, däribland 150 Forsell och 159 Björck. En enda 182 Stårck stupade i krig. Många bland de i lägre graderna avgångna slog sig på jordbruk, bruksrörelse eller annan verksamhet, därvid inte så få gjorde sig ganska gott gällande. Hur många av mina kadettkamrater som ännu leva känner jag ej. Många äro de under alla förhållanden inte. Samtliga i livet ännu varande äro vid min ålder, d.v.s. ett stycke över åttiotalet, vadan det nog inte kan dröja så länge innan vi allesamman avmönstrat och givit oss i väg.

Tiderna äro för övrigt nu sådana att det inte är så mycket som håller en kvar. Visserligen är vårt land ännu fredat för de vreda folkhavs-vågor, som på sina håll nu vräker ner och slår i stycken allt av kultur och civilisation, som kommer i dess väg. Men vem vet för hur länge. Där är det heliga krig, som vanvettingarna vid dess så högt och jublande prisade, som varit det närmast synliga upphovet till allt detta, och till alla de lidanden, den nöd och det elände, som följt i dess spår. Och så tros och predikas det att en allsmäktig, god och barmhärtig gud leder världssalltets öden. Arma självbedragare! Om det vore avgrundsfursten själv, som sutto vid styret, så skulle han omöjligligen kunna med användning av all sin illvilja ställa till det värre än det nu är i så många och så stora delar av vår jord!

* * *

Men åter till Karlberg igen! Julen 1860 gästade min kamrat 113 Hampus Mörner mitt hem. Han var en god förstärkning i vårt lilla ungdomskotteri under det att julkalasen efter sedvanlig ritual gingo av stapeln. Då emellertid inga från det vanliga avvikande tilldragelser timade under denna helg, så vill jag nu sticka in en liten skildring av en julhemresa på den tid, då raphönan, pinnskrindan eller ryss-släden voro de enda färdmedlen. Egendomligast var nog att vi kunde göra dessa långa vinterfärder utan att taga skada till liv och hälsa, så illa ekiperade som vi voro. Resdräkten utgjordes nämligen av den dagliga släpdräkten plus spens och kappa samt vanliga inneskodon och kastorshandskar och ingenting vidare. Frös man – och det gjorde man i den stränga vinterkölden ofta nog alldeles oerhört – så fanns däremot ingen annan bot än att springa bredvid åkdonet tills man blivit tillräckligt varm. På så sätt kunde det hända att man vid starkare kyla fick tillryggalägga dryga delar av vägen mellan Karlberg och hemmet springande bredvid den dyrt betalda skjutsen. Fastän dyr är orätt att säga. Skjutslegan på den tiden utgjorde nämligen inte mer än 80 öre; högst 1 krona (+ några ören i åkdonslega) per mil, och som vi alltid lagade så att vi voro 3 om 2 hästar, så kunde färderna göras rätt så billigt, och det så mycket mera som mat och kvarter också voro oerhört mycket billigare än nutida pris även oavsett dem, som gulaschbrackorna under och efter Världskriget uppdrivit dem till.

Uppbrottet från Karlberg ägde rum i rätt god tid första permissionsdagens morgon. I förstone var det rätt svårt att få tag i sin egen skjuts i den massa, som stod hopade utanför logementen. Slutligen sutto dock alla, som hörde ihop, vederbörligen installerade i sina åkdon, och så bar det i väg. Så länge alla sörmlänningar, östgötar, västgötar, värmlänningar och närkingar hade gemensam väg var åkdonskolonen oerhörd och bråket, oredan och trätorna vid gästgivaregårdarna inte mindre. Den som i ty fall mest utmärkte sig var en liten argsint västgöte nr 188 Mannerheim, som det för den skull var rätt så bråkigt att ha i sitt följe. Ur de klammerier, varuti han genom sin oresonlighet då och då råkade, redde han sig dock i allmänhet andras hjälp förutan, men under alla omständigheter var dock det sätt, varpå han for fram inte ägnat att ställa kadetterna i någon förmånlig dager. Han sökte sig emellertid från Karlberg redan i slutet av 1860, kom till

sjös och fick där säkerligen bättre användning för sina gaminglosor och sina ostyriga knytnävar än på den mera civiliserade landbacken.

Middagsmålet intogo vi på denna vår första resedag på Eksågs berömda gästgivaregård i Södermanland. Där fick man en stadig middag bestående av smörgåsbord och tre rätter god mat för det billiga priset av 1:25 per person. Alla östgötar och sydsvenskar voro vi nu av med, men ändå voro vi en mängd hungriga vargar som skulle mättas. Det var det första civila målet under denna julpermission och det var för den skull rent oerhörda mängder, som gingo åt. Det var på Eksåg, som nr 112 Pontus Uggla – (kusin till generalen 112 Gustav Uggla) – sedan han sett sig väl tillgod vid det rikliga smörgåsbordet och den inledande sopprätten samt därpå satt i sig 24 köttbullar fällde de klassiskt vordna orden: ”dä va sjutton va ja ble tvärmätt.” Och om inte lika så dock på allt sätt väl förplägade drogo vi denna gång vidare åstad.

I Kungsör plögade det första nattkvarteret och den första kvällsvarden tagas, och att där både åts och sovs så att det förslog kan jag av egen erfarenhet livligen försäkra. Även västgötar, hallänningar, göteborgare och bohuslänningar hade nu lämnat oss, så att tävlan om matfaten och liggplatserna var ytterligt förmildrad, och allt gick för den skull mycket stilla och ordentligt till. Andra dagens middag åts vanligen i Örebro på dess stora hotell under fullt civiliserade förhållanden. Nattkvarter den dagen togs vanligen i Lekhyttan. Under tredje dagen nådde vi – efter att i Kristinehamn hava avlämnat 175 Berggren och Mannerheims efterträdare på numret 188 Nordenfelt – Karlstad, och först under fjärde dagens eftermiddag eller kväll våra respektive hem.

* * *

I det föregående har det talats så mycket om kadetthungern, att det kanske kan vara skäl att lämna en liten redogörelse för matförhållandena på min tid vid Karlberg. Utan överdrift kan det då sägas att under min tid maten på Karlberg var ganska dålig, samt att därav till stor del förklarar att ”kadetthungern” kom att bli ett formligt slagord inom huvudstadens flesta kretsar.

Alla morgnar under vinterhalvåret bespisades vi med välling, en halv kaka mjukt rågröd och en halv rulle smör: en kvantitet, som

till hjärtat gående ord om julens betydelse och om hemmen, som nu saknade oss, samt tillönskade oss en så god och angenäm jul, som vår närvarande isolering medgav.

När vi omsider blivit ensamma med de ogifta bland befälet, som inte voro upptagna på annat håll, började gottätandet, punschdrickandet, julklappsuppläsningen, dansen kring granen och en hel del skämt och skoj, vilket allt varade till dess att kl ½ 10 signalen gavs att supén var färdig att avätas. En god timme innan dess hade emellertid en av våra gäster: ingenjören, sedermera hovintendenten Algernon Börtzell (hans bror 122 Börtzell var en av de närvarande kadetterna) som ansåg sig ha fått något för mycket punsch till bästa, sagt farväl för att bege sig till sitt hem i staden. Men när vi skulle bege oss ned till supén fingo vi till vår stora förvåning se vännen Algernon alldeles överhöljd av snö promenera på inre slottsborggårdens trottoar. Hans bror och jag begåvo oss genast ut till honom, men knappt fick han syn på oss förr än han med synbar glädje utropade: ”Kors är det ni. Så väl att ni kom. Jag trodde att jag kände Stockholm både utan och innan, men nu har jag i väl över en timme gått gata upp och ner utan att hitta hem. Nu är jag så vilsen att jag inte alls vet var jag är.” Hela tiden hade han alltså gått runt borggården i tro att han vandrade på stadsgatorna. Punschångorna hade dock nu rätt väsentligt avdunstat, och när han så av oss fick veta hur saken hängde ihop, så kunde vi lätt övertala honom att följa oss med till deltagande i supén.

Denna var till vår och våra gästers stora belåtenhet inte av den vanliga Karlbergstypen. Tvärtom! Matsedeln var nämligen följande: smörgåsbord, lutfisk, vilt med salader, risgrynsgröt, smörbakelser samt till detta dels skummande julöl, dels – under över alla under – rikliga mängder av riktigt gott portvin; Man åt också så att man kunde spricka!

En lustig episod förekom när allas vår stortalige vän löjtnant Karl Mikael d'Albedyhlil åt sin julgröt. Av misstag hade han kommit att lägga för sig denna på samma tallrik, varpå han en stund förut ätit sin lutfisk. Följden härav blev: att när han inmundigade gröten, så fick han det ena fiskbenet efter det andra i halsen. Hans monolog under det han sökte göra sig otyget kvitt var i allra högsta grad komisk. Så här lät det: ”En sjudjåkla konstig gröt dä här, som ä full av ben. Är du rent

förbannad jude, som kommer med sen sådan blandning? Eller ä dä din mening att göra av med mig, som ändå är en av dina förnämsta gynnare på platsen, och den enda av de höga befälet, som druckit brorskål med dej din stympare" o.s.v.

Nachspielet efter supén blev ej långvarigt. Kl 11 slogs tapto, kl 11.30 gick tystnadssignalen och en kort student därefter lågo vi alla djupt försänkta i morfeiarmar.

Under dagens lopp hade mina tankar titt och tätt smugit sig bort till det avlägsna hemmet, där föräldrar och syskon nu tänkte på och saknade mig. Postledes hade jag på förmiddagen därifrån fått mottaga dels ett kärleksfullt brev med inneliggande riktigt tillmätta julpengar, dels ett paket med diverse små julpresenter, varmed de hemma varande ville göra sig påminta den bortavarande. Vemod blandade sig i dessa tankar när de trädde fram, men det låg glädje och tillfredsställelse därunder. Man var ung. Man såg allting i rosenrött och hade förövrigt föga att bekymra sig över. Alla därhemma voro friska och krya, och jag själv full av kraft och tillförsikt för den tid, som skulle komma. Hur lite visste man inte då om alla motigheter och missräkningar, som väntade.

Efter helgen började arbetet genast samt bedrevs – åtminstone vad mig beträffar – med stort allvar. Jag arbetade – växelvis med läsning och ritning – i regel minst 5 å 6 timmar om dagen. På så sätt medhann jag inte blott att klara av alla ritningarna, utan också ett par, tre läsämnen så pass: att examen kunde avläggas däruti tämligen omedelbart efter lästerminens början. Förövrigt roade vi oss med skridskoåkning och skidåkning, ibland också med lite extra fäktning och gymnastik. Några aftnar gick jag på operan. Det var egentligen det enda – en och annan "tryck" hos bagaren oräknat – som jag under julen gjorde av med pengar på. Och på så sätt förflöt tiden till dess att kamraternas bullersamma skara vände åter till sitt slott, där livet snart därefter återtog sin sedvanliga form och färg.

* * *

Karlbergsbalerna skola väl inte glömmas i en skildring sådan som denna. De utgjorde ett lysande undantag i vårt dagliga liv också blott en enda – den s.k. gouterbalen – utgjorde ett sådan i vårt dagliga bröd.

De enklare baler, som gingo under namn av kompanibaler, ägde i regel rum ett par gånger varje termin. Till desamma ägde kadetterna rätt att av sina bekanta inbjuda unga damer med deras respektive förkläden. Så ock vid gouterbalen. Deltagandet i balerna var obligatoriskt för alla kadetter. I dansen deltog dock i regel inga första årets kadetter. De hade inte ännu avslutat sin dansskolekurs vid "akademien" och ansågos för den skull ännu ej salongsfäliga. Dock kunde hända: att en eller annan ungdom kommenderades fram att motionera någon dam, som inte fick behörig sådan, detta hjälpmedel förutan. Så hände en gång att nr 170 Fock, som var den till växten minste av alla dåvarande kadetter, kommenderades att dansa med en viss mycket stor och ståtlig, men intet så litet överårig dam, som bland kadetterna gick under benämningen "kröningshästen", och som var inte så lite tung att föra i dansen. Ett par varv gick det dock präktigt för den lilla spänstige Fock fastän han inte räckte sin vackra dam stort längre än till midjan. Men till sist tröttnade han dock; och det var då, som han fick fram den fröjdiga, men föga artiga fras, som väckte så stor uppmärksamhet, och som ordagrant löd sålunda: "men söta lilla mamsell Holmström var så nådig och hjälp till lite själv också."

Vid kompanibalerna serverades damerna och befälet s.k. mandelmjolk, Kadetterna fingo däremot ingenting annat än vanligt dricksvatten. Det var på sin första bal av detta slag, som vår hederlige major Örn efter avsmakande av den för honom ditills obekanta mandelmjölken till några närstående kadetter skulle ha yttrat, att "det var en utmärkt god ölost." För min del tror jag dock att historien är gjord. Ty så långt bortifrån urskogarna var han då inte, att han aldrig skulle hava sett eller smakat mandelmjolk, som i dåvarande oskuldsfulla tider var en högst vanlig ehuru enligt min mening föga smaklig läskedryck på baler.

Gouterbalen hade en helt annan prägel än kompanibalerna. Den bekostades av regerande konungen samt fick också hela sin prägel därutav. Samlingen av gäster var betydligt mera lysande än vid våra enkla kompanidanser. Utom den sedvanliga "ölosten" – som den numera ständigt fick heta – bjöds nu rikligt med glass, konfekter, insyltade frukter, russin och mandel m.m. och efter balens slut kadetterna – men egendomligt nog inte deras gäster – en efter våra

förhållanden verkligt lukullisk supé med vilt, tårtor vin m.m. i långa banor. På alla våra baler var klädseln för herrar parad och för damer stor toalett. Kadetterna buro till baldräkten alltid vita pantalonger, vilket i hög grad förhöjde effekten av deras uppträdande i den vackra högvälvda rikssalen.

En liten balepisod från min tid vill jag här foga in. Den är mycket obetydlig, men torde ändå vara värd att inte med tystnad förbigås.

En kadett A hade – fastän knappast mer än 20 år gammal – redan hunnit bli en smula barskallig. För att dölja denna defekt hade han lagt sig till med en liten nätt peruk, men var ytterligt rädd för att denna defekt skulle av andra upptäckas. Så blev det Karlbergsbal därunder A kom i tillfälle att bland annat få sig en française med en ung flicka, på vars gunst han satte mycket värde, och för vilken han för intet pris ville ha sitt hårs hemlighet röjd. Men när han var som bäst uppe i kurtisen, smög sig en kamrat bakom hans rygg och viskade ”John. Din peruk har åkt på sned”, vilket åter hade till följd att den olycklige John, snabbt som blixten förde händerna uppå hjässan, därigenom själv på det synbarligaste bekräftade den nedrige förrädarens avslöjande. Till historien hör att peruken *inte* satt på sned, utan just som han skulle.

Det var samme A, som när han beställde sin första peruk, och av perukmakaren tillfrågades om han ville ha den ”med fjeder”, gav till svar att han ville ha den ”med hår”. Detta har emellertid utlagts såsom ett bevis på mannens enfald, men detta vill jag passa på att rätta. Ty vännen A är alls inte enfaldig om än inte så lite opraktisk, och det anförda yttrandet för den skull att anse snarast som en ganska lustig vits. A var förövrigt en av de kadetter, som under min tid hastigast klarade sin Karlbergskurs, och därefter har han med berömmelse klarat artilleri- och ingenjörshögskolans dito. Vare detta nog sagt om arten av han ingenium.

* * *

1861 års sommarferier tillbrakte jag på inbjudan av min vän 113 Hampus Mörners far chefen för 1 livgrenadiärregementet C H Mörner, på dennes gods Harvestad utanför Linköping. Det blev en mycket angenäm fritidssejour. Ett flott hus. Mycken ungdom. Två stora kullar barn voro där sammanbrakta. Ett välvilligt värdfolk, tillgång till

ekipage och ridhästar m.fl. agrementer gjorde vistelsen där särdeles angenäm. Under första delen av min därvaro låg översten på mötet på Malmen, men efter mötets slut, hade vi honom hela tiden hemma. Hans uppträdande präglade städse av både allvar och värdighet att inte säga en viss grandessa. En tilldragelse erinrar jag mig dock, där jag kan antaga att han hade svårt att hålla sin genom ett litet förbiseende kränkta värdighet uppe. Historien påminner om general Rappes promenad upp till konselj på Stockholms slott i full uniform men med hög civil hatt, och lyder som följer. Översten hade en lördagskväll kommit ridande från Malmen för att tillbringa söndagen hemma. Under hemmavaron gick han förstas civilklädd. När han på söndagsaftonen skulle återvända till Malmen tog han till uniformen i distraktion den lätta civila mössa, som han burit under dagens lopp och red så åstad. Ingen av familjen var närvarande vid avritten och därav blev följden att misstaget upptäcktes först när han red i sitt regementes läger. Men då hade vakten redan gått i gevär, så att saken blev uppenbar för något var av de på mötesplatsen kamperande regementena. Till Harvestad nådde nyheter ej förr än efter mötets slut genom ”någon”, som omnämnde den för överstinnan, som talade om den för flickorna, som berättade den för mig, som delger den åt mina läsare.

Under fortsättningen av min vistelse på Harvestad gavs där en större middag, där grannstadens och ortens honoratiores då samlades. Bland de många högutbildade gästerna befann sig även greve Ture Bielke på Sturefors. Denne hade varit officer vid livgardet till häst, där han avancerade till ryttmästare. Nu hade han avsked och satt som slottsherre på sin ståtliga domän njutande av de rikliga gåvor den gav. Under sin tjänstetid hade han varit inte så lite vidlyftig av sig. Det berättades att hans mor, som då var bosatt i Stockholm, ofta beklagade sig över hans dryga utgifter. Bland annat hade hon ivrigt uppmanat honom att, då han hade veckan i kasernen och intog sina middagar på ”Blå Porten”, göra detta utan – som hans vana var – inbjuda en massa gäster. Härtill svarade emellertid unga Ture, att då han hela veckan nödgades sitta ensam i kasernen, så var det honom ett behov att ha lite sällskap de fattiga två timmar, som han disponerade för sin middag. Men modren var enträgen och till sist lovade Ture att han för hennes skull nästa dag skulle äta sin middag alldeles allena. För att ändå få

lite förnöjelse vid sin ensliga måltid sände han emellertid bud till 2:a livgardet med förfrågan om regementets musikkår kunde ställas till hans förfogande under hans middag på Blå Porten följande dag. Svaret blev ja, och när gamla grevinnan vid sin förmiddagsutflykt höll med sitt ekipage utanför restaurangen för att förvissa sig om att sonen hållit sitt löfte, så kunde hon inte blott uttala sitt tack för ordhållningen, utan också sin lyckönskan till hans tur att gardesmusiken just den dagen konserterade på platsen. Men hur bestört blev ej den gamla damen när hon fick veta hur saken hängde ihop och hur liten besparing unga Ture Åstadkommit med förändringen.

Under Harvestads-vistelsen gjordes utflykter åt skilda platser, där- under jag snart kom till insikt om hur mycket vackrare östgötanaturen på sina håll är – i synnerhet nedåt Kinda kanal – än folk från andra landsändar äro medvetna om.

Men nu ha de uppdykande minnena åter igen fört mig långt ifrån Karlberg och vad därmed sammanhänger. Det är tid att återvända dit om inte annat än ”för att få slut på spektaklet” som kapten Hampus Ugglan vid I 3 inför regementschefen urskuldade sig då han ansattes för att han under en stridsövning i otid och utan order gått fram till anfall med regementsreserven!

* * *

År 1861 var närmast före sommarledigheten åter storläger på Ladugårdsgärdet, vilket hade ungefär samma förlopp, som 1859 års; undantagandes att jag nu var så pass gammal i gäle, att inga av det sistnämndas vidrigheter drabbade mig.

I november sagda år flyttades jag upp till skolans tredje klass, och var sålunda omsider själv bliven en av dessa ”överklassare”, som man dittills sett upp till med så naiv beundran. Snart fann jag emellertid att jag genom sagda uppflyttning inte blivit så värst märkvärdig, utan tvärt om ungefär samma skröpliga käril som förut. I ett fall hade dock en ändring inträffat. Den känsla av naivt yrkeshögmod, som det första pådragandet av uniformen alstrat, hade nämligen genom vanans makt och kanske också något litet genom förståndets tillväxt avtrubbats.

Julen 1861 tillbraktes i hemmet ljuvligt som alltid, och med lika vemodig skilsmässa som vanligt vid återfärden till Karlberg. Hela året

1862 gick för mig med ganska loj läsning. Det var nu som jag fick en sådan håg för gymnastik och fäktning att därigenom mycken tid togs från läsningen. Därtill kom att jag vid denna tid begynt vara rätt mycket tillsammans med nr 106 Gestrin och 145 Norderling, och som båda dessa herrar voro mycket litet hågade för läsning, så verkade deras vanor rätt oförmånligt på min flit. Det dröjde för den skull rätt långt in på höstterminen 1863 innan jag hunnit klara tredje klassens alla ämnen.

Norgefärden 1862

Året 1862 bildade för övrigt en sorts epok i kadettlivet. Det var nämligen sagda år som kadettkåren kommenderades till storläger på Gardemoen i Norge, och om detta så väl som om färderna dit och hädan finns det åtskilligt ganska märkeligt att orda. Till såväl 1858 som 1859 årens storläger voro – vad jag hittills inte kommit att omnämna – de norska kadetterna kommenderade, och nu skulle de visiter de då gjorde oss av oss besvaras. Karl den femtonde hade dessutom – riktigt nog förresten – den åsikten att det skulle bidra till samhällligheten inom unionen, och särskilt då emellan de båda unionsståndernas arméer, om dessas blivande officerare intimt lärde känna varandra; och åtminstone på mig gjorde våra hurtiga, omedelbara och rättframma norska kamrater ett så förmånligt intryck, att jag fästades vid mer än en av dem med kamratliga band, som hållit ända in i sena ålderdomen.

Färden så väl till som från Norge företogs sjöledes runt södra Sverige på ångkorvetten *Orädd* chef kommendörkapten Kleman. Vi omkring 180 kadetter (sjökadetterna voro som vanligt ute på sitt håll) logerades under färden dels under, dels över däck, men ”skaffade” alltid på det senare. Resan tog mycket nära nog fyra dagar bort och lika många hem, vadan vi blevo rätt så sjövana därunder. Dock inte alla. Ty rätt svår sjösjuka härjade bland en del med svagare magar begåvade kamrater. Det påstods till och med av sjöbussarna på Skeppsholmen, att vid storstädningen på korvetten efter hemkomsten man funnit den i den stora skeppsåten stående mindre *flytande* på de sjösjuka kadetternas uppkastningar. När vi fingo höra talas om saken

så skylldes vi alltsammans på 208 Björlin (den sedermera blivande generalen) emedan hans ena epoulett hittats i smörjan därnere.

Under större delen av färden var vädret härligt om än lite blåsigt. Men på bortfärden var det tjocka och stark sjögång på Kattegatt, som passerades nattetid, och sammanstötningar höllo där på att äga rum med mötande fartyg så att mistsignaler oupphörligen måste givas, raketer uppkastas och kanonskott lossas för att göra vägen för oss fri. Vid ett av dessa tillfällen inträffade det att nr 31 Ahlgren, som var den hårdsövdaste människa jag någonsin träffat, befanns *sovande* liggande kvar i släpan på en *kanon*, varmed signalskott lossats, och som därvid rekylarat över korvettens halva däck. "Dä va en jävel å såva" yttrade kanoniärerna med allt skäl, när de blevo detta sannskyldiga underverk varse.

Under färden fick korvetten en gång ett mycket notabelt besök. Det var i närheten av Kullens fyr utanför skånska kusten. Vi hade just slutat vår kvällsskaffning samt sutto eller vandrade småpratande på däck, när vi överraskades av att få se chefen själv i egen hög person bege sig upp på kommandobryggan. Men knappt var han kommen dit förr än vi sågo honom fatta roparen samt med dess hjälp slunga ut i rymden ett öronbedövande: "Ohoj! Vem där?", varpå följde ett förifrån kommande lika bedövande svar: "Havets konung Neptunus, som tänkte göra sin broder Karls stolta skepp ett besök."

Härpå svarade chefen, att hans Majestät var oändeligen välkommen, och gav därefter order om det högtidliga emottagandet. Genast blåstes: "alle man på däck", fallrepstrappan halades ut, marinsoldaterna bildade häck, varefter från fartygets för på däck uppklättrade Neptunus själv och hela hans brokiga svit av sjöjungfrur och andra havets vidunderliga invånare. Mellan kungen, som jämte sina både kvinnliga och manliga följeslagare bjödos på mycket stora och starka groggar, och chefen utspann sig därefter ett samtal, som genom sina många humoristiska poänger bredde oss mycket nöje. Men snart blev det annat av. Ty när Neptun en stund sett sig omkring frågade han hur det kom sig att chefen denna gång hade så många landkrabbor ombord. När han fått svar därpå, så gjorde han genast den anmärkningen, att så många av dessa inte voro rakade för dagen, samt erbjöd sig att genom sin hovbarberare avhjälpa denna försummelse. På kallelse trädde så

barberaren fram försedd med en enorm rakkniv (av trä), en stor hink med kimrök, och en väldig målarborste, samt började med dessa instrument obarmhärtigt tilltvåla och raka den ene efter den andre av oss landkrabbor, som, där vi inte villigt fogade oss i behandlingen, handgripligen fasthöllos av Neptuns handfasta följeslagare under det den pågick.

Till sist drog sig konungen med svit över relingen tillbaka till sitt element igen allt under samma honnör, som vid ombordstigandet. På natten efter detta lilla avbrott var det som episoden med 31 Ahlgren tilldrog sig. Morgonen därpå ångade vi in i den vackra, av terrassvis över varandra uppstigande, i blått förtonande höjder omramade Christianiafjorden, samt kastade snart därefter ankar på den norska huvudstadens redd. Sedan korvetten därefter varpats in till fästningsbryggans kaj, ägde debarkering omedelbart rum. Vid kajen mötte inte blott stadens kommandant med stab, och en hel mängd andra högstående, utan också en snart sagt oöverskådlig massa folk av alla stånd och åldrar, samt dessutom hela den norska kadettkåren med jägarkårens musikkår i spetsen. De svenska kadetterna uppmarscherade mitt framför de till parad formerade norska, varefter honnör gjordes samt hurrarop höjdes av oss för Norge och av normännen för Sverige, i vilka senare hela menigheten instämde. Det hela verkade utan all gensägelse utomordentligt högtidligt, ja nästan såsom ingående av ett fast brödralag mellan oss kadetter, vilket vi – på grund av befolkningens livliga instämmelse – gärna ville tro, att det omfattade folken i deras helhet.

Sedan hälsningsceremonierna väl voro avslutade uppmarscherade de båda kadettkårenas sida vid sida till Stortorget, där vi upplöstes. Efter en stunds förbrödring oss kadetter emellan omhändertogs vi svenskar av våra väntande värdar, i vilkas sällskap vi sedermera förfogade oss till deras hem. Jag befanns vara inkvarterad hos en grossörer Holst, som ehuru ogift, hade en präktig våning, ett utmärkt kök, och dessutom en hygglig "Vetter" – kadett liksom jag – vilken under hela min Christianiavistelse var min välvillige och uppmärksamme ciceron.

Min värd bjöd först på en lång intressant åktur i staden och dess närmaste omgivningar och därefter på en magnifik middag med ett

trettiotal gäster. Under middagen höll han dessutom ett "glimrende" tal för Sverige och för mig stackars ovärdige syndapalt, som var dess enda närvarande representant, och som av den anledningen nödgades att alldeles oförberedd svara på allt detta. Tanklöst nog hade jag inte gjort klart för mig att något sådant skulle kunna komma att av mig utkrävas, och därför gick det också som det gick. Detta vill med andra ord säga: att jag med möda framstammade något om hur imponerad jag blivit av mottagandet vid landstigningen på Norges jord, och hur tacksam jag kände mig för den storartade gästfrihet, som beretts mig av vår värd. Att jag i förskräckelsen glömde att tacka för de vackra till Sverige riktade orden märkte jag först när det var för sent. Jag tror emellertid att de närvarande inom sig urskuldade 17-åringen för dess blyghet och oförmåga samtidigt som de kände sig stolta över att vid tillfället ha haft överlägsenheten så helt och hållet på sin sida.

På aftonen samma dag gav den norska kadettkåren en storartad, av staten bekostad supé för oss svenska kadetter i studentsamfundets lokal. Där höll en norsk kadett ett väl genomtänkt och utmärkt väl framfört tal till oss, men ingen av oss själva eller våra ledare hade tänkt på att utse någon bland oss, som kunde tänkas lämplig att föra vår talan, och ännu mindre på att hjälpa denne med att få ett hyggligt svar till stånd. Och då heller ingen av våra officerare – ifrån major Örn och nedåt – ville eller kunde åtaga sig svaromålet, så tvangs till sist nr 100 Axel Wästfält, totalt oförberedd upp på tribunen. Han hade en kraftig stämma och generad var han lyckligtvis inte alls, men vad han yttrade var däremot den mest absurda blandning av bombasm och rappakalja man kan tänka sig. En passus erinrar jag mig. Det var den då han påminde sina åhörare om den bragdrika tid då Svear och nordmän i broderlig förening, i sina väldiga drakskepp drogo ned över alperna för att sprida skräck i Italiens leende dalar. Lyckligtvis uppfattades – på grund av språkskiljaktigheterna – inte allt det befängda, som vännen Axel vid detta tillfälle körde fram med, av de närvarande normännen. Tvärtom ropade de vid några tillfällen bravo, så att saken fick på så sätt ett långt bättre slut än man haft rätt att vänta. Men trots detta hade vi ändå bra stora skäl till missnöje med våra vederbörandes brist på *esprit d'arrangement*. Vad vi dessutom med all rätt ansågo oss ha anledning till missnöje med var att vid de norska kadetternas

motsvarande besök i Sverige alls inga åtgärder vidtagits för deras festliga mottagande vare sig av staten, staden, krigsskolan eller några andra, vilket, när vi sågo allt vad som i den vägen gjorts med anledning av vårt Norgebesök, föreföll oss ännu oförlåtligare än tillförne.

Under festens lopp kom en mörklad norsk kadett med mycket markerade anletsdrag fram till mig och frågade mig om mitt namn. "Bratt" svarade jag. "Platt" genmälte han. "Bratt" upprepade jag. "Platt" svarade han ånyo. Det var mig en tusan att vara döv tänkte jag, och upprepade så för tredje gången med ännu större eftertryck mitt Bratt, varpå åter motparten inföll: "Ja jeg hører jo at du heter *Bratt*, men jeg, jeg heter *Platt*, og på desse vaare navns absolute motsetning maa du tillade at vi drikker et par glas sammen." Bratt betyder nämligen på norska "brant", och är sålunda den rena motsatsen mot "platt".

Platt var en glad fyr och vi språkade en lång stund med varandra. Än i dag är jag honom dock i mitt sinne gramse *därför*: att han narrade i mig två glas aqvavit, dem jag tömde i tro att det var något slags vitt vin. Ovanpå allt vindrickande: först vid middagen och sedermera under supén, verkade dessa glas på mig därhän, att jag inte längre hade herravälde över mig själv. Det var kort sagt mitt första, men jag kan också säga mitt sista rus. Ty aldrig har jag sedan dess – så många pokaler jag än tömt i mina dagar – någonsin gått så långt, att jag därav haft någon märkbar känning.

Dagen därpå hade jag den allra förförligaste huvudvärk. Värst gav sig denna tillkänna under den 1½ mil långa marschen i djup sandmo mellan Trögstads station och Gardemoen. Hur jag då pinades, hur erbarmligt packningen tryckte och skallen värkte står inte till att beskriva. Jag lovade mig också heligt att sådant aldrig mer skulle hända mig om än aldrig så många Plattar skulle komma med aldrig så många brännvinsglas.

* * *

På lägret kamperade, om jag minns rätt, inemot 10 000 man. Utom vi kadetter och några värvade jägarkompanier tillhörde alla dessa Norges s.k. nationella trupper, vilka voro närmast att förlikna vid den dåtida svenska beväringen. Kavalleriet och artilleriet utgjorde dock härutinnan – trots deras korta övningstid – synbara undantag.

Med oss svenska och norska kadetter förenades tvenne jägarkompanier. Den bataljon, som därigenom bildades, ställdes under befäl av *oberstlieutenant* Birch, som angavs vara och som tydligen också var en av den norska arméns allra dugligaste officerare.

Kung Karl förde själv befälet över hela den på platsen förlagda styrkan. Hertigen av Östergötland, sedermera konung Oskar II var ävenledes närvarande, men förde mig veterligen intet befäl. Övningarna voro av alldeles samma art som hemma på Ladugårdsgårde. Till en början exerceade nämligen varje bataljon alldeles som om den varit absolut ensam på platsen. Längre fram anordnades dock tvenne stridsövningar, däruti hela den samlade styrkan deltog under konungens befäl.

Den första av dessa utgjordes av en utveckling å "mons" norra del av ett frontalt anfall mot en i dess södra del placerad markerad motståndare med ett bajonettanfall längs hela linjen såsom slutakt. Rätt konstlöst alltså. Den andra utfördes med tvenne mot varandra opererande styrkor också på själva övningsfältet samt på alldeles samma sätt som den föregående undantagandes att kung Karl – likt sin företrädare och namne Karl den tolfte – lånade sig några skvadroner, med vilka han red till anfall än inom den ena, än inom den andra av de kämpande parterna.

Först flöjtade han på detta sätt en rundlig tid omkring hos våra motståndare. Sedermera kom han emellertid över till vår sida och förde där rätt länge samma rumor innan turen slutligen kom till vår bataljon. För att vara så mycket säkrare på sin framgång mot den ryktbare Birch smög sig kungen på oss bakifrån under det att vi i utbredd ordning lågo i skottväxling med motståndarens infanteri. Den vakne Birch förekom honom emellertid. När kungen bröt fram fann han nämligen vår bataljon – på sätt det dåtida reglementet föreskrev – formerad i fyrkant samt under kraftig eldgivning mot de anryckande ryttarskarorna. Det var nu som det så ytterligt obehagliga uppträde ägde rum mellan kungen och överstelöjtnant Birch, varom sedermera så mycket talades, och därvid kungen förgick sig på ett mycket olämpligt sätt.

När kungen red till attack mot vår bataljon kom han denna så nära innan han hejdade sig, att när vår sista salva avgavs hans skaras alla

hästar – hans egen inräknad – helt tvärt vände. Detta förtröt honom så: att han red tätt inpå överstelöjtnant Birch och i yttersta vredesmod sporde honom om han inte fått del av den order, varuti anbefalldes: att under strid ingen fick komma motståndaren närmare än 100 steg. Hårtill svarade Birch helt lugnt: "Jo Ers majestät." Fortfarande lika uppretad utfor kungen då: "Och ändå understår du dig att ge eld på knappa 20. Hur kan du våga något sådant och det till på köpet emot mig?"; vartill Birch med samma lugna men fasta röst genmälde: "Ers Majestät! Det är inte jag, som ryckt in på så nära håll. Det är Ers majestät själv, som gjort det. Jag befinner mig på alldeles samma plats som där jag stod innan Eders majestäts anfall begynte."

Detta lika sanna som sansade svar retade emellertid kungen så att han totalt glömmade sin värdighet – gav Birchs häst ett våldsamt slag över hals och huvud, varefter han med en grov ed i galopp sprängde därifrån. Birchs häst, som var en ung, kraftig och ståtlig hingst, reste sig vid denna våldsamma misshandel kapprak, men lyckligtvis var Birch en så god ryttare, att han förmådde hålla sig kvar i sadeln, så att i *det hänseendet* ingen olycka inträffade. Däremot blev följden av denna ledsamma historia den, att Birch, som avsetts att omedelbart efter lägertidens slut utnämnas till överste och brigadchef och därefter vid första passande ledighet till general, föll i onåd hos det kränkta majestätet, förbigicks, begärde och erhöll avsked och dog – efter att en tid ha fört en enstörings sorgliga tillvaro – något år senare av grämlelse. En ny illustration till det gamla ordspråket: förliten eder icke uppå furstar!

Överstelöjtnant Birch fortsatte emellertid att göra sin tjänst lägertiden ut, och gjorde det på ett sådant sätt, att han vann allas vårt varma erkännande. Det var exempelvis en del eldledningsbestämmelser, som han tillämpade, som först långt senare vann burskap inom de europeiska arméerna, vartill kom hans snabba uppfattning, hans klara ordergivning, hans stora lugn m.m. Oss kadetter hade han långt före den för honom så olycksbådande dagen fullständigt erövrat, men då han *den dagen* upplöste bataljonen, så ville leveropen för honom aldrig taga slut, så helt stodo vi både svenskar och norrmän på hans sida i den konflikten. Orättfärdighet är nämligen orättfärdighet var

helst den än förekommer, och väl är om åtminstone ungdomen har inte blott vilja, utan också *mod* att reagera däremot.

Sista dagarna ägde en större fältmanöver på två mot varandra opererande kårer rum. Den förde oss över Eiswold fram till sydspetsen av den vackra sjön Mjösen, men om dess gång fingo vi just intet vidare begrepp. Vi voro på den tiden män i ledet och hade sålunda ingenting direkt med de större rörelserna att skaffa. Dock hade det varit för vår utbildning högeligen nyttigt om, i förening med en redogörelse för manövern gång, en kritik av de därunder utgivna ordena och utförda rörelserna lämnats. Ett gott tillfälle därtill hade man haft under hemfärden på *Orädd*. Men därpå hade våra vederbörande alls ingen tanke. I stället för att som de bort: ge kritik på båten gåvo de bokstavligen: "kritik på båten!"

När vi på återvägen hem passerade Christiania gjordes där ett par dagars uppehåll, och jag logerade då liksom vid bortresan hos min välvillige värd grossörer Holst. En av dessa dagar gav staden en stor bal för de från lägret återvändande kungliga personerna, officerarna och kadetterna, samt för befäl och kadetter på den engelska eskader, som samtidigt gästade Christiania hamn.

Det var ett lysande sällskap om mer än 1 500 personer, som den aftonen samlades, samt mer än storartad den ställiga supé varmed värdskapet mötte.

Ledsamt nog ställde vår tölpige kamrat nr 146 Ahlstedt den aftonen till ett obehagligt uppträde med en liten engelsk sjökadett, som han och ett par andra halvrusiga hans medlöpare mot balens slut, fått i sina klor. Ahlstedt – alltjämt i spetsen – flamsade och flinade omkring den lille gentlemannen, som Ahlstedt dessutom försökte tvinga att dricka ur sitt (d.v.s. Ahlstedts) champagneglas. Det var emellertid en charm att se med vilken elegant överlägsenhet denne lille femtonåring tillrättavisade de våras ohyfsade framfusighet. Först tog han fram ett visitkortsetui och utdelade med en sirlig bugning åt en och var de honom omgivande drumlarna sitt visitkort, samt vände sig – när han såg att ingen av dem begrep den läxan – med ett värdigt: "*good by gentlemen*" stilla om och avlägsnade sig, utan att låta sig störas av de dumma glosor, som på dålig engelska haglade omkring honom när han gick.

En äldre engelsk kadett med distinktionstecken hade hela tiden på avstånd iakttagit den lilles åtgöranden och när han slutligen slöt sig till den äldre, så gav denne honom en gillande nick. Jag och ett par av mina kamrater, som från en annan sida åsett uppträdandet, samt därunder flera gånger varit sinnade att ingripa, skämdes i stället så mycket mera.

Åter på Karlberg

Avskedet från Christiania var högtidligt. Hemresan gick lyckligt, och snart stodo vi åter på Skeppsholmen i vår egen huvudstad färdiga att anträda återmarschen till vårt gamla Karlberg. När avsked skulle tagas av de raska sjöbussar, som så lyckligt lotsat oss fram över djupen med alla dess lurande faror, utbrakte vår hederlige major Örn, för vilken det som skulle sägas ofta utföll lite olyckligt, ett: "leve ångkorvetten *Orädd*, dess befäl och dess besättning." Hans önskan att sätta liv i den gamla korvettens rostiga järnskrov förbluffade oss dock så, att ingen enda av oss kom sig för att hurra. Han själv var för den enda, som hurrade, och detta gjorde oss efteråt rätt ledsna både för hans skull och för de präktiga sjömannens, dem vi gärna velat ägna denna lilla hedersbevisning, om inte detta fatala om kommit i vägen.

* * *

Höstterminen 1862, julhemresan därefter, samt vårterminen 1863 förlupo på ungefär samma sätt, som de här förut skildrade, vadan därom ingenting särskilt är att anföra. Sommaren sist angivna år hade vi intet storläger, utan lägrade istället – såsom alltid under dylika förhållanden – Karlbergs Djurgård. Hösten samma år befordrades jag till korpral, och den därpå följande julen tillbringade jag – som redan nämnts – på Karlberg. Vårterminen 1864 började jag – för att taga igen allt vad jag under den föregående tiden försummat – att ordentligen språngläsa. Det lyckades mig också mycket riktigt att på dessa fyra månader göra ifrån mig lika många ämnen, som på de närmast föregående två åren, och det till och med i genomsnitt bättre betyg. Redan i maj månad kunde jag för den skull anmäla mig till undergående av de officersexamen föregående tentamina, och så

följde slutligen den 18 juni själva examen, däruti samtliga de anmälda godkändes. Jag bland dessa som nr två.

Glädjen över att det eftersträvade målet var vunnet var visserligen stor, men det var dock med vemod som man lämnade Karlberg, där man tillbrakt så många, i början visserligen lite sura, men i det hela dock så lyckliga och sorgfria år. Från många av kamraterna skildes man också med saknad. En och annan fanns det nog däremot, som man var glad att slippa helt och hållet ifrån, men även i det fallet kan man med fog säga: att det goda fullt ut uppvägde, ja överträffade det mindre goda!

Efter ett par dagars vistelse i Stockholm, därunder de på våren utgångna avåto en enklare avskedsmiddag på den dåvarande restaurangen Royal, företogs hemfärden i glädje och gamman, och omedelbart därpå min avfärd till Trossnäsfält för inträde i tjänst vid Kungl. Värmlandsfältjägarregemente. Med berättelsen därom hör till ett annat kapitel i min långa levnads historia!

Efter äldre anteckningar uppsatt och avslutad den 27 maj 1927 i mitt åttiondeandra år!

Cläs Bratt
Överste

Personförteckning¹

Harald Ahlberger (*1817 †1904) var son till prosten Johan Ahlberger. Han studerade i uppsala och efter det att han blivit prästvigd tjänstgjorde han som adjunkt vid Krigsakademien under perioden 1847–1853 och som teologie lektor och slottspastor på Karlberg under åren 1853–1865. Under sin levnad publicerade han läroböcker i hebreisk grammatik, tros- och sedelära samt kyrkohistoria. Ahlberg var gift med Maria Fredrika Elisabeth Plath.

Per Oskar Ossian Ahlgren (*1843 †1922) var son till kommandören Per Eric Ahlgren. Han antogs som kadett 1859 på nr 31. Under tiden på Karlberg utsågs han till korpral. Ahlgren utexaminerades 1864 med betyg som låg under genomsnittet och gick därefter till Kalmar regemente. Han slutade sin karriär som kapten. Ahlgren var gift med Elise Emilia Constance Johansson-Frösén.

Gustaf Adolf Ahlstedt (*1842 †19...) var son till kvartersmannen vid flottan Gustaf Ahlstedt. Han antogs som kadett 1859 på nr 146. Under kadettiden erhöll han tre belöningsjetonger för framgång i studierna och utsågs även till korpral. Ahlstedt gavs permissionsförbud i maj 1861 efter att ha stängt in sig i gymnastiksalen "i sällskap med 3 liderliga qvinfolk". Efter examen 1863, med betyg som låg under genomsnittet, gick han till Vendes artilleriregemente. Han slutade sin karriär som kapten. Ahlstedt var gift med Carolina Mathilda Böckman.

Hack Oscar Edvard d'Ailly (*1829 †1896) var son till majoren Jacob Henrik d'Ailly. Han antogs till kadett 1844 på nr 181. Som kadett erhöll d'Ailly tre belöningsjetonger för framgång i studierna och utsågs till både ordningsman och korpral. Han utexaminerades till Vendes artilleriregemente 1847 och tjänstgjorde sedan i olika omgångar på Karlberg i olika befattningar; först som kompaniofficer och adjutant och slutligen som tjänstgörande major.

d'Ailly slutade sin karriär som överste och chef för Jönköpings regemente. Han var gift med Sara Sofia Johanna Georgina Jennings.

Mikael Christer Karl d'Albedyhll (*1832 †1898) var son till sekreteraren i kabinettet för utrikes brevväxling, överceremonimästaren och friherren Carl Gustaf Eickstedt d'Albedyhll. d'Albedyhll genomgick sin officersexamen vid Svea Livgarde 1854 och tjänstgjorde som kompaniofficer på Karlberg under åren 1857–1868. Han slutade sin karriär som kapten 1882. d'Albedyhll gifte sig med Sofia Elisabet Rylander.

Karl Oskar Arnoldson (*1830 †1881) var operasångare i Stockholm. Han gjorde sin debut 1855. År 1881 begick han självmord i Karlbad, enligt uppgift i rädsla för att förlora sin röst.²

Anders Oscar Leonhard Arehn (*1844 †...) var son till kommissarien Oscar Arehn. Han antogs som kadett 1859 på nr 29. Vid Karlberg erhöll han en belöningsjetong för framgång i studierna och utsågs även till korpral. Under somrarna 1860–1863 deltog han i sjöexpeditionerna med korvetten *af Chapman*. Arehn var även en av dem som varnades efter att ha försökt anmäla sig som lika delaktiga med de kadetter som deltog i misshandeln av nr 90 Schenström den 19 november 1862. År 1864 utexaminerades Arehn med betyg som låg något under genomsnittet. Därefter gick han till flottan. Där stannade han till 1878, då han tog avsked som löjtnant. Arehn slutade sin karriär som brandchef i Sundsvall.³

Prins August (*1831 †1873) var son till Oscar I samt prins av Sverige och Norge samt hertig av Dalarna. Han var gift med Teresia av Sachsen-Altenburg.⁴

Fritz Gustaf Otto Emil von Axelson (*1831 †1894) var son till överstelöjtnanten Gustaf von Axelson. Han antogs till kadett 1844 på nr 173. Under tiden på Karlberg utsågs han till korpral och 1850 utexaminerades han med betyg som låg något under genomsnittet. Efter examen gick von Axelson till Värmlands regemente. Under perioden 1856–1861 tjänstgjorde han som kompaniofficer vid Krigsakademien och han slutade sin karriär som major. von Axelson var först gift med sin kusin, Anna Maria

Lovisa von Axelson, och efter hennes död gifte han om sig med Hedvig Adamina Taube.

Viktor Balck (*1844 †1928) var son till handlande Anders Gustaf Balck. Han växte upp i Karlskrona där hans barn- och ungdomsår präglades av miljön vid skeppsgosseskolan i Karlskrona, hans tidiga beundran av flottans matroser och soldaterna i marinregementet. Innan han antogs som kadett på Karlberg deltog Balck dels i en resa med sin morbrors handelsfartyg till Medelhavet, dels som extrakadett på Kronans fartyg. År 1861 antogs Balck som kadett på nr 73. Under tiden vid Krigsakademien väcktes Balcks för eftervärlden vida kända intresse för gymnastik och andra kroppsövningar. Han fungerade i olika omgångar som ordningsman i gymnastik och vapenföring. Därutöver erhöll han två jetonger för framsteg i studierna och utsågs även till korpral. Av den unge Balcks straffregister att döma var han i regel en skötsam kadett. Trots detta spelade han faktiskt en framträdande roll i vad som närmast kan beskrivas som ett myteri bland kadetterna. Under oroligheterna i slutet av november 1864 hjälpte Balck nr 69 Tham att krossa en av klassrummets svarta tavlor i protest mot skolledningens försök att kontrollera de äldre kadetternas närvaro. För detta tilltag sattes han i svår arrest under fjorton dagar. Balck utexaminerades 1866 med betyg som låg under genomsnittet i de teoretiska ämnena. I de praktiska ämnena tillhörde han emellertid de tre procent som hade allra högst betyg. Vid slutexamen gavs han högsta betyg i gymnastik, simning och teckning efter modell och näst högsta betyg i vapenföring (värja, bajonett och sabel). Efter examen gick Balck till Närkes regemente. Parallellt med sin militära karriär utbildade han sig vid Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm och fungerade även som lärare vid institutet från och med 1874. År 1891 lämnade Balck aktiv militärtjänst för att ägna sig åt gymnastiken. Trots detta fortsatte han att stiga i graderna och slutade som generalmajor. Balck har närmast gått till historien som gymnast och den svenska idrottens fader. I den senare rollen utgjorde han också en flitig debattör som framhöll idrottens betydelse för

nationens väl och ve. Viktor Balck var gift med Anna Kristina Forsberg.⁵

Johan Fritz Axel Gabriel Banér (*1840 †1864) var son till possessionaten och friherren Johan Banér. Han antogs som kadett 1855 på nr 154. Banér var långtifrån någon skötsam kadett och antecknades vid ett flertal tillfällen för brott mot ordningsstadgan, bland annat för att ha slagit en båtsman. År 1863 tvingades Banér lämna Karlberg på grund av sjuklighet och drygt ett halvår senare dog han i Nice, där han också begravdes.

Peter Beijerlieb (*1842 †1903) var son till bagaren Adam Petter Beijerlieb. Han antogs som kadett 1859 på nr 161. Under sin tid på Karlberg förärades han med en belöningsjetong för framsteg i studierna och blev även utnämnd till korpral. Förutom anteckningar om att ha tagit med sig punsch till en av kadettbalerna är Beijerliebs straffregister fläckfritt och hans examensbetyg låg i paritet med genomsnittet inom kadettkåren. Efter sin examen 1863 gick Beijerlieb till Norra skånska infanteriregementet, men redan efter fyra månader beviljades han tjänstledighet för att gå i dansk tjänst. I kriget mellan Danmark och Preussen deltog han i striden på ön Als, vilket renderade honom en utnämning till riddare av Dannebrogssordens tredje klass för hans tapperhet. Efter kriget återvände han till sitt svenska regemente. Vid tiden för fransk-tyska krigets utbrott 1870 befann sig Beijerlieb på kurressa i Aachen. Utan tillstånd att gå i utländsk tjänst skrev han då in sig i franska armén och fick därigenom tjänstgöra som underofficer i främlingslegionen. I samband med slaget om Orleans tillfångatogs Beijerlieb och fördes till fästningen Ludwigsburg i Würtemberg. Där satt han tills han frigavs genom en fångutväxling i april 1871. Under sommaren tog han avsked ur franska armén och återvände sedan till Sverige. I och med att Beijerlieb gått i utländsk tjänst utan tillstånd tvingades han ta avsked från Norra skånska infanteriregementet. Utan tjänst emigrerade han sedan till Amerika. Väl på andra sidan Atlanten blev han kompanichef vid tredje Pennsylvania infanteriregementet 1873. Beijerlieb var gift med Pauline Wolff från Karlsheim i Würtemberg.⁶

Theodor Bernhard Berggren (*1842 †1909) var son till kaptenen Georg Berggren. Han antogs till kadett 1858 på nr 175. Berggren utexaminerades 1864 med betyg som låg under genomsnittet. Han gick därefter till Värmlands regemente, där han slutade sin karriär som kapten. Berggren var gift med Maria Katarina Zetterberg.

Thure Bielke (*1829 †1899) var son till kammarherren och greven Nils Bielke. Han blev student 1849 och fanjunkare vid Livgardet till häst 1849. Efter officersexamen 1852 fortsatte Bielke sin karriär som officer vid nämnda regemente fram till 1859, då han tog avsked några dagar efter det att han befordrats till ryttmästare. Bielke framlevde på Sturefors slott. Han var gift med Pauline Ernestine Fouché-d'Otrante.

Carl Gustaf Waldemar Björck (*1843 †...) var son till Kommissionslantmätaren Carl Björck. Han antogs som kadett 1860 på nr 159. Björck var långtifrån någon skötsam kadett och straffades inte mindre än 12 gånger för olika förseelser. Bland dessa återfinns flera anteckningar rörande fylla samt en varning "för spring efter löst qvinnfolk." Trots detta utsågs Björck till ordningsman i gymnastik och vapenföring under två av sina kadettår. Han utexaminerades 1868 med dåliga betyg i de teoretiska ämnena, men goda vitsord i de praktiska övningarna. Efter examen gick han till Jönköpings regemente. Redan året därpå lämnade Björck regementet och reste till New York.

Rudolf Leonard Björck (*1844 †1922) var son till Kommissionslantmätaren Carl Björck. Han antogs som kadett 1859 på nr 20. Under sin tid på Karlberg utsågs han till korpral. Björck utexaminerades 1864 med genomsnittliga betyg och gick därefter till Värmlands fältjägarregemente. Han slutade sin karriär som major i armén. Utöver sin militära karriär tjänstgjorde han som gymnastiklärare och maldryckskontrollör. Björck var gift med Edla Johansson Frösén.

Johan Gustaf Björclin (*1845 †1922) var son till järnkramhandlanden Anders Petter Björclin. Han antogs som kadett 1862 på nr 208. Under kadettiden var Björclin ordningsman i musik. År 1865 utexaminerades han till Västgötadals regemente, men kom till-

baka till Karlberg 1870 som repetitör. Från och med 1873 var han amanuens vid Generalstabens parallellt med tjänstgöring som adjutant på Karlberg. I takt med studieresor till Tyskland, Österrike, Grekland, Finland och Ryssland, i kombination med uppdrag av olika slag, steg Björnin i graderna och kunde vid sitt avsked 1908 titulera sig generallöjtnant. Flera av uppdragen var av politisk art och under perioden 1895–1909 hade han plats i riksdagens första kammare. Björnin var även en flitig skribent och 1918 promoverades han som filosofie hedersdoktor vid Lunds universitet. Han gifte sig två gånger, först med Carla Elina Gabriella Rylander och sedan med Maria Wilhelmina Ulrika Strömberg.

Knut Sebastian Boman (*1822 †1893) var son till sjökaptenen Knut Salomon Boman. Han började sin militära karriär som volontär vid Jönköpings regemente och slutade som kapten. Under perioden 1850–1856 var han kompaniofficer vid Krigsakademien och mellan 1856 och 1873 tjänstgjorde han som kompanichef på Karlberg. Samma år som han lämnade denna befattning tog han även avsked från krigstjänst. Boman var gift med Karin Cecilia Flygare.

Karl Johan Bohman (*1816 †1882) studerade i Uppsala och disputerade 1842. Året därpå anställdes han som lärare vid Stockholms Lyceum och 1851 övertog han verksamheten tillsammans med Otto von Feilitzen. När Stockholms lyceum höstterminen 1875 sammanslogs med Stockholms Ateneum övergick Bohman till en tjänst vid det nya läroverket.⁷

Elof von Boisman (*1830 †1918) var son till överstelöjtnant Georg Gabriel Boisman. Han antogs som kadett 1844 på nr 50. Under sin kadettid utsågs han till både ordningsman och korpral. Efter examen 1850 gick von Boisman till Andra livgrenadjärsregementet. Därefter genomgick han kursen vid Gymnastiska Centralinstitutet och under perioden 1864–1867 tjänstgjorde han som lärare i gymnastik och vapenföring vid Karlberg. von Boisman slutade sin karriär som överstelöjtnant och chef för Västerbottens fältjägarbatal. Han var gift med Ida Emerence Caroline Sylvan.

Claës August Christian Bratt (*1844 †1937), se uppsatsen "Introduktion till Claës Bratts *Kadettminnen*" i denna volym.

Karl Mauritz Bratt (*1815 †1880) var son till fänriken och godsägaren Christian Bratt. Han blev underofficer vid Värmlands regemente 1832 och slutade sin karriär som kapten 1848. Bratt framlevde sedan som godsägare och var även aktiv i kommunens styrelse. Han var gift med Sofia Magdalena Lilliehöök.⁸

Carl Johan Marianus Burman (*1823 †1907) var son till överstelöjtnanten Johan Jakob Burman. Han antogs som kadett 1837 på nr 91 och under sin kadettid utsågs han till korpral. Efter examen 1843 gick Burman till Svea artilleriregemente. År 1849 deltog han i danska kriget som sekundlöjtnant vid danska artilleribrigaden. Under perioden 1855–1863 var Burman kompanichef vid Krigsakademien. Han tog avsked 1873 som kapten och slutade sin karriär som gymnastiklärare vid Umeå högre läroverk.

Johan Erik Algernon Börtzell (*1840 †1918) var son till kaptenen Johan Adolf Börtzell. Efter studier i Uppsala påbörjade han sin utbildning vid teknologiska institutet i Stockholm 1857 och 1860 tog han examen från den senare utbildningsanstaltens fackskola för maskinbyggnadskonst och mekanisk teknologi. Under sitt yrkesverksamma liv arbetade han som ingenjör och han slutade sin karriär som hovintendent. Börtzell var gift med Hedvig Aurora Matilda (Thilda) Widmark.⁹

Carl Knut Börtzell (*1846 †1932) var son till kaptenen Johan Adolf Börtzell. Han antogs som kadett 1860 på nr 122. Under sin kadettid erhöll han två bronsjetonger för framgång i studierna och utsågs även till korpral. Efter examen 1865 med mycket goda betyg gick Börtzell till Göta artilleriregemente. Efter fem år tog han avsked och gick sedan i rysk tjänst. Börtzell gifte sig två gånger. Först med Vilhelmina Lazarew, och efter hennes död gifte han sig med Emma Elisabet Dorotea Michelson. Han skiljde sig dock från sin sista fru.

Thure Nicolaus Cederström (*1843 †1924) var son till översten och friherren Clas Anton Cederström. Han antogs som kadett 1858 på nr 129. Under sin tid på Karlberg utsågs han till både korpral och ordningsman (gymnastik, fäktning och vapenföring). Ceder-

ströms straffregister var inte fläckfritt, utan han antecknades ett par gånger för rökning och frånvaro. Han utexaminerades 1868 med låga betyg i de teoretiska ämnena och mycket goda vitsord i de praktiska övningarna. Efter examen gick Cederström till Livgardet till häst. Han tog emellertid avsked redan 1871 och framlevde sedan som målare. År 1882 blev Cederström Agrée vid Akademien för de fria konsterna (numera Konstakademien). Han bosatte sig sedan i München. Cederström var gift med Elise Semler, dotter till historiemålaren Heinrich Semler.

Claes Robert Adolf Charpentier (*1832 †1909) var son till överstelöjtnanten Jean Toussaint Charpentier. Han antogs som kadett 1850 på nr 120 och utsågs till korporal under sin tid på Karlberg. Efter examen 1855 gick Charpentier till Västmanlands regemente. Under perioden 1859–1869 tjänstgjorde han som kompaniofficer på Karlberg. Charpentier slutade som direktör för centralfängelset på Nya varvet vid Göteborg. Han var gift med Helena Elisabet Augusta Geijer.

Jules Henri Cramér (*1827 †1910) var son till en schweizisk lantbrukare Jean-Georges Cramér. Cramér kom till Sverige 1849 som studerande vid Lunds universitet. Därefter arbetade han som lärare vid Stockholms Lyceum och som extralärare i franska språket på Karlberg under åren 1856–1873. Därefter blev han schweizisk konsul i Stockholm. Cramér var gift med Mathilda Rosén.

Anton Fredrik Cronstedt (*1838 †1904) var son till konteramiralen och greven Claës August Cronstedt. Han antogs som kadett 1855 på nr 132. Under kadettiden utsågs han till både primarie i klassen och ordningsman i gymnastik. Därtill erhöll han också en jetong för framgång i studierna och utnämndes till korporal. Dessa utmärkelser och hedersuppdrag till trots var Cronstedts uppträdande långtifrån exemplariskt. Han straffades vid ett flertal tillfällen. Bland de grövre förseelserna finns uppgifter om att Cronstedt skall ha misshandlat nyantagna kadetter och varit berusad under rekognoseringsövningarna. Han utexaminerades emellertid från Karlberg 1861 med mycket goda betyg och gick därefter till Marinregementet i Karlskrona. Cronstedt slutade sin

karriär som överstelöjtnant. Han gifte sig med Ermance Adelaide Jeannette (Emma) Schmitterlöw.

Carl Udo Dieterich (*1838 †1875) var son till rektor Udo Waldemar Dieterich. Han tog examen vid Skogsinstitutet 1859 och tjänstgjorde sedan som extra överjägmästare i Stockholm. Under perioden 1861–1873 tjänstgjorde Dieterich som extralärare i tyska språket på Karlberg.

Erik Philip Gammal Ehrencrona (*1806 †1858) var son till häradshövdingen Samuel Gammal Ehrencrona. Han blev furir 1821 och utsågs till kapten 1840. År 1844 gavs Ehrencrona befäl över Näs kompani och 1855 tog avsked från sin tjänst som kompanichef.¹⁰

Nils Axel Anders Algernon af Ekenstam (*1843 †1902) var son till kaptenen Johan Otto Ekenstam. Han antogs som kadett 1859 på nr 147, men lämnade Krigsakademien samma år. Ekenstam slutade sin karriär som stationsinspektör. Han gifte sig med Berta Diona Nathhorst.

Elliot. Se Abraham Josephson.

Fredrik Olof Pehr Ennes (*1823 †1862) var son till majoren Pehr Fredrik Ennes. Han antogs som kadett 1837 på nr 71. Under sin tid vid Krigsakademien utsågs han till både ordningsman och musikprimarie. Efter examen gick Ennes till Upplands regemente och under perioden 1851–1861 var han åter vid akademien, först som kompaniofficer och sedan som kompanichef. Ennes slutade sin karriär som löjtnant.

Bror Henrik Falkenberg (*1835 †1900) var son till kammarherren och friherren Carl Axel Falkenberg. Han antogs som kadett 1852 på nr 107. Under sin tid som kadett utsågs Falkenberg till korporal, men degraderades från nämnda befattning på grund av att han under en av rekognoseringsexpeditionerna lämnade området under ett dygn samt uppträdde med "sturskhet" gentemot löjtnant Matton. Bland annat skall han ha gjort oförskämda yttranden när han blev tillsagd att han inte fick röka cigarr. Därutöver straffades Falkenberg vid ytterligare ett antal tillfällen för besök av värdshus, sen hemkomst samt skuldsättning. År 1860 tog Falkenberg examen med betyg som låg långt under genomsnittet. Han gick därefter till Skånska husarregementet, men lämnade aktiv

tjänst redan 1862. Falkenberg deltog sedan i dansk-tyska kriget 1864.

Oscar Waldemar Falkman (*1843 †19...) var son till överdirektören Ludvig Bernhard Falkman. Han antogs som kadett 1858 på nr 61. Under sin tid på Karlberg erhöll han en belöningsjetong för framgång i studierna och utsågs även till korpral och ordningsman i musik. Vid examen 1864 fick Falkman dåliga betyg i de teoretiska ämnena, men goda vitsord i de praktiska övningarna. Därefter gick han till Närkes regemente. Falkman slutade sin karriär som överste. Han tjänstgjorde också som gymnastiklärare.

Otto Teodor Fabian von Feilitzen (*1820 †1889) var son till majoren Olof von Feilitzen. Han promoverades till filosofie doktor i Uppsala 1845. Tillsammans med Karl Johan Bohman förestod han Stockholms Lyceum under perioden 1851–1874. von Feilitzen gjorde sig även känd som skriftställare och folklivsforskare. Han gifte sig med Maria Eleonora Karolina Lovisa Leyonmarck.¹¹

Carl Berndt Edvard Fock (*1841 †1911) var son till översten och friherren Frans Vilhelm Reinhold Fock. Han antogs som kadett 1855 på nr 170. Under sin tid på Karlberg erhöll Fock en belöningsjetong för framgång i studierna. Efter examen med genomsnittliga betyg 1859 gick han till Skånska husarregementet. Fock slutade sin karriär som överstelöjtnant. Han var gift med Clara Gustava Sofia von Hennigs.

Gustaf Albin Forsell (*1839 †1888) var son till kronofogden Gustaf Forsell. Han antogs till kadett 1855 på nr 150 och utexaminerades 1865. Under sin kadettid straffades Forsell inte mindre än 18 gånger för olika brott mot ordningsstadgan. Bland de mer anmärkningsvärda bland dessa händelser var då han anmäldes för att tillsammans med nr 116 Sparre ha slagit två gesäller i staden och när han kom hem full åkande på en avträdesvagn. Efter examen 1865, med betyg som låg långt under genomsnittet, gick Forsell till Jönköpings regemente. Han lämnade emellertid regementet redan året därpå. År 1873 tog han avsked ur armén och han dog slutligen i New York.

Carl Axel Geijer (*1846 †1901) var son till löjtnanten Carl Geijer. Han antogs som kadett 1862 på nr 157. Geijer utsågs under sin kadettid till korpral och utexaminerades 1865. Efter examen gick han till Värmlands fältjägarregemente och han slutade sin karriär som överstelöjtnant. Vid sidan om sin militära karriär var han gymnastiklärare i Åmål och Kristinehamn samt ledamot av Lantbruksakademien. Geijer var gift med Ida Malvina Petré.

Vilhelmina Charlotta (Mina) Gelhaar (*1837 †1923) var dotter till kammarmusikus Fredrik Otto Gelhaar och hovsångerskan Fredrika Matilda Ficker. Gelhaar tillhörde Operascenens (kungliga Stora teaterns) ensemble under perioden 1858–1866. Hon gifte sig två gånger, först med Eugen Fredrik Oskar Ludvig von Stedingk och efter hans död med Johan August Wallenstein.¹²

Otto Evald Gestrin (*1842 †1893) var son till grosshandlaren Johan Ludvig Gestrin. Han antogs som kadett 1858 på nr 106. Under sin tid på Karlberg utsågs Gestrin till både musikordningsman och korpral, men degraderades från korpralskapet i december 1864 efter att ha varit full på Berns schweizeri. Han utexaminerades 1865 med genomsnittliga betyg och gick därefter till Andra livgardet. Gestrin slutade sin karriär som kapten. Han var gift med Ida Falkman.

Charles François Gounod (*1818 †1893) var en fransk klassisk kompositör. Han slog igenom med operan *Faust* år 1859.¹³

Robert Peter August Gravenhorst-Löwenstierna (*1840 †...) var son till medicine doktor Anton Gravenhorst-Löwenstierna. Han antogs som kadett 1855 på nr 168. Under somrarna 1856–1860 deltog Gravenhorst-Löwenstierna i sjöexpeditionerna med korvetterna *af Chapman* och *Jarramas*. Vidare utsågs han till gymnastikprimarie och korpral. Efter examen 1861 med genomsnittliga betyg gick Gravenhorst-Löwenstierna till flottan. Han slutade sin militära karriär som löjtnant i Skärgårdsartilleriet 1872, men kunde då även titulera sig kammarherre. Gravenhorst-Löwenstierna ägde Vegeholms slott utanför Ängelholm.

John Cyprian Grischotti (*1841 †...) var son till konditorn Christian Grischotti. Han antogs som kadett 1857 på nr 12. Under somrarna 1857–1862 deltog Grischotti i sjöexpeditionerna med kor-

vetterna *af Chapman* och *Jarramas* och under det sistnämnda året utsågs han till korpral. Han antecknades även för en rad smärre brott mot ordningsstadgan, bland annat gavs han permissionsförbud vid två tillfällen för att trots tillsägelse ha vägrat att klippa sig. Efter examen 1863 med genomsnittliga betyg gick Grischotti till flottan. Han befordrades till kapten 1880.

Gustav V (*1858 †1950) var son till Oscar II och blev kung av Sverige 1907. Han var gift med Victoria av Baden.¹⁴

Robert Georg von Hedenberg (*1830 †1898) var son till landshövdingen och generaladjutanten Carl August von Hedenberg. Han antogs som kadett 1849 på nr 44. Under somrarna 1850–1852 deltog von Hedenberg i sjöexpeditionerna med korvetten *Jarramas* och 1852, samma år som han utexaminerades, utsågs han till korpral. Efter examen gick han till flottan. Under åren 1860–1863 tjänstgjorde von Hedenberg som kompaniofficer vid Krigsakademien och under det sistnämnda året även som biträdande lärare i engelska språket. Åren därpå var han i fransk örlogstjänst och deltog då i blockaden av Mexicos västkust samt intagandet av Acapulco, Mazatlan och Guaymas. von Hedenberg slutade sin karriär som kommendör och kommendant i Karlskrona. Han var gift med Agnes Maria Weidenhielm.

Frans Isak von Heland (*1843 †1923) var son till överstelöjtnanten Isak Fredrik von Heland. Han antogs som kadett 1857 på nr 200. von Heland erhöll en belöningsjetong för framgång i studierna och utsågs även till korpral. Han utexaminerades till Svea livgarde 1862 med goda betyg och han slutade sin militära karriär som överste och chef för Jämtlands fältjägarregemente. von Heland var även kompositör och skrev operetter, sånger och marscher. Han gifte sig två gånger. Först med Julia Christina Krokstedt, och efter hennes död gifte han om sig med Ellen Sofia Rådberg.

Elis Bruno Hollsten (*1840 †19...) var son till kaptenen Jonas Elis Hollsten. Han antogs som kadett 1856 på nr 196. Under somrarna 1858–1861 deltog Hollsten i sjöexpeditioner med korvetterna *af Chapman* och *Jarramas*. Därtill utsågs han till primarie samt

ordningsman i gymnastik och fäktning. Efter examen 1862, med mycket goda vitsord i de praktiska övningarna, gick Hollsten till flottan, men överflyttades sedan till skärgårdsartilleriet. Han slutade sin karriär som kommendörkapten av andra graden. Hollsten var även chef för Stockholms brandkår.

Herman Birger Holmberg (*1844 †1935) var son till apotekaren Johan August Holmberg. Han antogs som kadett 1859 på nr 105. Holmberg erhöll tre belöningsjetonger för framgång i studierna under sin kadettid och utsågs även till ordningsman. Efter examen 1863 gick han till Vendes artilleriregemente och han slutade sin karriär som överste och chef för Norrlands artilleri. Holmberg gifte sig med Louise Josefine Hedenblad.

Carl Ernst Christer Horn (*1829 †1882) var son till greven och kammarherren Baltzar Filip Salomon Horn. Horn blev officer vid Marinregementet 1849 och tjänstgjorde först som kompaniofficer och sedan som kompanichef på Karlberg under åren 1855–1874. Han slutade sin karriär som kapten. Horn var gift med Emma Sofia Olivia Rosenblad.

Carl Magnus Ingelman (*1842 †19...) var son till rådmannen Magnus Gabriel Ingelman. Han antogs som kadett 1858 på nr 9. Under somrarna 1859–1863 deltog Ingelman i sjöexpeditioner med korvetterna *Jarramas* och *af Chapman*. Därtill erhöll han en belöningsjetong för framgång i studierna samt utsågs även till ordningsman och korpral. Efter examen 1864 gick Ingelman till flottan och 1908 var han konteramiral.

Ernst Adolf Jakobsson (*1845 †...) var son till grosshandlaren Lars Jakobsson. Han antogs som kadett 1859 på nr 108, men lämnade Krigsakademien redan 1860 på grund av sjuklighet. Jakobsson återkom sedan 1866 på nr 165. Under sin andra period på Karlberg utsågs han till ordningsman i musik, men straffades även för ett par förseelser. Bland annat sattes han i svår arrest i februari 1868 på grund av skuldsättning. Jakobsson utexaminerades 1869 med betyg som låg något under genomsnittet. Han gick sedan till Smålands husarregemente och lämnade sin tjänst som underlöjtnant 1877. Jakobsson flyttade sedan till Ryssland.

Lars Gustav Jegerhjelm (*1845 †1917) var son till kaptenen Carl Gabriel. Han antogs som kadett 1859 på nr 5. Under sin tid vid Krigsakademien erhöll Jegerhjelm en belöningsjetong för framgång i studierna och utsågs även till korpral. Efter examen 1864 med betyg som låg under genomsnittet gick han till Första livgrenadjärsregementet. Jegerhjelm slutade sin karriär som överstelöjtnant. Han var gift med Ingeborg Maria Cecilia Nordwall.

John Gustaf Philip Marc Jennings (*1842 †1911) var son till rytmästaren Gustaf Adolf Fredrik Jennings. Han antogs som kadett 1858 på nr 79. Under sin kadettid utsågs Jennings till såväl primarie som ordningsman och under slutet av sin utbildning blev han även utnämnd till korpral. Trots dessa utmärkelser var han ingen exemplarisk kadett. Jennings straffades fem gånger för brott mot ordningsstadgan och han sattes bland annat i lindrig arrest för att han varit hård mot nyankomna kamrater. År 1863 tog han examen med medelmåttiga betyg och gick sedan till Upplands regemente. Jennings slutade sin karriär som major. Han var gift med Julia Georgina Ottiliana (Lilly) von Heijne.

Carl Henric Walter Jochnick (*1825 †1899) var son till översten Jonas Jochnick (adlad af Jochnick). Han genomgick officersexamen vid Göta artilleriregemente 1845 och slutade sin militära karriär som löjtnant. Jochnick undervisade på Karlberg från och med 1851 ända fram till sin död. Bland de ämnen han undervisade i kan nämnas matematik, mekanik, artillerivetenskap, handgevärslära, målskjutning, kemi och naturalhistoria. Därutöver skrev Jochnick en lång rad läroböcker inom såväl matematik som rent militära ämnen. Hans befattning på Karlberg drogs in 1874, varefter hans undervisningsskyldighet minskade betydligt. Därefter undervisade Jochnick även vid Krigshögskolan och sedermera Artilleri- och Ingenjörshögskolan. Han var gift med Emelina Sofia Wingstedt.

Abraham Josephson (*1770 †1825) var son till Elias Joseph Peiser av den Judiska nationen. Josephson kom till Sverige från Prenzlau i norra Brandenburg 1795 och året därpå gifte han sig med Blomma Magnus från Mecklenburg. År 1797 tillträdde Josephson som matentreprenör på Karlberg och han avancerade

sedan till ekonomikamrer och slutligen ekonomidirektör. Allt sedan hans dagar kallades matentreprenören på Karlberg för "Juden" och så fortgick fram till 1883 då mathållningen övergick till Krigsskolans regi. År 1816 lät Josephson döpa sina barn och hans söner gavs namnet Elliot. Anledningen till detta var bland annat att på den tiden fick inte en person av mosaisk trosbekännelse inneha ett statligt ämbete i Sverige.¹⁵

Charles Wilhelm Kantzow (*1844 †1933) var son till majoren och ståthållaren på Drottningholms slott, friherren Johan Albert Kantzow. Han antogs som kadett 1859 på nr 127. Under sin tid på Karlberg utsågs Kantzow till korpral innan han utexaminerades 1864 med betyg som låg under genomsnittet. Efter examen gick han till Livregementets grenadjärkår och han slutade sin karriär som major. Under perioden 1874–1877 var Kantzow kompaniofficer på Karlberg. Han gifte sig i England med Jane Elisabeth Dickson.

Karl XV (*1826 †1872) var son till Oscar I och blev kung av Sverige och Norge 1859. Han var gift med Lovisa av Nederländerna.¹⁶

Carl Otto af Klercker (*1838 †1892) var son till överstelöjtnanten Jonas Reinold af Klercker. Han antogs som kadett 1855 på nr 57 och under sin tid på Karlberg utsågs han till såväl primarie som korpral. af Klercker utexaminerades 1859 med goda vitsord i de praktiska övningarna och gick därefter till Husarregementet Konung Carl XV. Han slutade sin karriär som löjtnant.

Erik Gustaf Klingenstierna (*1822 †1894) var son till majoren Samuel Klingenstierna. Han genomgick officersexamen 1842 och utsågs därefter till underlöjtnant vid Ingenjörskåren. Under perioden 1847–1870 tjänstgjorde Klingenstierna som lärare i befästningskonst på Karlberg och mellan åren 1859 och 1867 fungerade han även som styresman för övre avdelningen vid Krigsakademien. Han slutade sin karriär som överste. Klingenstierna var gift med Dorotea Augusta af Klercker.

Knut Alfred af Klinteberg (*1834 †1905) var son till lagmannen och friherren Andreas Magnus af Klinteberg. Han antogs som kadett 1850 på nr 169. Under sin tid vid Krigsakademien erhöll af Klin-

teberg en belöningsjetong för framgång i studierna och utsågs även till gymnastikprimarie. Efter examen 1855 gick han till Smålands grenadjärsbataljon. Redan 1857 var han tillbaka på Karlberg som biträdande lärare i gymnastik och fäktning. af Klinteberg tjänstgjorde där fram till 1860, dels som lärare, dels som kompaniofficer. Han slutade sin karriär som överste. af Klinteberg var gift med Fredrika Catarina Ottiliana Aschan.

Gustaf Jacob Ulrik Koskull (*1841 †1894) var son till översten och kabinettskammarherren, friherre Ulrik Koskull. Han antogs som kadett 1858 på nr 41. Under sin tid på Karlberg utsågs Koskull till musikordningsman och korpral samt tjänstgjorde även som kammarpage hos drottningen. Han antecknades även sex gånger för smärre förseelser. Efter examen 1868, med betyg under genomsnittet, gick han till Svea livgarde, där han slutade sin karriär som kapten. Koskull var känd som sånglärare.

Jacob Christian Kull (*1844 †...) var son till possessionaten Jacob Kull. Han antogs som kadett 1861 på nr 180. Under sin kadettid utsågs Kull till både ordningsman och korpral. Efter examen 1868, med låga betyg i de teoretiska ämnena och goda vitsord i de praktiska övningarna, gick han till Skånska husarregementet. Kull befordrades till ryttmästare 1888.

Sven Adolf C:son Lagerberg (*1815 †1890) var son till kommandörkaptenen Carl Lagerberg. Han antogs som kadett 1829 på nr 84 och utexaminerades inte förrän 1841. Under sina tolv år vid Krigsakademien gjorde han inte mindre än sex sjöexpeditioner och erhöll fem belöningsjetonger för framgång i studierna. Därtill utsågs han till både primarie och korpral. Efter examen gick Lagerberg till flottan och han slutade sin karriär som kommandörkapten av första klass. Han var gift med Agnes Charlotta Vilhelmina Trotzig.

Gustav Otto Robert Lagerbring (*1847 †1921) var son till majoren och friherren Carl Gustav Lagerbring. Han antogs som kadett 1864 på nr 3 och utexaminerades 1866. Efter examen med betyg under genomsnittet gick han till Upplands regemente och efter bland annat tjänstgöring som amanuens vid generalstaben tog han avsked 1889 som kapten. Därefter följde en framgångsrik

civil karriär som bland annat riksdagsman och direktör för försäkringsbolaget Skandia. Lagerbring slutade sin karriär som landshövding i Göteborgs och Bohus län. Han var gift med Hedvig Gustava Albertina Vilhelmina Nisbeth.

Karl Gustav Lagercrantz (*1816 †1867) var son till assessorn Carl Jakob Lagercrantz. Efter två års studier i Uppsala påbörjade han sin militära karriär som sergeant vid Svea artilleri. Året därpå, 1836, genomgick han sin officersexamen. Med åren steg Lagercrantz i graderna och 1859 kunde han titulera sig överstelöjtnant. Under åren 1861–65 tjänstgjorde han som guvernör vid Krigsakademien och utnämndes även till överste. Samma år som Lagercrantz lämnade sitt uppdrag som guvernör utsågs han till landshövding i Jämtlands län och året därpå tog han plats i riksdagens första kammare och blev även statsråd samt chef för finansdepartementet. Han tog avsked 1867 och dog en kort tid därefter. Lagercrantz var gift med Augusta Emerentia Carolina Zethelius.

Augusta Catharina Elisabet Lagercrantz (*1853 †1934) var dotter till översten och landshövdingen Karl Gustav Lagercrantz. Hon gifte sig 1876 med kammarherren Reinhold Filip Otto Blomstedt.¹⁷

Sofia Margareta Carolina Lagercrantz (*1851 †1934) var dotter till översten och landshövdingen Karl Gustav Lagercrantz. Hon gifte sig 1874 med generallöjtnanten i armén, överkommendanten i Stockholm, förste adjutanten hos konungen och chefen för konungens stab, Casten Abraham Carl Warberg.¹⁸

Fredrik Larsson (*1822 †1900) var son till regementsskrivaren Carl Larsson. Han undervisade i tyska språket på Karlberg under åren 1850 till 1873. Larsson slutade sin karriär som kapten.

Liss Olov Larsson (*1838 †1896) var son till riksdagsmannen i bondeståndet Liss Lars Olsson. Likt sin far ägnade han sitt liv åt politiken och 1865 valdes han till landstingsman och vid representationsförändringen 1867 valdes han in som ledamot i riksdagens andra kammare. I sin politiska gärning ägnade han sig framförallt åt att plädera för sparsamhet med statens medel och

var bland annat med om att förhindra genomförandet av en ny härordning under slutet av 1800-talet.¹⁹

August Gottlieb Nils Leijonhjelms (*1845 †1911) var son till överstelöjtnanten Nils Erik Malkolm Leijonhjelms. Han antogs som kadett 1859 på nr 121. Under sin tid på Karlberg gjorde Leijonhjelms fyra sjöexpeditioner med korvetten *af Chapman* och utsågs även till korpral samt ordningsman i musik. Efter examen 1867 med medelmåttiga betyg gick han till flottan och 1888 överfördes han till flottans reserv såsom kapten. Leijonhjelms var gift med amiralsdottern Hedvig Ehnemark.

Anna Maria Lenngren (*1754 †1911) var dotter till professorn Magnus Brynolfsson Malmstedt i Uppsala. Hon var en av det svenska 1700-talets mest framträdande kvinnliga författare och skrev såväl tillfällighetsdikter som satirer. Anna Maria Lenngren var gift med kommerserådet Carl Peter Lenngren.²⁰

Alexander Magnus Leuhusens (*1821 †1903) var son till kaptenen och friherren Gustaf Leuhusen. Han antogs som kadett 1836 på nr 134. Under sin kadettid gjorde han två sjöresor, en med linjeskeppet *Prins Oscar* och en med fregatten *Götheborg*. Vidare utsågs han till såväl ordningsman som korpral och erhöll inte mindre än fem belöningsjetonger för sina studieresultat. Efter examen 1841 gick Leuhusen till Livbeväringensregementet, men redan 1844 var han tillbaka på Karlberg som kompaniofficer. År 1849 överfördes han till Närkes regemente och 1853 utsågs han till ordonnansofficer hos kronprins Oskar. Denna utnämning följdes sedan av befordran till kronprinsens adjutant (1858) och sedermera adjutant hos Oskar I (1859). Leuhusen slutade sin karriär som chef för Jönköpings regemente och vid sitt avsked 1884 befordrades han till generalmajor och överfördes till generalitetets reserv. Leuhusen var gift med Adelaide Teresia Paulina Ahlberg.

Carl Malkolm Lilliehöök (*1847 †1928) var son till majoren Fredrik Gustaf Lilliehöök. Han antogs som kadett 1862 på nr 205. Som kadett erhöll han tre belöningsjetonger för framgång i studierna samt utsågs till både ordningsman och korpral. Därtill fungerade han även som kammarpage hos änkedrottningen 1863. Lilliehöök

tog sin examen 1865 med betyg över genomsnittet och gick där-
efter till Värmlands regemente. Som militär nådde han aldrig
längre än till kapten, men genom tjänstgöring som ordonnans-
officer hos kronprins Gustav under dennes utbildningsresor i
mitten av 1870-talet påbörjades en karriär vid hovet som slutade
med en utnämning till förste hovmarskalk 1907. Lilliehöök var
gift med Anna Margareta Ekelund.

Sofia Magdalena Lilliehöök (*1823 †1908) var dotter till kaptenen
Gustaf Malkolm Lilliehöök. Hon gifte sig 1843 med kaptenen
Carl Mauritz Bratt.²¹

Willehad Limmeliuss (*1811 †1883) var son till stadsmajoren Nils
Limmeliuss. Han började sin karriär vid Smålandshusarregemente,
men sökte sig redan som underofficer till Svea artilleriregemente.
Under åren 1848–1875 tjänstgjorde han som ridlärare på Karl-
berg. Han utnämndes till major innan han tog avsked 1879. Lim-
neliuss var gift med Emilia Carolina Wallin.

Adam Ernst Axel Lindencronas (*1842 †1910) var son till kammar-
herren Gustaf Gabriel Gudmund Lindencrona. Han antogs som
kadett 1859 på nr 35. Under åren på Karlberg erhöll han två
belöningsjetonger för framgång i studierna. Han var även en av
dem som varnades efter att ha försökt anmäla sig som lika delak-
tiga med de kadetter som deltog i misshandeln av nr 90 Schen-
ström den 19 november 1862. Efter examen 1863 med genom-
snittliga betyg gick Lindencrona till Närkes regemente, men
redan året därpå tog han tjänst i danska armén som sekund-
löjtnant. Som dansk officer deltog Lindencrona i försvaret av
Dybböls skansar samt i striden på ön Als under det dansk-tyska
kriget 1864. Efter hemkomsten till Sverige dröjde det inte längre
än tre år innan han tog avsked ur krigstjänsten. Därefter flyttade
Lindencrona till Finland och tjänstgjorde bland annat vid järn-
vägsbyggnader och telegrafstationer. Han slutade sin karriär som
Post- och telegraftjänsteman av andra klassen vid Nystads kabel-
station.²²

Carl Gustaf Lindmarks (*1826 †1892) var son till kontraktsprosten
Gustaf Fredrik Lindmark. Han antogs som kadett 1843 på nr 198.
Som kadett gjorde han sammanlagt tre sjöexpeditioner, först med

fregatten *Josephine* och sedan med korvetterna *Najaden* och *Jarramas*. Därtill utsågs Lindmark till både ordningsman och korpral samt erhöll fem belöningsjetonger för framgång i studierna. Efter examen 1846 gick han till flottan och under åren 1851 till 1853 var han i engelsk örlogstjänst och deltog bland annat i expeditioner till Moçambique. Mellan 1857 och 1859 var Lindmark tillbaka vid Krigsakademien som kompaniofficer och 1866 utsågs han till major vid skärgårdsartilleriet. Han blev till sist chef för Stockholms station och han slutade sin karriär som kommendör. Lindmark var gift med Jenny Wahlberg.

Hjalmar Ling (*1820 †1886) var son till den svenska gymnastikens grundare Pehr Henrik Ling. Han fortsatte sin faders värv som lärare vid Gymnastiska centralinstitutet och gav även ut en rad böcker i ämnet. Ling var gift med Josephina Rolf.²³

Alfred Theodor Littorin (*1837 †1905) var son till handlanden Anton Ulrik Littorin. Han antogs som kadett 1854 på nr 73. Under sin tid på Karlberg deltog Littorin i en sjöexpedition med korvetten *Jarramas* och var både primarie och ordningsman i musik. Vidare tjänstgjorde han även som ordningsman i 4 klass och som kadettkorpral. Från de sistnämnda befattningarna degraderades han emellertid i december 1860 efter det att han bundit fast löjtnant Larssons stol i lektionssalen och sedan försmädligt erbjudit honom en annan stol. Efter examen 1861, med medelmåttiga betyg, gick Littorin till Upplands regemente och mellan 1865 och 1869 var han kommenderad till Gymnastiska centralinstitutets gymnastikkurser. Under 1868–1870 tjänstgjorde han som lärare i gymnastik och vapenföring på Karlberg och åren därefter fungerade han som fäktmästare vid Uppsala universitet, gymnastiklärare vid Högre allmänna läroverket i Uppsala samt lärare vid Uppsala folkskolelärarseminarium. Littorin utsågs till major i armén tre år före sin död. Han var gift med Gustava Amalia Gagge.

Sven Lundblad (*1776 †1837) var son till torparen Anders Svensson. Efter skola och gymnasium i Skara påbörjade han sina studier i Uppsala 1799 och 1827 blev han teologie professor. Två år senare utnämndes han till biskop i Skara. Lundblad var även

aktiv i samband med 1823 samt 1828–30 års riksdagar. Han var gift med Katarina Helena Afzelius.²⁴

Per Sven Willgott Lundblad (*1816 †1882) var son till biskopen Sven Lundblad. Han disputerade i Uppsala 1842 och tjänstgjorde som lärare på Karlberg under åren 1850 till 1873. Under början av 1850-talet undervisade han i svenska, fysisk geografi, teologi och tyska. Från och med 1855 hade Lundblad ett lektorat i svenska och engelska språken samt fysisk geografi. Han var gift med Emerentia Maria af Sandeberg.

Christian Lundeberg (*1842 †1911) var son till brukspatronen Johan Ulrik August Lundeberg. Han antogs som kadett 1858 på nr 179. Under sin tid på Karlberg erhöll han två belöningsjetonger för framgång i studierna och utsågs även till kadettkorpral. Efter examen 1861 med goda betyg gick Lundeberg till Dalregementet, men tog redan som löjtnant avsked 1874. Dessförinnan hade han skaffat sig en examen från Ultuna lantbruksinstitut och tagit över som disponent vid Forsbacka bruk. Han valdes in i riksdagens första kammare 1886 och blev ledare för dess konservativa och protektionistiska parti 1899. Lundeberg intresserade sig framförallt för försvars- och unionsfrågorna och som spelade som statsminister en avgörande roll vid unionsfrågans behandling på riksdagen 1905. Han var gift med Anna Elfbrink.²⁵

Pehr Johan Lundmark (*1842 †...) var son till kammarrättsrådet Pehr Lundmark. Han antogs som kadett 1860 på nr 56. Under sin tid på Karlberg utsågs han till ordningsman (bl.a. i musik) och kadettkorpral. Lundmarks straffregister var inte fläckfritt, utan han antecknades inte mindre än sex gånger för smärre förseelser (bland annat punschdrickande). Lundmark utexaminerades 1868 med betyg som låg under genomsnittet. Efter examen gick han till Norrbottens fältjägarkår. År 1880 befordrades han till kapten.

Johan Gustaf Lyström (*1803 †1884) var son till klädesfabrikören Erik Lyström. Han började sin militära bana som skeppsgosse 1812 och 1818 blev han sergeant vid Svea artilleriregemente. Han blev sedan fänrik vid Första livgrenadjärsregementet 1823 och från 1833 till 1876 tjänstgjorde han på Karlberg. Under sina

tre första år på akademien fungerade han som kompaniofficer och därefter såsom kvartermästare. Lyström erhöi majors avsked 1853. Han var gift med Emma Johanna von Schneidau.

Gustaf August Mannerheim (*1840 †1906) var son till kammarherren, överstelöjtnanten och friherren August Reinhold Mannerheim. Han antogs som kadett 1855 på nr 188, men tvingades lämna akademien 1860 efter en lång rad av brott mot ordningsstadgan. Relegationsbeslutet hade bland annat sin grund i att han var kraftigt skuldsatt hos stadens näringsidkare och vägrade betala. Mannerheim blev sedan sjökaptten och ångbåtsbefälhavare. Han var gift med Ellen Sofia Maria Kjelén.

Mårten Mannerstråle (*1840 †1890) var son till majoren Mårten Ingemund Mannerstråle. Han antogs som kadett 1855 på nr 68. Under sin tid vid Krigsakademien erhöi han två belöningsjetonger för framgång i studierna och utnämndes till både primarie (bl.a. i gymnastik) och korpral. Trots detta var Mannerstråle ingen exemplarisk kadett. Han bestraffades inte mindre än åtta gånger för olika brott mot ordningsstadgan. Bland förseelserna hittar man uppgifter om både frånvaro och oordning under lektionerna samt misshandel av nyinryckta kadetter. Efter examen 1861, med goda betyg i både teoretiska och praktiska ämnen, gick Mannerstråle till Västmanlands regemente, men transporterades samma år till Skaraborgs regemente. Han slutade sin karriär som kaptten i regementet.

Oscar Vilhelm Matton (*1825 †1914) var son till kamreraren och genealogen Carl Matton. Han började sin militära karriär som sergeant vid Livbevärringsregementet 1848 och 1850 blev han officer. Därefter läste han vid Högre artilleriläroverket i Marieberg och 1854 tjänstgjorde han vid Topografiska kåren. Under perioden 1855 till 1873 undervisade Matton i befästningskonst och topografi på Karlberg. Därefter var han disponent för Stabbarps kolbrytningsbolag, men lämnade sedan denna post för en tjänst som kamrer vid Svenska sockerfabriken i Kävlinge. Matton var gift med Josefina Pistolekors.

Carl Gustaf Albert Meurling (*1845 †1881) var son till kaptten Carl Meurling. Han antogs som kadett 1859 på nr 101. Under sin

tid på Karlberg utsågs han till korpral och erhöi två belöningsjetonger för framgång i studierna. Meurling fick goda betyg i både teoretiska och praktiska ämnen vid examen 1863. Därefter gick han till Kalmar regemente och han befordrades till kaptten 1880. Meurling var gift med Ida Carolina Siljeström.

Roland Montd'or Norderling (*1843 †1901) var son till ryttmästaren Carl Gerard Anton Montd'or Norderling. Han antogs som kadett 1859 med nr 145. Under sin tid som kadett utsågs han till både ordningsman i gymnastik och korpral. Norderlings straffregister var emellertid inte fläckfritt, utan han antecknades inte mindre än tio gånger för olika förseelser. Flertalet av dessa rör olovlig frånvaro och ett par har att göra med alkoholförtäring (punsch). Efter examen 1865, med låga betyg i de teoretiska ämnena men goda vitsord i de praktiska, gick Norderling till husarregementet Konung Carl XV. År 1889 befordrades han till kaptten och han slutade sin karriär som kammarherre. Han var gift med grevinnan Augusta Vilhelmina Carolina Lewenhaupt.

Rudolf Victor Carl von Mylenfels (*1841 †...) var son till majoren Carl von Mylenfels. Han gjorde sin första sjöexpedition med ångkorvetten *Orädd* 1855, året innan han antogs som kadett på nr 1. Därefter gjorde Mylenfels två sjöresor med korvetterna *af Chapman* och *Jarramas*. Han antecknades även i straffregistret för ett antal smärre förseelser, men utsågs trots detta till såväl ordningsman som korpral. Mylenfels tog sin examen 1864 med betyg som låg långt under genomsnittet i de teoretiska ämnena. Efter examen gick han till flottan, men flyttades sedan över till skärgårdsartilleriet 1866. År 1889 befordrades han till kommandörkapten av andra graden i flottan. Mylenfels var även en framstående fisk- och ostronodlare.

Christer Hampus Mörner (*1842 †1931) var son till översten Christer Hampus Mörner. Han antogs som kadett 1859 på nr 113. Under sin tid på Karlberg utnämndes han till både ordningsman (bl.a. i gymnastik) och korpral. Efter examen 1864 med genomsnittliga betyg gick Mörner till husarregementet konung Carl XV. År 1888 blev han adjutant hos Oskar II och 1897 utsågs han till konungens överadjutant. Året därpå blev han överste och

sekundchef vid Livregementet till häst och han slutade sin karriär som hovmarskalk. Mörner var gift med Ebba Mariana Ottilia Elisabet Hallenborg.

Christer Hampus Mörner (*1806 †1876) var son till generalmajoren Christer Mörner. Han antogs som kadett 1822 på nr 62. Under sin tid på Karlberg erhöll han tre belöningsjetonger för framgång i studierna och utsågs till korpral. Efter examen 1825 gick han till Andra livgardet och 1834 tjänstgjorde han som ordonnansofficer hos Karl XIV Johan. År 1858 blev han överste och chef för Första livgrenadjärregementet. Mörner var gift två gånger. Först äktade han Anna Carolina Casparsson, och efter hennes död gifte han om sig med Ulrika Maria (Ulla) Scharp.

Claes Gustaf Ernst Mörner (*1829 †1895) var son till ryttmästaren och greven Nils Gustaf Mörner. Han antogs som kadett 1845 på nr 119. Under sin kadettid erhöll han en belöningsjetong för framgång i studierna och blev både primarie (bl.a. i gymnastik) och korpral. Mörner utexaminerades till Kronobergs regemente 1852, men återkom sedan som kompaniofficer vid Krigsakademien under perioden 1857–1861. År 1861 blev han ordonnansofficer hos hertigen av Dalarna (prins August) och två år senare dennes adjutant. Mörner blev till sist kammarherre. Han var gift med friherrinnan Matilda Lovisa Napoleona Palmqvist.

Carl Ulrik Oscar Nerman (*1834 †1870) var son till livmedikus Wilhelm Samuel Nerman. Han började sin militära karriär som underkonduktör vid ingenjörskåren och tog sin officersexamen där 1855. Samma år tog han emellertid avsked ur nämnda kår och blev istället fanjunkare vid Livbevärringsregementet. Under åren 1862–1863 var han tjänstledig för att delta på nordstatarnas sida i amerikanska inbördeskriget. Där steg han i graderna till kapten genom deltagande i striderna vid Cedar Mountains, Sulphur Springs, Waterloo Bridge och Bulls Run. Vid hemkomsten erhöll Nerman guldmedalj för tapperhet i fält och mellan 1864 och 1867 tjänstgjorde han som kompaniofficer på Karlberg. År 1870 befordrades han även till kapten vid sitt regemente i Sverige.

Nils Johan Nordenfelt (*1842 †1915) var son till generalintendenten Johan Åke Nordenfelt. Han antogs som kadett 1861 på nr 188. Under sin tid på Karlberg straffades Nordenfelt inte mindre än elva gånger för olika brott mot ordningsstadgan. Flertalet av dessa anteckningar rörde frånvaro. Trots detta utsågs han likväl till kadettkorpral. År 1868 utexaminerades Nordenfelt med betyg som långt under genomsnittet i de teoretiska ämnena och över genomsnittet i de praktiska. Efter examen gick han till Värmlands regemente. Under perioden 1871–1875 tjänstgjorde Nordenfelt som kompaniofficer på Karlberg och mellan 1876 och 1879 som gymnastiklärare vid Kristinehamns högre allmänna läroverk. Han slutade sin karriär som överstelöjtnant i armén. Nordenfelt var gift med Louise Eggertz.

Carl Casper Reinhold Nordenskjöld (*1840 †1881) var son till viceamiralen Carl Reinhold Nordenskjöld. Han antogs till kadett 1857 på nr 22. Under sin kadettid var han både ordningsman (bl.a. i gymnastik, vapenföring och fäktning) och korpral. Trots detta var han långtifrån någon skötsam kadett. Han antecknades inte mindre än 14 gånger för olika brott mot ordningsstadgan. Hälften av dessa anteckningar gällde sen ankomst och bland de övriga hittar man bland annat uppgifter om fylla. År 1865 tog Nordenskjöld sin examen med betyg som låg något under genomsnittet i de teoretiska ämnena och klart över i de praktiska. Därefter gick han till Jönköpings regemente och 1872 befordrades han till löjtnant. Nordenskjöld var gift med Ingrid Maria Matilda Hagelin.

Karl Axel Mauritz Nordenskjöld (*1846 †1924) var son till majoren Carl Adam Nordenskjöld. Han antogs till kadett 1859 på nr 117. Under sin tid på Karlberg erhöll han två belöningsjetonger för framgång i studierna och utnämndes till korpral. År 1863 tog Nordenskjöld examen med betyg klart över genomsnittet i de teoretiska ämnena, men under genomsnittet i de praktiska övningarna. Efter examen gick han till Första livgrenadjärregementet och 1872 blev han generalstabsofficer. Mellan 1875 och 1879 var han repetitör vid Krigshögskolan i Marieberg och under perioden 1878–1888 undervisade han i krigskonst och

krigshistoria vid Krigshögskolan. År 1888 blev han tillförordnad chef för lantförsvarsdepartementets kommandoexpedition och året därpå utnämndes han till överstelöjtnant i armén och chef för Krigshögskolan. Nordenskjöld slutade sin karriär som generallöjtnant i armén. Han var gift med Flora Julia Augusta Amalia Nordenskjöld.

Emil Johan Oldevig (*1843 †1922) var son till landshövdingen Hans Fredrik Oldevig. Han antogs som kadett 1859 på nr 49. Under sin tid på Karlberg utsågs han till både ordningsman (bl.a. i musik) och korpral. Efter examen 1868, med betyg under genomsnittet i de teoretiska ämnena, gick Oldevig till Jönköpings regemente. År 1872 genomgick han examen vid Gymnastiska centralinstitutet, varefter han tjänstgjorde som gymnastiklärare vid Uddevalla elementarläroverk. Oldevig förestod även egna institut för sjukgymnastik, i Uddevalla under åren 1873–1875 och vid Gustavsbergs badort 1873–1881, och när han blev gymnasielärare vid Högre allmänna läroverket i Strängnäs öppnade han också ett sjukgymnastikinstitut i denna stad. Det sistnämnda institutet förestod han fram till 1883 då han öppnade ett institut för svensk gymnastik i Baden-Baden och ett i Dresden 1883 samt i Norderney under sommarmånaderna 1883–1886. År 1886 tog han avsked från sitt regemente och befordrades till kapten. Oldevig var gift med Fanny Eleonora Louise (Lilly) Frigelius.

Liss Lars Olsson (*1759 †1832) var riksdagsmannen i bondeståndet från 1786 till 1830. Under riksdagarna 1809, 1810, 1812, 1815 och 1817–1818 var han ståndets talman.²⁶

Oscar I (*1799 †1859) var son till Karl XIV Johan och blev kung av Sverige och Norge 1844. Han var gift med Josefina av Leuchtenberg.²⁷

Oscar II (*1829 †1907) var son till Oscar I och hertig av Östergötland. Han blev kung av Sverige och Norge 1872. Oscar II var gift med Sofia av Nassau.²⁸

Adolf Arnold Louis Palander (*1842 †1920) var son till kommandörkaptenen Axel Fredrik Palander. Han antogs som kadett 1856 på nr 3. Under sin kadettiden deltog Palander i sammanlagt sex

sjöexpeditioner, först med korvetten *Jarramas* (två resor) och sedan med korvetten *af Chapman* (fyra resor). Därtill utsågs han till korpral och erhöll en belöningsjetong för framsteg i studierna. Han var även en av dem som varnades efter att ha försökt anmäla sig som lika delaktiga med de kadetter som deltog i misshandeln av nr 90 Schenström den 19 november 1862. Vid examen fick Palander goda betyg både i de teoretiska ämnena och de praktiska övningarna. Därefter gick han till flottan och 1868 tjänstgjorde han på ångfartyget *Sofia* under expeditionen till Spetsbergen och Norra Ishavet och under 1872–1873. Under 1878–1879 var Palander befälhavare på ångfartyget *Vega* när man upptäckte Nordostpassagen. Vid hemkomsten 1880 fick han en rad utmärkelser och adlades även med namnet *Palander af Vega*. Palander slutade sin karriär som statsråd och chef för sjöförsvarsdepartementet samt utsågs till amiral i flottan vid sitt avsked 1910. Han var gift med Anna Catharina Grischotti.

Petter Pettersson (*1813 †1891) läste vid Musikaliska akademien under åren 1828–1833 och avlade där sin kantorexamen. År 1835 fungerade han som sånglärare vid nämnda akademi och drev även ett eget sånginstitut i Stockholm. Under perioden 1850–1873 var Pettersson lärare i musik på Karlberg. Han var gift med Lovisa Charlotta Klingberg.

Carl Gustaf Plagemann (*1805 †1868) var son till apotekaren och läraren i kemi vid Krigsakademien Carl Johan Fredrik Plagemann. Han antogs som elev vid Konstakademien 1827 och erhöll en rad pris för sina målningar. I början av 1830-talet for Plagemann till Italien och under två år vistades han i Florens. Därefter fotvandrade han till Rom, där han fick anställning hos en konsthandlare för att restaurera skadade målningar. År 1836 erhöll Plagemann Konstakademiens resestipendium, vilket gjorde att han kunde återgå till sitt målande. I samband med det franska anfallet mot Rom 1849 deltog han i stadens förvar, först som korpral och sedan som sergeant i borgargardets mobila avdelning. År 1852 lämnade Plagemann Rom och 1854 var han tillbaka i Sverige. Två år därefter blev han ledamot av Konstakademien, varefter han under en kortare tid drev ett institut för

målning och teckning. Under åren 1861–1867 var Plagemann lärare i teckning på Karlberg, varefter han återvände till Rom och konverterade till katolska kyrkan. Han var gift med Maria Dominica Ricci.

Wilhelm Fredrik Printzenskjöld (*1840 †1898) var son till kammarrättsrådet Carl Printzenskjöld. Han antogs till kadett 1855 på nr 173. Printzenskjölds uppträdande vid akademien var långtifrån exemplariskt och i oktober 1861 lämnade han Karlberg. Bland annat straffades han 1857 för att ha fungerat som sekundant vid ett duellförsök och 1859 för att ha slagit en båtsman. Vidare finns det flera anteckningar som rör ifrågasättande av skolledningens överhöghet. I september 1861, en månad innan han lämnade Krigsakademien, sattes Printzenskjöld i arrest för att ha försökt få en poliskonstapel att ge upplysningar om hur guvernören försökte övervaka kadetternas förhållande i staden. Utöver brotten mot ordningsstadgan kan nämnas att Printzenskjöld även utsågs till primarie i första klass och musikprimarie. Efter det att han lämnat Karlberg begav han sig till Uppsala och 1864 avlade han kameralexamen. Samma år utsågs han till extra ordinarie tjänsteman i kammarkollegium. År 1877 blev Printzenskjöld dansk vicekonsul i Rosario de Santa Fé i Argentinska republiken och efter avsked 1885 blev han skeppsklarerare i nämnda stad.

Henrik Esaias Anton Carl Rappe (*1837 †1899) var son till översten och friherren Carl Rappe. Han började sin militära karriär 1853 som furir vid Norra skånska infanteriregementet. År 1854 skrevs han in som student i Lund och året därpå tog han sin officersexamen. Under perioden 1861–1868 var Rappe kompaniofficer på Karlberg. Han slutade sin karriär som överste och chef för Kronobergs regemente.

Knut Robert Fabian Reuterskjöld (*1838 †1902) var son till statsrådet och generallöjtnanten Alexander Fabian Zefanias Reuterskjöld. Han började sin militära karriär 1856 som sergeant vid Hälsinge regemente och efter studier i Uppsala tog han sin officersexamen vid Hazeliis läroanstalt 1859. Under åren 1862–1866 tjänstgjorde Reuterskjöld som kompaniofficer på Karlberg. Han slutade sin karriär som överste och chef för Hälsinge

regemente. Reuterskjöld var gift två gånger. Först med Catharina Elisabet (Betzy) Elfstrand, och efter hennes död gifte han om sig med Maria Sofia Thomée.

Karl Axel von Riben (*1840 †1891) var son till expeditionsskriveren Karl Vilhelm von Riben. Han antogs till kadett 1855 på nr 141 och under sin tid på Karlberg straffades han nio gånger för brott mot ordningsstadgan. Utöver flera anteckningar som rör cigarrökning nämns det även i straffregistret att von Riben skall ha "skrikit oartikulerade läten åt Lector Lundblad" samt varit berusad under rekognoseringsövningarna. År 1859 tog han examen med höga betyg i de teoretiska ämnena och låga betyg i de praktiska övningarna. Därefter gick von Riben till Livregementets dragonkår, men lämnade armén redan 1862. Han arbetade sedan som kamrer hos livförsäkringsaktiebolag Nordstjärnan i Stockholm. von Riben var gift med Rosa Paulina Jakobina Malm.

Carl Vilhelm Knut von Rosen (*1841 †1898) var son till kaptenen och friherren Otto Vilhelm von Rosen. Han antogs som kadett 1858 på nr 11. Under sin tid på Karlberg utsågs von Rosen till såväl korpral som primarie och ordningsman i gymnastik. Trots detta var han inte någon exemplarisk kadett. Han straffades sex gånger för brott mot ordningsstadgan, och även om de flesta av dessa anteckningar rör smärre förseelser, finns det också uppgifter om att von Rosen skall ha misshandlat nr 48 Kilman och 108 Leijonhjelm. År 1864 utexaminerades von Rosen med låga betyg i de teoretiska ämnena, men mycket goda vitsord i de praktiska övningarna. Därefter gick han till Svea livgarde och under åren 1866–1868 var von Riben kommenderad till Gymnastiska centralinstitutet och genomgick där examen i pedagogisk och militär gymnastik samt medicinsk gymnastik. År 1868 var han tillbaka på Karlberg som biträdande lärare i gymnastik och vapenföring och 1870 blev han lärare i dessa ämnen. Där tjänstgjorde han fram till 1885 och 1888 befordrades han till major och gavs befäl över Västernorrlands bataljon. von Rosen slutade sin karriär som överste i armén. Han var gift två gånger. Först med Anna Elisabet Hagelin, och efter hennes död gifte han om sig med Anna Josefina Gustava Lindström.

Otto Emil Robert von Rosen (*1840 †1915) var son till kaptenen och friherren Otto Vilhelm von Rosen. Han antogs som kadett 1856 på nr 82. Under sin tid på Karlberg gjorde von Rosen sammanlagt sex sjöexpeditioner med korvetterna *Jarramas* (två) och *af Chapman* (fyra). Därtill utsågs han till både ordningsman (bl.a. i gymnastik) och korpral. Från den sistnämnda befattningen degraderades han i april 1863 efter att ha kommit hem full. Därtill finns det ytterligare några anteckningar i von Roséns straffregister som visar på vissa subordinationsproblem. Bland annat skall han ha räckt ut tungan åt magister Högman. I examen 1864 erhöll han höga betyg i de praktiska övningarna och han gick därefter till flottan. Redan 1866 flyttades von Rosen över till skärgårdsartilleriet, men 1873 var han tillbaka i flottan igen som löjtnant och året därpå tog han avsked ur krigstjänst. von Rosen slutade som chef för Kalmar lotsfördelning samt kapten i flottans reserv. Han var gift två gånger. Först med Olga Emilia Ribbing, och efter hennes död gifte han sig med Mariana Eleonora (Mana) Frick.

Carl Emil Otto Ferdinand Rudbeck (*1836 †1893) var son till generalmajoren Charles Emil Rudbeck. Han antogs som kadett 1852 på nr 122. Under sin tid på Karlberg utsågs han till både primarie och korpral. Efter examen 1860, med genomsnittliga betyg, gick Rudbeck till Svea livgarde. Han slutade där sin karriär som kapten. Rudbeck gifte sig två gånger. Första gången med Agnes Elisabet Elliot, och efter skilsmässa gifte han om sig med Agnes Maria Hagelberg.

Magnus Daniel Ruuth (*1852 †1903) var son till underlöjtnanten och friherren Erik Fritz Emil Ruuth. Han blev extrakadett 1850 och antogs som ordinarie kadett 1852 på nr 118. Under sin tid på Karlberg gjorde han sammanlagt tre sjöexpeditioner med korvetterna *Jarramas* (två) och *af Chapman* (en). Vidare utsågs han till både korpral och primarie samt erhöll en belöningsjetong för framgång i studierna. År 1856 tog Ruuth examen med höga betyg i både teoretiska och praktiska ämnen. Därefter gick han till flottan, men redan 1863 var han tillbaka på Karlberg som kompaniofficer. Denna befattning upprätthöll han fram till 1866,

samma år som han befordrades till löjtnant vid skärgårdsartilleriet. År 1872 befordrades Ruuth till kapten och året därpå överfördes han till flottan igen. Han slutade sin karriär som generallotsdirektör och kommandörkapten av 1 graden. Ruuth var gift med Anna Sofia Matilda Zethelius.

Edvard Erik Ruuth (*1841 †1898) var son till kommandören och greven Gustaf Edvard Ruuth. Han antogs som kadett 1855 på nr 10. Från våren 1859 fram till maj 1861 bestraffades Ruuth sju gånger för fylla eller innehav av alkohol. I anslutning till den sista anteckningen nämns att man nu inte ansåg det lönt att bestraffa kadetten fler gånger, utan nästa gång skulle han bli relegerad. Ruuth lämnade sedan Karlberg på egen begäran i september 1861. Han framlevde resten av sitt liv utan tjänst.

Valdemar Ruuth (*1843 †...) var son till tullförvaltaren Johan Henrik Ruuth. Han antogs som kadett 1859 på nr 124, men lämnade Karlberg redan efter tre månader. Han blev sedan kanslist.

Knut Axel Ryding (*1831 †1897) var son till landskamreraren Johan Fredrik Ryding. Han avlade sin officersexamen 1851 och blev samma år underlöjtnant vid Göta artilleriregemente. Under åren 1853–1856 läste han vid Högre artilleriläroverket och från 1860 till 1861 undervisade han där. Ryding kom till Krigsakademien som lärare i vapenlära 1863 och han stannade på den befattningen fram till 1872. Från och med 1868 fungerade han även som styresman för undervisningen på Karlberg. Under perioden 1882–1887 var han statsråd och chef för landtförsvarsdepartementet. Ryding slutade sin karriär som generallöjtnant. Han var gift med Jenny Christina Rosalie Peterson.

Carl Axel Magnus Sandels (*1840 †1902) var son till överstelöjtnanten Lars August Sandels. Han antogs som kadett 1856 på nr 125. Under de första åren på Karlberg synes Sandels ha skött sig väl och han utsågs till ordningsman (bl.a. i musik). Från och med våren 1860 återfinns ett antal anteckningar i hans straffregister rörande smärre förseelser och i november 1862 relegerades han efter att ha deltagit i tredjeklassens bestraffning av nr 90 Schenström för att denne att klått upp en av deras klasskamrater, nr 119

Rehbinder. I likhet med övriga kadetter som relegerades i samband med denna händelse fick Sandels komma tillbaka till Karlberg i maj 1863 (på nr 123). Han lämnade emellertid akademien utan examen redan i april 1864 för att gå i dansk tjänst som sekundlöjtnant under dansk-tyska kriget. År 1865 var han tillbaka i Sverige igen som fanjunkare vid Västgötadals regemente och först 1867 genomgick han officersexamen och blev underlöjtnant vid regementet. Sandels slutade sin karriär som kapten. Han var gift med Ellen Charlotta Karlström.²⁹

Per Hampus Scherini (*1817 †1894) var son till kyrkoherden Per Leonard Scherini. Han blev student i Uppsala 1838 och prästvigd 1841. Under åren 1853–1864 var Scherini teologie adjunkt vid Krigsakademien och komminister i Solna församling. Vidare fungerade han även som hovpredikant från och med 1859. År 1864 blev han kyrkoherde i Linköpings stift. Scherini var gift med Magdalena Hedda Maria Wihlborg.

Vilhelm Sixten Axel Fredrik von Schwerin (*1838 †1885) var son till översten Filip Bogislaus von Schwerin. Han antogs som kadett 1854 på nr 19. Under sin tid på Karlberg utsågs han till såväl primarie som ordningsman och korpral. Därtill var han även kammarpage hos änkedrottningen Desideria. Dessa hedersuppdrag till trots straffades von Schwerin inte mindre än åtta gånger för brott mot ordningsstadgan. Flera av dessa händelser rör krogbesök och under ett av somrarnas läger skall han åkt till staden på natten och besökt "liderliga ställen". Efter examen 1863, med genomsnittliga betyg, gick von Schwerin till Närkes regemente. Han slutade sin karriär som kapten. von Schwerin var gift med Maria Agnes Teresia Lovisa von Scheven, från vilken han sedan skiljde sig.

Edward Selander (*1846 †1931) var son till professorn Nils Selander. Han blev medicine doktor genom att disputerat på en avhandling om luftundersökningarna vid Waxholms fästning under 1880-talet. Tillsammans med sin bror Nils Selander gav han ut boken *Två gamla stockholmares anteckningar*.³⁰

Nils Johan Teodor Selander (*1845 †1922) var son till professorn Nils Selander. Han antogs som kadett 1860 på nr 104. Redan 16

dagar efter sin ankomst rymde han från Karlberg efter det att han blivit hårt åtsatt av nr 79 Jennings och 116 Sparre. Efter denna pårs synes Selander ha klarat sig bra vid akademien. Han erhöll två belöningsjetonger för framgång i studierna samt utsågs till korpral. Några svårare försyndelser verkar han inte ha gjort sig skyldig till, även om han gavs permissionsförbud i maj 1862 efter det att han hämtat punsch från staden och supit sig full. Selander utexaminerades 1864 med goda betyg. Han gick sedan till Värmlands regemente. Från och med 1885 undervisade han vid Krigshögskolan. Selander slutade sin karriär som överste. Tillsammans med sin bror Edward Selander gav han ut boken *Två gamla stockholmares anteckningar*. Han var gift med Mathilda Constance Behrling.³¹

Anders Selinder (*1806 †1874) var son till hovjuveleraren och guldgravören Anders Selinder. Han började sin karriär som sekunddansör vid Kungliga Operan 1827 och fungerade som balettmästare där 1832–1856. Samma år som Selinder tillträdde befattningen som balettmästare blev han även dansmästare vid Krigsakademien. Där stannade han fram till 1866. Utöver dessa uppdrag var han även teaterdirektör vid ett antal tillfällen och hade därtill ett eget teatersällskap.

Georg Johan Sjöberg (*1842 †...) var son till grosshandlaren Johan Gustaf Sjöberg. Han antogs som kadett 1858 på nr 195. Under sin tid på Karlberg gjorde han sammanlagt fem sjöexpeditioner med korvetterna *Jarramas* (en) och *af Chapman* (fyra). Därtill utsågs han till ordningsman i gymnastik samt utnämndes till korpral. År 1864 tog han examen med låga betyg i de teoretiska ämnena, men goda vitsord i de praktiska övningarna. Därefter gick han till flottan och 1881 befordrades han till kapten.

Otto Wilhelm Smith (*1846 †19...) var son till apotekaren Salomon Adrian Smith. Han antogs till kadett 1864 på nr 4. Under sin tid på Karlberg erhöll han en belöningsjetong för framgång i studierna och utsågs vid ett flertal tillfällen till ordningsman i musik. Därtill utnämndes han även till korpral. År 1870 utexaminerades Smith med betyg som låg något under genomsnittet i de teoretiska ämnena och högt över genomsnittet i de praktiska

övningarna. Efter examen gick han till Närkes regemente och han slutade sin karriär som major.

Bo Grip Bleckert Sparre (*1841 †1868) var son till kammarherren och friherren David Bleckert Casimir Sparre. Han antogs till kadett 1856 på nr 116. Under tiden på Karlberg utsågs han till både primarie och ordningsman. Trots detta var han långtifrån någon skötsam kadett, utan han straffades vid ett flertal tillfällen för en rad olika förseelser. Bland annat stod han anklagad för misshandeln av nr 104 Selander och 122 Rudelius samt anmäldes också för att tillsammans med nr 150 Forsell ha slagit två gäsaller i staden. I november 1863 entledigades Sparre på grund av skuldsättning och lögn. Året därpå deltog han som sekundlöjtnant på dansk sidan i dansk-tyska kriget.³²

Fritz Johan Adolf Sternhagen (*1843 †1869) var son till grosshandlaren Wilhelm Sternhagen. Han antogs till kadett 1859, men lämnade Karlberg redan 1861. Dessförinnan hade han utsetts till ordningsman i första klass. Sternhagen blev sedan kontorist.

Albertina Josefina Charlotta Strandberg (*1830 †1913) var dotter till hautboisten Linderoth. År 1851, samma år som hon gifte sig med operasångaren Olof Strandberg, anställdes hon som skådespelerska vid den lyriska scenen. Hon slutade sin karriär 1889.³³

Edvard Hjalmar Eugen Stålhane (*1832 †1900) var son till kaptenen Otto Mauritz Stålhane. Han antogs som kadett 1849 på nr 42. Dessförinnan hade han tagit lantmäteriexamen och tjänstgjort som volontär vid Första livgrenadjärsregementet. Stålhane erhöll sex belöningsjetonger för framgång i studierna och befordrades även till korpral. Efter examen gick han till Ingenjörskåren, men redan 1857 var han tillbaka på Karlberg som extralärare i befästningskonst och topografi. Mellan 1862 och 1864 var han kompaniofficer vid akademien och under 1864 tjänstgjorde han som adjutant. Stålhane slutade sin karriär som överstelöjtnant. Han var gift med Berta Carolina Schale.

Herman Isaac Stårck (*1839 †1863) var son till kaptenen Jacob Reinhold Stårck. Han antogs som kadett 1855 på nr 182, men lämnade Karlberg 1861 utan examen. Dessförinnan hade han straffats fyra gånger för brott mot ordningsstadgan. I två av dessa

fall rörde det sig om skuldsättning. Stårck flyttade sedan till Amerika och deltog på nordstatarnas sida som officer. Han sårades i slaget vid Port Hudson 1863 och avled som en följd av sina skador.

Nils Gustaf Sundström (*1846 †...) var son till klädeshandlaren Carl Gustaf Sundström. Han antogs som kadett 1860 på nr 93. Han gjorde sex sjöexpeditioner med korvetten *af Chapman* och utsågs även till korpral innan han överfördes till den nybildade Sjökrigsskolan 1868. Sundström utexaminerades 1869 och gick därefter till Skärgårdsartilleriet. Han slutade sin karriär som kommandör.

Edvard Ludvig Taube (*1836 †1894) var son till greven och översten Gustaf Erik Adam Taube. Han antogs som kadett 1849 på nr 77. Under kadettiden erhöll han tre belöningsjetonger för framsteg i studierna och utsågs även till korpral. Efter examen 1853 gick han till Kalmar regemente. Under åren 1861 och 1871 var Taube tillbaka på Karlberg, dels som kompaniofficer fram till 1869, dels som repetitör i svenska språket från och med 1867. Han slutade sin karriär som kapten. Taube var gift med Elvira Maria Lovisa Ekerot.

Gustaf Henrik Esaias Tegnér (*1836 †1882) var son till kontraktsprosten Esaias Magnus Tegnér. Han antogs som kadett 1853 på nr 87. Under sin tid på Karlberg utsågs han till såväl primarie (bl.a. i musik) som ordningsman och korpral. Tegnér straffades för brott mot ordningsstadgan inte mindre än 10 gånger. Bland de förseelser han gjorde sig skyldig till hittar man uppgifter om sen ankomst, skuldsättning, kortspel och punschdrickande. År 1861 tog han sin examen med betyg som låg under genomsnittet. Därefter gick Tegnér till Bohusläns regemente. Han tog avsked som löjtnant redan 1867 och därefter tjänstgjorde han som bevakningsbefälhavare vid fängelset i Karlskrona.

Louis Guillaume Ténint (*1817 †1879) var född i Paris. År 1861 var han språklärare vid Lyceum i Helsingfors och under åren 1862 till 1873 tjänstgjorde han som lärare i franska språket på Karlberg. Vid sidan om sin lärargärning fungerade han också som översättare vid den franska beskickningen i Stockholm.

Carl Wilhelm August Tham (*1812 †1873) var son till kanslisten i justitierevisionsexpeditionen Vollrath Tham. Han skrevs in som student i Uppsala 1833 och 1837 blev han docent. År 1846 påbörjade han en tjänst som lektor i historia vid Strängnäs gymnasium och under åren 1854 till 1873 fungerade han som lektor i historia och politisk geografi samt i matematisk och fysisk geografi på Karlberg. Tham gav även ut de tre första delarna av adelns riksdagsprotokoll (1627–1644) samt ett bidrag till svenska riksdagars och regeringsformernas historia. Han var gift två gånger. Först med Livia Johanna Charlotta Sofia Fredrika Pählman, och efter hennes död gifte han om sig med Amanda Matilda von Schéele.

Viktor Henning Mathias Tham (*1845 †1898) var son till advokatfiskalen Sebastian Tham. Han antogs som kadett 1859 på nr 69. Under sin kadettid utsågs Tham till korpral, men fungerade även som en av nyckelfigurena under kadettoroligheterna i slutet av november 1864. Han hjälpte då nr 73 Balck att krossa en av klassrummets svarta tavlor i protest mot skolledningens försök att kontrollera de äldre kadetternas närvaro. För detta tilltag sattes han i svår arrest under 28 dagar. År 1865 tog Tham examen med betyg som låg något under genomsnittet. Därefter gick han till Andra livgardet, men lämnade aktiv tjänst redan 1874. Sedan tog han tjänst som stationsinspektör och han slutade sin karriär som trafikdirektör. Med åren blev Tham befordrad till major i armén. Han var gift med Elin Lovisa Margareta Hagströmer.³⁴

Sven Hjalmar Thestrup (*1836 †1891) var son till översten och fälttygmästaren Nils Georg Thestrup. Han började sin karriär 1852 som furir vid Upplands regemente och 1854 tog han sin officersexamen. Under åren 1860 till 1863 tjänstgjorde Thestrup som kompaniofficer på Karlberg. År 1864 utsågs han till ordonnansofficer hos hertigen av Dalarna (prins August) och två år senare var han dennes adjutant. Thestrup var även adjutant hos hertigen av Östergötland (Prins Oscar) 1871. Han slutade sin karriär som överstelöjtnant. Thestrup var gift med friherrinnan Sofia Karolina Natalia Augusta Wrangel.

Carl Ludvig Henning Thulstrup (*1836 †1902) var son till generallöjtnanten Karl Magnus Thulstrup. Han antogs som kadett 1852 på nr 108. Under sin kadettid gjorde han en sjöexpedition med korvetten *af Chapman* samt erhöll fyra belöningsjetonger för framgång i studierna. Därtill utnämndes han också till korpral. Vid examen 1855 fick Thulstrup mycket goda betyg och han gick därefter till Första livgrenadjärsregementet. Mellan 1857 och 1860 läste han vid Högre artilleriläroverket och 1860 var han tillbaka vid Krigsakademien som extra adjutant och biträdande lärare i topografi och befästningskonst. Från och med 1862 undervisade Thulstrup även i teckning och han fortsatte med detta fram till 1873. Under de sista två åren på Karlberg var han även styresman för skolans undervisning. Därefter ägnade han sig bland annat åt militära studier i Tyskland och gjorde också en resa med Oskar II till Norge. År 1862 utnämndes Thulstrup till chef för kadettutbildningen på Karlberg, en befattning han behöll fram till 1890. Han slutade sin karriär som överste och chef för Södermanlands regemente. Thulstrup var gift två gånger. Först med Zelma Huldigunda Louise Josefina Anna Charlotta Hahr, och efter hennes död gifte han om sig med friherrinnan Agnes Karolina Guladis Fleetwood.

Karl Magnus Thulstrup (*1805 †1881) var son till sekreteraren vid danska konsulatet i Skåne Ludvig Thulstrup. Han blev student i Uppsala 1822 och 1824 genomgick han officersexamen för tjänstgöring vid Fältmätningsbrigaden av Ingenjörskåren. Under åren 1832–1859 var Thulstrup lärare i beskrivande geometri vid Högre artilleriläroverket och 1847 utsågs han till adjutant hos Oskar I. År 1850 befordrades han till överstelöjtnant i armén och gavs samma år ansvar för kadettutbildningen på Karlbergs slott som guvernör vid Krigsakademien. Denna befattning behöll Thulstrup fram till 1861. Parallellt med sin tjänst som guvernör deltog han i en rad kommittéer och 1858 blev han även adlad. Thulstrup slutade sin karriär som generallöjtnant. Han var gift med Hedvig Kristina Aksell.

Johan Ernst Oscar Thörn (*1844 †...) var son handlanden Otto Thörn. Han antogs som kadett 1860 på nr 24. Under sin tid på

Karlberg utsågs han till både ordningsman och korpral. Av straffregistret framgår det vidare att han också sattes i lindrig arrest vid två tillfällen för att handgripligen ha tillrättaviserat en kadett. Efter examen 1868, med låga betyg i de teoretiska ämnena, gick Thörn till Älvsborgs regemente. År 1888 befordrades han till kapten.

Karl Johan Tjäder (*1834 †1881) var son till handlanden Erik Gustaf Tjäder. Han antogs som kadett 1850 på nr 100. Under kadettiden erhöll han tre belöningsjetonger för framgång i studierna. Trots detta var han långtifrån någon exemplarisk kadett. Tjäder bestraffades sex gånger för brott mot ordningsstadgan och bland de svårare förseelserna hör misshandeln av nr 92 Billberg i mars 1854. Efter examen 1854 gick Tjäder till Västgötadals regemente, men redan 1859 var han tillbaka vid Krigsakademien som biträdande lärare i matematik och tyska språket under två år. Tjäder slutade sin karriär som kapten. Han var gift med Teresia Maria Slöör.

Albert Axel Uggla (*1843 †1909) var son till översten Pontus Reinhold Uggla. Han antogs som kadett 1858 på nr 111. Under sin tid på Karlberg erhöll han en belöningsjetong för framgång i studierna och utnämndes till både ordningsman och korpral. Efter examen 1863, med goda betyg i både teoretiska och praktiska ämnen, gick Uggla till Värmlands regemente. År 1884 tog han avsked ur aktiv tjänst som major och ägnade sig därefter åt affärsverksamhet. Uggla var gift två gånger. Först med Emma Edla Louisa Benedicks, och efter hennes död gifte han om sig med sin första frus syster, Hilda Carolina Benedicks.

Albert Julius Hampus Uggla (*1837 †1884) var son till kaptenen Axel Johan Uggla. Han antogs som kadett 1853 på nr 111. Han erhöll en belöningsjetong för framgång i studierna och utsågs till både primarie och korpral. Efter examen 1857, med goda betyg i både teoretiska och praktiska ämnen, gick han till Närkes regemente. Han slutade sin karriär som kapten.

Carl Johan Pontus Uggla (*1840 †1900) var son till översten Pontus Reinhold Uggla. Han antogs 1855 på nr 112. Under tiden på Karlberg erhöll Uggla en belöningsjetong för framgång i

studierna innan han utexaminerades 1858 med betyg som låg något över genomsnittet. Efter examen gick han till Värmlands regemente. Uggla slutade sin karriär som major. Han var gift med Adèle Elisabet von Hofsten.

Gustaf Fredrik Oskar Uggla (*1846 †1924) var son till major Carl Fredrik Uggla. Han antogs som kadett 1859 på nr 112. Under sin tid som kadett erhöll han två belöningsjetonger för framgång i studierna och utnämndes till både primarie och korpral. Efter examen 1863, med goda betyg i både teoretiska och praktiska ämnen, gick han till Värmlands regemente. År 1869 var Uggla repetitör vid krigshögskolan och 1871 blev han ordonnansofficer hos hertigen av Östergötland (Prins Oscar). Året därpå utökades uppdraget som ordonnansofficer till att gälla tjänstgöring hos kronprinsen och arvfurstarna. Under åren 1877–1883 var han tillbaka på Karlberg som lärare i krigskonst och mellan 1878 och 1881 fungerade han också som kompanichef vid Krigsskolan. År 1878 var Uggla även adjutant hos konungen och under 1885–1890 var han lärare i generalstabstjänst vid Krigshögskolan. Mellan 1890 och 1897 var han chef för kadettutbildningen på Karlberg (Krigsskolan) och han slutade sin karriär som general. Uggla var gift med Augusta Eleonora von Post.

Gustaf Emanuel Wahlberg (*1843 †...) var son till rådmannen C E Wahlberg. Han antogs som kadett 1857 på nr 192. Under kadettiden erhöll han en belöningsjetong för framgång i studierna, men straffades även för inte mindre än 11 brott mot ordningsstadgan. Bland förseelserna märks förutom frånvaro även uppgifter om rökning, skuldsättning och berusat uppträdande i tjänsten. Vidare skall Wahlberg även ha försilvrat fyra knappar i löjtnant Mörners kappa och då bränt håll på tyget. Efter examen 1861, med låga betyg i de praktiska övningarna, gick Wahlberg till Svea artilleriregemente. Han nådde emellertid inte längre än till underlöjtnant och lämnade sin tjänst redan 1869. Han åkte sedan till Sydamerika.

Paul Fredrik Axel Wahlfelt (*1817 †1873) var son till överstelöjtnanten Svante Fredric Wahlfelt. Han började sin militära karriär 1837 som underlöjtnant vid Andra livgardet och 1839 tog

han teoretisk och praktisk examen vid Gymnastiska centralinstitutet. Efter sin gymnastikexamen undervisade han i två år vid institutet innan han blev lärare i gymnastik på Karlberg. Vid Krigsakademien undervisade han fram till 1867. Under denna period undervisade han stundtals även vid Gymnastiska centralinstitutet och under tre perioder fungerade han dessutom som institutets tillförordnade föreståndare. Därutöver gav han också ut övningsmaterial för bajonettfäktning. Wahlfelt slutade sin militära karriär som major.

Carl Gustaf Adolf Warberg (*1844 †1898) var son till kommandörkaptenen Carl Carlsson Warberg. Han antogs som kadett 1859 på nr 64. Under tiden på Karlberg utsågs Warberg till korpral och 1864 tog han examen med betyg som låg under genomsnittet i de teoretiska ämnena och över genomsnittet i de praktiska. Efter examen gick han till Södermanlands regemente och han slutade sin karriär som major. Warberg ledde också vapenövningarna vid Nyköpings högre allmänna läroverk.

Erik Oskar Weidenhielm (*1816 †1884) var son till majoren Erik Gustaf Weidenhielm. Han började sin militära karriär som kvartermästare vid Smålands husarregemente och 1834 genomgick han officersexamen och blev kornett. År 1838 kom Weidenhielm till Karlberg och han stannade där fram till 1859. Fram till 1850 tjänstgjorde han som kompaniofficer, varefter han fick befattning som kompanichef. Denna befattning lämnade han 1856 till fördel för uppdraget som tjänstgörande major. Utöver dessa befälsbefattningar fungerade Weidenhielm också som lärare vid Krigsakademien. Under sin tid på Karlberg undervisade han i franska språket (1846–1850), taktik (1850–1859) och engelska (1848–1856). Weidenhielm blev sedan statsråd och chef för landförsvarsdepartementet och slutade sin militära karriär som generallöjtnant. Han var gift med Charlotte Henriette Botilda Ahlberg.

Gustaf Otto Weidenhielm (*1840 †1901) var son till överste Gustaf Reinhold Weidenhielm. Han antogs som kadett 1855 på nr 70. Weidenhielm straffades inte mindre än 14 gånger för brott mot ordningsstadgan. Bland förseelserna återfinns bland annat uppgifter om frånvaro, skuldsättning och olika former av subordi-

nationsbrott. Vidare nämns även hur Weidenhielm skall ha ordnat fram punsch och supit sig full. Därtill skall han ha smitit från rekognoseringsövningarna och i stället ägnat sig åt jakt. Weidenhielm utexaminerades 1863 med mycket låga betyg i de praktiska övningarna. Han gick därefter till Jönköpings regemente, men nådde aldrig längre än till löjtnant. I stället tjänstgjorde han inom kriminalvården och slutade som bevakningsbefälhavare vid straffängelset i Malmö.

Henrik Reinhold Werner (*1842 †1886) var son till regementsläkaren Henrik Werner. Han antogs till kadett 1858 på nr 190. Under sin tid på Karlberg gjorde han sammanlagt fem sjöexpeditioner med korvetten *af Chapman* och utnämndes till korpral. Werner straffades även vid fyra tillfällen för olika brott mot ordningsstadgan. Bland annat sattes han i svår arrest efter det att han vid hemkomsten från staden yttrat "Här har vi en förbannad polis constapel" när han mötte löjtnant Thulstrup. Vid examen 1865 fick han betyg som låg under genomsnittet i både de teoretiska och de praktiska ämnena. Därefter gick Werner till flottan och 1881 blev han utnämnd till lotskapten.

Fredrik Wilhelm Maximilian Knut Westerling (*1842 †...) var son till kaptenen Jean Westerling. Han antogs som kadett 1856 på nr 27. Under sin tid på Karlberg utsågs han till såväl gymnastikprimarie som ordningsman och korpral. Trots detta var Westerling ingen exemplarisk kadett. Han straffades sju gånger för olika brott mot ordningsstadgan. Bland annat tillhörde Westerling en av de ledande i ett slagsmål mellan kadetterna och ett antal besökare till en krog som låg på vägen till Karlberg. Vid examen 1862 fick han höga betyg i de praktiska ämnena och därefter gick han till Svea artilleriregemente. Westerling hann bli kapten innan han tog avsked 1892. Han var gift med Helena Catharina Berglöf.³⁵

Henrik Gustaf Westman (*1842 †1889) var son till brukspatronen Henrik Fabian Westman. Han antogs som kadett 1855 på nr 160. Under sin tid på Karlberg gjorde han sammanlagt fem sjöresor med korvetterna *Jarramas* (tre) och *af Chapman* (två) och även erhöll en belöningsjetong för framgång i studierna. Därtill utsågs

Westman till både korpral och ordningsman i musik. Trots dessa hedersbetygelser var han straffregister inte fläckfritt. Westman antecknades fem gånger för bland annat rökning och kortspel. Han utexaminerades 1862 med betyg som låg över genomsnittet i både de teoretiska och praktiska ämnena. Westman gick sedan till flottan och han befordrades till kommandörkapten av andra graden samma år som han dog.

Carl August Alfred af Wetterstedt (*1819 †1874) var son till kansli-rådet och riksheraldikern Niclas Jochim af Wetterstedt. Han antogs som kadett 1834 på nr 79. Under kadettiden erhöll han tre belöningsjetonger för framsteg i studierna och utnämndes till korpral. Efter examen 1841 gick af Wetterstedt till Värmlands regemente. År 1848 deltog han som frivillig i danska kriget och 1850 blev han extra lärare i matematik och mekanik på Karlberg. Från och med 1858 blev af Wetterstedt ordinarie lärare i de aktuella ämnena och 1866 befordrades han till kapten i armén. Han var även lärare vid slöjdskolan i Stockholm.

Per Anders Johan Willman (*1834 †1898) var son till violinisten Olof Willman. Han ägnade sitt liv åt operan, först som operasångare och sedan som teaterdirektör. Willman var gifte sig med operasångerskan Hedvig Charlotta Konstantina Harling.³⁶

Carl Gustaf Wrangel (*1842 †1913) var son till kammarherren och friherren Tønnes Fredrik Wrangel. Han antogs som kadett 1857 på nr 18. Under tiden på Karlberg erhöll han en belöningsjetong för framsteg i studierna. Därtill utsågs han till såväl ordningsman (bl.a. i musik) som primarie och korpral. Vid examen 1862, med betyg som låg långt över genomsnittet, gick Wrangel till Svea livgarde. Under sin karriär intresserade han sig framförallt för intendenturväsendet och 1889 vistades han i Ryssland och Finland för att lära sig mer i ämnet. Han slutade sin karriär som major och fältintendent av första graden. Wrangel var gift två gånger. Först med Sigrig Sofia Matilda Elisabet (Siri) von Essen (August Strindbergs första fru), och efter skilsmässa från henne, gifte han om sig med Sofia Elisabet In de Betou.

Carl Magnus Axel Wästfält (*1844 †1913) var son till livmedikus Fredrik Adolf Wästfelt. Han antogs som kadett 1858 på nr 100. I

november 1862, en knapp månad efter att han utnämnts till ordningsman i tredje klass, relegerades Wästfelt efter att ha deltagit i tredjeklassens bestraffning av nr 90 Schenström. Anledningen till denna bestraffning var att Schenström hade klått upp en av deras klasskamrater, nr 119 Rehbinder. I likhet med övriga kadetter som relegerades i samband med denna händelse fick Wästfelt komma tillbaka till Karlberg i maj 1863 (på nr 21). Året därpå utnämndes han till korpral och någon månad senare tog han sin officersexamen med betyg som låg något under genomsnittet. Därefter gick Wästfelt till Hälsinge regemente och under åren 1866–1870 var ordonnansofficer hos hertigen av Dalarna (prins August). Under denna tid genomgick han även kursen vid Gymnastiska centralinstitutet och 1870 var han tillbaka på Karlberg som lärare i gymnastik och vapenföring. Efter en kommendering till preussiska armén mellan 1873 och 1875 var Wästfelt åter igen på Karlberg. Denna gång tjänstgjorde han som kompaniofficer (1875–1877). År 1879 befordrades Wästfelt till kapten. Han var gift med Valborg Cecilia Zins.³⁷

Per Filip Ossian Åstrand (*1844 †1910) var son till majoren Nils Peter Åstrand. Han antogs som kadett 1858 på nr 83. Under sin tid på Karlberg utsågs han till både ordningsman och korpral. Efter examen 1863, med betyg som något under genomsnittet, gick Åstrand till Västgöta regemente. Han slutade sin militära karriär som kapten och blev brandchef i Skara. Åstrand var gift med Johanna Charlotta Abrahamsson.

Anders Gustav Örn (*1816 †1905) var son till översten Henrik Wilhelm Örn. Han började sin militära karriär 1826 som rustmästare vid Dalregementet och 1834 genomgick han officersexamen. Under 1840–1841 var han kompaniofficer vid Krigsakademien och 1859–1865 var han tjänstgörande major på Karlberg samt kadetternas lärare i taktik, reglementen och krigsartiklar. Örn slutade sin karriär som överste och chef för Första livgrenadjärsregementet. Han var gift med sin kusin Charlotta Sofia Svedelius.

Noter till Personförteckning

1. Vad gäller de forna kadetterna i denna personförteckning bygger uppgifterna till stora delar på Carl Hulthanders *Biografiska anteckningar från Carlberg 1792–1892*, Norrköping 1892. Uppgifterna från detta verk har sedan kompletterats med hjälp av matriklar och straffregister i Krigsskolans arkiv. För en förteckning av dessa, se Esbjörn Larsson, *Från adlig uppfostran till borgerlig utbildning. Kungl. krigsakademien mellan åren 1792 och 1866*, Uppsala 2005, s. 397 f. Vad gäller de adliga kadetterna, och i viss mån även de ofrälse kadetter som sedermera gifte in sig i adliga släkter, har uppgifter om civilstånd hämtats från *Riddarhusets stamtavlor* (CD-ROM), Stockholm 2000. I förekommande fall har dessa uppgifter kompletterats med hjälp av en rad regementshistoriska verk. För uppgifter om vilka verk som använts, se Larsson 2005, s. 353–363, 401 f.
Uppgifter om de personer som varit anställda vid Krigsakademien eller Krigsskolan är hämtad från Thorsten Wennerströms *Kungl. krigsakademien och Kungl. krigsskolan. Åren 1792–1935. Personhistoriska uppgifter*, Stockholm 1936.
Referenser till personer som varken läste eller tjänstgjorde på Carlberg återfinns i noterna till respektive artikel. Bland dessa noter återfinns även hänvisningar till särskilda händelser, vilka inte nämns i matriklarna.
2. Adolf Lindgren, "Arnoldson", i *Nordisk familjebok*, bd 2, Stockholm 1904, Ny uppl., tillgänglig via: <http://runeberg.org/nf/> [2006-12-08].
3. Esbjörn Larsson, "Manligt och omanligt på Carlberg. En studie av pennalistiskt våld inom Krigsakademiens kadettkår", i *Historisk tidskrift* 2007, nr. 3.
4. "August (Nikolaus A.)", i *Nordisk Familjebok*, bd 2, 1904.
5. Viktor Gustaf Balck, *Viktor Balcks minnen*. (2 volymer), Bonnier: Stockholm 1929–1931; Larsson 2005, s. 102 ff, 310–316; Jens Ljunggren, *Kroppens bildning. Linggymnastikens manlighetsprojekt 1790-1914*, Stockholm 1999.
6. <http://www.tjelvar.se/biografica/biografica-46.htm> [2006-12-08].
7. "Bohman, Karl Johan", i *Nordisk Familjebok*, bd 3, Stockholm 1905, Ny uppl., tillgänglig via: <http://runeberg.org/nf/> [2006-12-08].
8. "Bratt, Carl Mauritz" i Carl Otto Nordensvan, *Värmlands regementes (Närkes och Värmlands reg:tes) historia. Personalhistoria*, 2, Karlstad 1911.
9. Börtzell A2211, tab. 3 i *Riddarhusets stamtavlor* 2000.
10. "Ehrencrona, Erik Philip Gammal" i Nordensvan 1911.
11. "Feilitzen, Otto Teodor Fabian von", i Herman Hofberg & Frithiof Heurlin, *Svenskt biografiskt handlexikon. Alfabetiskt ordnade lefnadsteckningar af Sveriges namnkunniga män och kvinnor från reformationen till nuvarande tid*, Stockholm 1906, Ny uppl., tillgänglig via: <http://www.lysator.liu.se/runeberg/sbh/> [2006-12-08].
12. "Gelhaar, Vilhelmina Charlotta", i Hofberg & Heurlin 1906.
13. "Gounod" i *Nordisk familjebok*, bd 10, Stockholm 1909, Ny uppl., tillgänglig via: <http://runeberg.org/nf/> [2006-12-08].
14. http://www.nc.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=188481 [2006-12-08].

15. Holger Elliot, *Kring en judisk invandrare och hans familj. Anteckningar om Abraham och Blomma Josephson samt deras barn*, Stockholm 1965, s. 6–11, 38 ff., 46; Lennart Kindström, "Utbildningssamhället Karlberg" i Bo Kjellander (red.) *Karlberg. Slott och skola. Utbildning till officer 1792–1992*, 3, Stockholm 1992, s. 87 f.
16. "Karl (XV)" i *Nordisk familjebok*, bd 13, Stockholm 1910, Ny uppl., tillgänglig via: <http://runeberg.org/nf/> [2006-12-08].
17. Lagercrantz A1011, tab. 8 i *Riddarhusets stamtavlor* 2000.
18. Lagercrantz A1011, tab. 8 i *Riddarhusets stamtavlor* 2000.
19. "Larsson, Liss Olov", i Hofberg & Heurlin 1906.
20. "Lenngren, Anna Maria" i Hofberg & Heurlin 1906.
21. Lilliehöök af Gälaled och Kolbäck A66A, tab. 36 & 44 i *Riddarhusets stamtavlor* 2000.
22. Larsson 2007.
23. Jan Lindroth, "Ling, Hjalmar Fredrik" i *Svenskt biografiskt lexikon*, Band 23, Stockholm 1980–1981.
24. "Lundblad, Sven" i Hofberg & Heurlin 1906.
25. Arne Wählstrand, "Lundeberg, Christian" i *Svenskt biografiskt lexikon*, Band 24, Stockholm 1982–1984.
26. "Olsson, Liss Lars", i Hofberg & Heurlin 1906.
27. "Oscar I", i Hofberg & Heurlin 1906.
28. "Oscar II", i Hofberg & Heurlin 1906.
29. Larsson 2007.
30. http://websok.libris.kb.se/websearch/search?INDEX_WFRF_SAME=Selander,+Edvard+1846-1931 [2006-12-08].
31. Larsson 2005, s. 284 f.
32. Larsson 2005, s. 284 f, 317.
33. Eugène Fahlstedt, "Strandberg" i *Nordisk familjebok*, bd 27, Stockholm 1918, Ny uppl., tillgänglig via: <http://runeberg.org/nf/> [2006-12-08].
34. Larsson 2005, s. 309–316.
35. Larsson 2005, s. 319–322.
36. Eugène Fahlstedt, "Willman" i *Nordisk familjebok*, bd 32, Stockholm 1921, Ny uppl., tillgänglig via: <http://runeberg.org/nfcl/> [2006-12-08].
37. Larsson 2007.